

Jules Verne

ROBUR OSVAJAČ

BalkanDownload.org

PRVO
IZDANJE
NA
HRVATSKOM
JEZIKU

ROBUR OSVAJAČ

Jules Verne

Sva se prava pridržavaju.
Nijedan dio ove knjige nije
dopušteno umnažati, prenositi
na bilo koji način, elektronski,
mehanički, fotokopiranjem,
presnimayanjem ili drukčije, bez
prethodnog pismenog
odobrenja nositelja prava.

ROBUR OSVAJAČ

Naslov izvornika
ROBUR LE CONQUÉRANT

Autor

Jules Verne

Prijevod

Damir Ivankić

Nakladnik

Naklada Selman d.o.o., Zagreb
M. Trnine 26
tek: 01/6130 951, 098 1627 933
www.naklada-selman.hr

Za nakladnika

Mirsad Selman

Dizajn i priprema za tisak

Damir Ivankić, Neven Borić
099 2098 211

Tisak

Grafocentar, Sesvete

Zagreb, rujan 2012.

ISBN 978-953-7881-03-0

CIP zapis dostupan u
računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 815235.

I. poglavlje

TAJANSTVENA TRUBLJA

Bum! Bum!

Oba revolverska hitca odjeknula su gotovo istovremeno. Jedan je u leđa pogodio kravu, koja je mirno pasla pedesetak koraka dalje. A ona s ovim sukobom nije imala ništa.

Ni jedan ni drugi protivnik nisu pogođeni.

Tko su bila ta dva gospodina? Nije poznato, premda je bio odlična prilika da se njihova imena sačuvaju za potomstvo. Sve što se može reći jest da je stariji bio Englez, a mlađi Amerikanac.

No, ništa lakše od određivanja mjesta gdje je bezazlena kravica kušala svoj posljednji busen trave. Bilo je to na lijevoj obali Nijagare, nedaleko visećeg mosta što je spajao američku i kanadsku stranu, tri milje od vodopada.

Englez priđe Amerikancu:

- Ja i dalje tvrdim da je to pjesma *Rule Britannia!*
- A ja kažem da je *Yankee Doodle!* - BalkanDownload odgovori mladi Amerikanac.

I tek što je prepirka opet skoro započela, umiješa se jedan od svjedoka, bez sumnje u interesu stoke:

- Pretpostavimo da je bilo *Rule Doodle* i *Yankee Britannia* i hajdemo na doručak.

Ovaj kompromis između nacionalnih pjesama Velike Britanije i Sjedinjenih Država prihvaćen je na opće zadovoljstvo. Amerikanci i Englezi upute se lijevom obalom Nijagare prema Otoku koza, neutralnom području između slapova. Ostavimo ih u društvu kuhanih jaja, tradicionalne šunke, te poplave čaja koja bi mogla izazvati zavist i samih slapova i nemojmo se više brinuti njima. Posve je nevjerojatno da će o njima u ovoj priči biti još riječi.

A tko je od njih imao pravo, Englez ili Amerikanac? Teško je reći. U svakom slučaju, ovaj dvobojoj pokazuje koliko su se, ne samo u Novom već i u Starom svijetu

duhovi uznemirili oko jedne neobjasnive pojave što već preko mjesec dana mori svakog čovjeka na svijetu.

Doista, nikada se nije toliko gledalo u nebo otkako se čovjek pojavio na Zemlji. Prošle je noći mjedenim zvukom odjeknula kroz prostor nekakva zračna trublja upravo iznad toga dijela Kanade, između jezera Ontario i Erie. Jedni su čuli da svira *Yankee Doodle*, drugi *Rule Britannia*, pa odatle nastade ovaj anglosaksonski sukob skončan doručkom na Otoku koza. Moguće je da to nije bila niti jedna od tih patriotskih melodija, no svima se nesumnjivo činilo da dolazi s neba na zemlju.

Što bi to moglo biti? Je li to bila neka božanska trublja ili su možda kakvi veseli zrakoplovci puhalii u taj sonorni instrument?

Ne, tu nije bilo ni balona ni zrakoplovaca. Jedna čudna pojava zbivala se u visokim slojevima atmosfere, pojava čija se priroda i uzrok nisu mogli objasniti. Pojavila se danas iznad Amerike; četrdeset osam sati kasnije bila je iznad Europe, a tjedan dana kasnije u Aziji, iznad Nebeskog Carstva.

Stoga se u svakoj zemlji svijeta, carevini, kraljevini ili republici, pojavila zabrinutost koju je trebalo smiriti. Čujete li čudne i neobjasnive zvukove u vlastitom domu, svakako biste istoga trenutka krenuli u otkrivanje njihova uzroka. Ako u tome ne uspijete, najvjerojatnije biste se negdje odselili. U ovom slučaju radilo se o cijeloj zemaljskoj kugli! Taj dom nije moguće napustiti i otići, primjerice na Mjesec, Mars, Veneru, Jupiter ili bilo koji preostali planet Sunčevog sustava. Trebamo, dakle, saznati o čemu se tu radi, ne u beskrajnom prostoru svemira, već u području naše atmosfere. Zapravo, tamo gdje nema zraka nema ni zvuka, a pošto je bilo zvuka te famozne trublje, pojava se morala zbivati u zraku, čija se gustoća s visinom smanjuje i čiji omotač se ne pruža više od nekoliko milja oko našeg svijeta.

Naravno, novine su o tom pitanju raspravljale na sve moguće načine, bacale na njega svjetlo i tamu, donosile prave i lažne činjenice, uzbunjivale i smirivale ljude - sve u interesu naklade, i obične ljude gotovo dovodile do ludila.

Ali što je to moglo biti? U svakoj zvjezdarnici trudili su se saznati. Koja je uopće njihova svrha ako nisu u stanju pružiti nam zadovoljavajuće odgovore? Čemu služe astronomi, koji mogu vidjeti zvijezde udaljene stotinama tisuća milja, ako ne mogu objasniti pojavu što se zbiva samo nekoliko milja od tla?

Pariška zvjezdarnica je bila vrlo suzdržana. Na matematičkom odsjeku nisu zaključili ništa vrijedno spomena, na odsjeku za meridijanska ispitivanja nisu ništa znali, na odsjeku za fiziku nisu ni na što naišli, na geodezijskom odsjeku nisu ništa primijetili, na meteorološkom odsjeku nije bilo podataka, pa u proračunskom odsjeku nisu imali s čime raditi. Priznanje je bar bilo iskreno, a jednaka je iskrenost činila odgovore sa zvjezdarnice Montsouris i geomagnetske postaje iz parka St. Maur, te Ureda za astronomске dužine.

Provincija je bila malo određenija. Možda se u noći između petog i šestog svibnja tamo pojavio bljesak svjetlosti električnog porijekla, što je trajao dvadesetak sekundi. Na Pic du Midi svjetlost se pojavila između devet i deset navečer. Na meteorološkom opservatoriju Puy de Dome svjetlost su primijetili između jedan i dva nakon ponoći; u Mont Ventouxu u Provansi vidjeli su je između dva i tri sata; u Nici između tri i četiri; dok je u Semnoz Alpsu između Annecyja, Le Burgeta i Le Lemana primjećena u trenutku kad je horizont već zabijelila zora.

Naravno da nije trebalo zanemariti sva ta opažanja. Bez sumnje, ta je svjetlost viđena s različitih mesta u uzastopnim intervalima, kroz nekoliko sati. Stoga, bez obzira je li dolazila iz više žarišta u Zemljinoj atmosferi ili iz samo jednoga, bilo je jasno da ova svjetlost putuje brzinom većom od dvjesto kilometara na sat.

U Ujedinjenom Kraljevstvu su bili vrlo zbunjeni. Zvjezdarnice se nisu mogle složiti. Greenwich se nije htio suglasiti s Oxfordom, osim u činjenici „da ništa ne postoji“.

- Optička varka! - tvrdio je jedan.
- Akustička varka! - tvrdio je drugi.

I tako su se prepirali. Zajedničko im je bilo da se radi o iluziji.

Rasprava između berlinske i bečke zvjezdarnice prijetila je međunarodnim komplikacijama; ali im je Rusija, preko ravnatelja zvjezdarnice Pulkowa, dokazala da su obje u pravu. Sve je ovisilo o gledištu s kojeg su promatrале tu pojavu, nemoguću u teoriji, a moguću u praksi.

U Švicarskoj, u zvjezdarnici Sauti iz kantona Appenzell, u Righi, u Gaebrissu, na St. Gothardu, St. Bernardu, Julieru, Simplonu, Zürichu i Somblicku u Tirolskim Alpama, bili su vrlo neskloni govoriti o nečemu što se ne može dokazati. To je bilo veoma mudro.

Ali u Italiji, na meteorološkim postajama na Vezuvu, na Etni u staroj Casa Inglesi i na Monte Cavu, promatrači su bez okljevanja priznali materijalnost pojave, posebice jer su je vidjeli po danu, u obliku malog oblaka pare i tijekom noći, kao zvijezdu padalici. Ali nisu imali pojma što je to bilo.

Ova je misterija naponskemu počela zamarati znanstvenike, koji se oko nje nisu mogli složiti, pa čak i plašiti manje obrazovane i neznačajke, što, zahvaljujući jednom od najmudrijih zakona prirode, čine, činili su i činit će većinu stanovnika svijeta. Astronomi i meteorolozi tako bi odustali od pojave da se, u noći s 26. na 27., u zvjezdarnici Kautokeino u Finmarku, u Norveškoj, i u noći s 28. na 29. u Isfjordu na Spitzbergenu, Norvežani, s jedne strane, i Švedani, s druge, nisu složili da se u središtu polarne svjetlosti pojavila neka vrst ogromne ptičurine, zračnog čudovišta, čiju građu nisu mogli odrediti. A ona je, bez sumnje, izbacivala izvjesne čestice koje su eksplodirale poput bombi.

U Europi nitko nije osporavao opažanja s postaja u Finmarku i Spitzbergenu. Ono što je u svemu tome izgledalo najneobičnije bilo je to što su se Švedani i Norvežani mogli u nečemu složiti.

Tome otkriću smijali se u svim zvjezdarnicama Južne Amerike, u Brazilu, Peruu i La Plati, kao i u onima u Australiji, u Sydneyu, Adelaideu i Melbourneu; a australski smijeh je vrlo zarazan.

Ukratko, samo je jedan voditelj meteorološke stanice dao određeni odgovor naovo pitanje, unatoč svom sarkazmu što ga je njegovo rješenje izazvalo. To je bio jedan Kinez, ravnatelj zvjezdarnice u Zi Ka Weyu, koja se uzdizala u središtu nepregledne ravnice širokog obzora punog čistoga zraka, na manje od 10 milja od mora.

- Moguće je - rekao je on - da je taj predmet jedan aviouređaj, odnosno leteći stroj!

Kakva glupost!

Ako su prepirke bile tako žestoke u Starom svijetu, možemo zamisliti kako je tek bilo u Novom svijetu, u onom njegovom velikom dijelu zvanom Sjedinjene Države.

Jedan Yankee, znamo, ne ide obilaznim putem. On ide cestom koja ga vodi ravno prema cilju. Zvjezdarnice Američke federacije nisu okljevale iznijeti svoje

mišljenje. Vjerljivo bi jedne drugima porazbijale objektive, ali bi ih morale zamjenjivati upravo u trenutku kada su im bili najpotrebniji. U ovom tako spornom pitanju, zvjezdarnici iz Washingtona i zvjezdarnici Cambridge iz Massachusettsa, suprotstavile su se Dartmouth College iz New Hampshirea i Ann Arbor iz Michigana. Predmet spora nije bila priroda promatranog tijela, već točan trenutak promatranja. Sve su tvrdile kako su ga opazile iste noći, istoga sata, iste minute i iste sekunde, iako putanja tog tajanstvenog tijela nije bila visoko iznad horizonta. Međutim, udaljenost od Massachusettsa do Michigana i od New Hampshirea do Washingtona toliko je velika da bi ova istovremena opažanja ikako bila moguća.

Dudley u Albanyju u državi New York i Vojna akademija West Point pokazale su složenim proračunima rektascenzije i deklinacije navedenog tijela kako su tvrdnje njihovih kolega pogrešne.

Kasnije se otkrilo kako su se promatrači prevarili u pogledu tijela i da je ono što su vidjeli zapravo bio jedan bolid. Taj bolid nije mogao biti predmet u pitanju, jer kako bi jedan bolid uopće mogao svirati trublju?

Uzalud su pokušavali tu trublju pripisati akustičnoj varci. Ali, ni uši ni oči nisu se varale. Posve je sigurno da je nešto viđeno i posve je sigurno da se nešto čulo. U noći s 12. na 13. svibnja, koja je bila vrlo mračna, promatratelji u Znastvenoj školi Sheffield sa Sveučilišta Yale, uspjeli su zapisati nekoliko tonova glazbene fraze u d-duru, u četiri takta, koja je notu po notu, ritam po ritam, tvorila refren pjesme *Chant du Départ*.

- Dobro - šalili su se Amerikanci - to neki francuski orkestar svira gore u zraku!
- Šala nije odgovor - bilo je mišljenje zvjezdarnice u Bostonu. Osnovalo ju je društvo *Atlantic Iron Works* i njena mišljenja o astronomskim i meteorološkim pitanjima bivala su sve cjenjenija u znanstvenom svijetu.

Tada se umiješala zvjezdarnica iz Cincinnatija, osnovana 1870. na Mount Lookoutu, zahvaljujući darežljivosti gospodina Kilgoura. Bila je čuvena po svojim mikrometarskim mjeranjima dvojnih zvijezda. Njen upravitelj najiskrenije je objavio kako bez sumnje nešto postoji, neko putujuće tijelo, koje se u vrlo kratkim razmacima pokazalo na različitim mjestima u atmosferi, ali da nije moguće reći kakva je priroda toga tijela i kakve su njegove dimenzijske, brzina i putanja.

Istovremeno je i jedan dnevni list visoke naklade, *New York Herald*, dobio sljedeće anonimno pismo:

„Mnogi ljudi sjetit će se sukoba od prije nekoliko godina, između dvojice nasljednika beginje od Ragginahre - francuskog liječnika Sarrasina iz Frankvillea i njemačkog inžinjera Schultzea iz Steeltowna, gradova koji se nalaze na jugu Oregonia, u Sjedinjenim Državama.

Teško će se zaboraviti kako je, namjeravajući uništiti Frankville, Herr Schultze lansirao zastrašujuću napravu što je trebala srušiti i izbrisati taj grad u jednom udarcu.

Još manje će se zaboraviti kako je ta naprava, čija je početna brzina kod ispaljivanja iz ogromnog topa bila pogrešno proračunata, izletjela brzinom šesnaest puta većom od one običnih projektila - ili nekih 450 milja na sat - pa nije pala na zemlju, već je prešla u vječito kruženje oko našeg planeta.

Zašto to ne bi bilo ovo tijelo o kojem je riječ?“

Vrlo oštroumno, dragi čitatelju *New York Herald*! A trublja? U projektilu Herr Schultze nije bilo trublje!

I tako, sva ova objašnjenja nisu objasnjavala ništa, a sva promatranja bila su uzaludna. Jedino je odgovarala prepostavka upravitelja zvjezdarnice Zi Ka Wey. Ali, to je bilo mišljenje jednog Kineza!

Rasprave su se nastavile bez znaka usuglašavanja. Onda je, nakratko, došlo do smirivanja. Nekoliko dana prošlo je bez pojave ikakvog predmeta, bolida ili ičega drugog na nebnu, niti su se u atmosferi čuli zvuci trublje. Možda je tijelo palo na neko mjesto zemaljske kugle gdje bi mu bilo teško pronaći trag - u more, primjerice. Je li potonulo u dubine Atlantika, Pacifika ili Indijskog oceana? Koliko je vrijedila takva prepostavka?

A onda, između 2. i 9. lipnja, došlo je do novog niza činjenica što se nisu mogle objasniti postojanjem kakve kozmičke pojave.

U tih tjedan dana, vidjeli su ljudi iz Hamburga na vrhu tornja Sv. Mihaela, a Turci na najvišem minaretu Aje Sofije, a ljudi iz Rouena na metalnom vrhu svoje katedrale, ljudi iz Strasbourg-a na vrhu Münstera, Amerikanci na glavi Kipa slobode na ušću Hudsona i na spomeniku Bunker Hill u Bostonu, Kinezi na vrhu hrama Pet Stotina Duhova u Kantonu, Hindusi na šesnaestom katu piramide

hrama Tanjore, svećenici na križu Sv. Petra u Rimu, Englezi na križu Sv. Pavla u Londonu, Egipćani na vrhu Velike piramide u Gizi, Parižani na gromobranu čeličnog tornja s Izložbe 1889. visokog 300 metara - svi su oni vidjeli kako se na svakoj od ovih nepristupačnih točaka vijori jedna zastava.

Ta je zastava bila crna, sa zvjezdama i zlatnim suncem u sredini.

II. poglavje

NEMOGUĆI DOGOVOR

- I prvi koji kaže suprotno...
- Doista! Govorit ćemo suprotno sve dok budemo imali gdje to govoriti!
- I unatoč vašim prijetnjama...
- Pazite što govorite, Bat Fynne!
- Pazite vi što govorite, Ujače Prudente!
- Ja tvrdim da propeler mora biti straga!
- I mi također! I mi također! - odgovori uglas pedesetak glasova.
- Ne! Propeler mora biti sprijeda! - poviše Phil Evans.
- Sprijeda! - poviše drugih pedesetak glasova jednakom snagom.
- Nikada se nećemo složiti!
- Nikada! Nikada!
- Zašto se onda prepiremo?
- Ovo nije prepirkica! Ovo je rasprava!

To se baš ne bi moglo reći slušajući ruganje, svađu i galamu što su ispunjavali dvoranu već dobroih četvrt sata.

Ova prostorija bila je jedna od najvećih na Institutu Weldon, poznatom klubu iz Ulice oraha u Philadelphia, država Pennsylvania, SAD. Prethodne večeri, prilikom izbora lučonoše, bilo je mnogo javnih zbivanja, bučnih sastanaka, čak i poletjelih šaka, pa se moglo reći kako su te povišene napetosti donekle pridonijele tolikom uzbuđenju među članovima Instituta Weldon. A ovo je bio samo jedan obični sastanak ^{BalkanDownload} balonista, na kojem su raspravljali ono goruće pitanje o upravljanju balonima.

U toj velikoj dvorani komešalo se, gurkalo, gestikuliralo, vikalo, prepiralo i osporavalo stotinjak balonista, svi sa šeširima na glavi, pod predsjedanjem predsjednika kojemu su pomagali tajnik i blagajnik. To nisu bili inžinjeri po profesiji, već obični amateri glede svega što se odnosi na aerostatiku, zagriženi

amateri i posebice neprijatelji onih koji su se aerostatičarima suprotstavljali „uređajima težim od zraka“ - letećim strojevima, zračnim brodovima i tomu sličnom. Vjerojatno bi ovi ljudi jednoga dana mogli otkriti način kako upravljati balonima, ali njihovom predsjedniku zasigurno nije bilo lako upravljati njima.

Taj predsjednik, dobro poznat u Philadelphiji, bio je čuveni Ujak Prudent. Prudent mu je bilo prezime. A u Americi nema ničeg čudnog u tom imenu Ujak jer tamo čuvjek može biti ujak i ako nema nećake ili nećakinje. Tamo se kaže ujače kao što se drugdje kaže oče ljudima koji nikada nisu bili očevi.

Ujak Prudent je bio ugledna osoba, i unatoč prezimenu (prudent - eng. oprezan) čuven je bio po smjelosti. Bio je vrlo bogat, a to nije nikakav nedostatak, čak ni u Sjedinjenim Državama. A kako ne bi i bio bogat kad je posjedovao veći dio dionica *Niagara Fallsa!* To su društvo u Buffalu osnovali inžinjeri radi eksplotacije vodopada. Činilo se unosnim poslom. Sedam tisuća pet stotina kubičnih metara vode što padaju Nijagaram svake sekunde moglo bi proizvesti sedam milijuna konjskih snaga. Kada bi ta golema snaga otišla u sve tvornice u krugu od pet stotina kilometara, ostvarila bi se godišnja zarada od tristo milijuna dolara, od čega bi veći dio završio u džepovima Ujaka Prudenta. Bio je neženja, živio je povučeno i jedini sluga mu je bio njegov sobar Frycollin, koji uopće nije bio dostojan službe kod tako smjelog gospodara.

Da je Ujak Prudent imao prijatelje sasvim je razumljivo, jer je bio bogat, ali je imao i neprijatelje, pošto je bio i predsjednik kluba, među ostalima i sve one koji su mu zavidjeli na toj dužnosti. Među najgorčenijim neprijateljima valja spomenuti tajnika Instituta Weldon.

To je bio Phil Evans, također vrlo bogat čovjek, jer vodio je *Wheelton Watch Company*, vrlo važnu manufakturu, koja je svakoga dana proizvodila pet stotina satova kvalitetom ravnih ponajboljim švicarskim primjercima. Phil Evans mogao bi biti jedan od najsretnijih ljudi na svijetu, čak i u Sjedinjenim Državama, da nije bilo Ujaka Prudenta. Kao i on, imao je četrdeset i pet godina, kao i on, bio je izvrsnog zdravlja, kao i on, posjedovao je neospornu hrabrost. Ta bi se dvojica trebala dobro razumijeti, ali nisu, jer su obojica bili izrazito suprotnog karaktera. Ujak Prudent je bio sav uzavreo, dok je Phil Evans bio nenormalno hladan.

A zašto Phil Evans nije bio izabran za predsjednika kluba? Glasovi su bili točno podijeljeni između Ujaka Prudenta i njega. Dvadeset puta se glasovalo i dvadeset puta ni jedan ni drugi nisu dobili većinu. Nezgodna situacija, koja je mogla trajati čitav život.

Jedan od članova kluba predložio je tada način kako riješiti problem. To je bio Jem Cip, blagajnik Instituta Weldon. Cip je bio uvjereni vegetarijanac, protivnik svake hrane životinjskog porijekla i svih fermentiranih pića, pola musliman, pola pola braman. Tom je prilikom Jema Cipa podržao još jedan član kluba, William T. Forbes, upravitelj velike tvornice koja je proizvodila glukozu preradom starih krpa sumpornom kiselinom. Taj William T. Forbes je bio dobrostojeći čovjek i otac dviju šarmantnih kćeri, Miss Dorothy zvane Doll i Miss Marthe zvane Mat, koje su davale ton filadelfijskom visokom društvu.

Dakle, na prijedlog Jema Cipa, kojega su podržali William T. Forbes i drugi, odlučeno je da se predsjednik izabere preko „središnje točke“.

Ovaj način izbora može se primijeniti u svim slučajevima kada je potrebno izabrati najdostojnjeg; a brojni pametni Amerikanci već su pomicali da taj način iskoriste i za samu predsjedničku nominaciju.

Na svaku od dvije potpuno bijele ploče povuče se crna crta. Dužina obje crte matematički je ista jer su one odmjerene s jednakom točnosti kao osnovice prvog trokuta u trigonometriji. Nakon toga, obje su ploče istoga dana postavljene u sredini dvorane za sjednice, a kandidati su morali, s jednom finom tankom iglom, otkoračati svaki prema svojoj ploči. Onaj koji zabode iglu bliže središtu crte bit će proglašen predsjednikom Instituta Weldon. Pogodak je trebalo izvršiti iz prve, nikakvi pokušaji i navođenje nisu bili dopušteni, moglo se samo osloniti na sigurnost oka. Kao što kaže narodna izreka, trebalo je imati kompas u oku.

Ujak Prudent zabo je svoju iglu u istom trenutku kad je i Phil Evans zabo svoju. Tada je krenulo mjerjenje kako bi se utvrdilo koji je od suparnika pogodio bliže središtu.

Nevjerojatno! Oba su bila toliko precizna da mjerena nisu pokazala značajnu razliku. Iako nisu pogodili matematičko središte crte, odstupanje je bilo vrlo malo i golom oku nevidljivo.

Situacija je bila neugodna.

Srećom, jedan od članova, Truck Milnor, zahtijevao je ponavljanje mjerenja metrom na kojem su podioci bili obilježeni mikrometarskim strojem gospodina M. Perreauxa, koji je mogao milimetar podijeliti na tisuću i pet stotina dijelova svojom dijamantnom iglom. Kada su rezultate očitali mikroskopom zaključeno je sljedeće: Ujak Prudent promašio je središte za manje od šest tih tisućupetstotinki, a Phil Evans za devet tisućupetstotinki.

I zato je Phil Evans postao samo tajnikom Instituta Weldon, dok je Ujak Prudent postao predsjednikom. Sve zbog razlike od tri tisućupetstotinki milimetra! Tako se u Philu Evansu rodila sva onu mržnja prema Ujaku Prudentu, koja zbog svoje latentnosti nije bila ni malo manje strašnija.

III. poglavlje

DOLAZAK NEZVANOG GOSTA

Mnogi eksperimenti u toj zadnjoj četvrtini devetnaestog stoljeća obećavali su napredak u pitanju upravljivih balona, odnosno dirižabala. Gondole s propelerima montirane 1852. na aerostat izduženog oblika Henryja Giffarda, 1872. na stroj Dupuya de Lomea, 1883. na onaj braće Tissandier i konačno, kapetana Krebsa i Renarda 1884., dale su dobre rezultate. No, kako bi ovi strojevi što se kreću medijem težim od sebe, manevriranjem pomoću propelera postavljenih prema kutu vjetra tako da se mogu vratiti u početnu točku, uistinu bili „upravljeni“, trebali su postojati vrlo povoljni uvjeti. U velikim, zatvorenim dvoranama išli su odlično. U mirnoj atmosferi išli su vrlo dobro. Pri slabom vjetru, do šest metara u sekundi, još su bili upravljeni, ali praktično se ništa nije moglo postići. Na vjetru za vjetrenjače, od osam metara u sekundi, ti su strojevi stajali gotovo na mjestu. Na svježem povjetarcu, od deset metara u sekundi, išli su unatrag. U oluji s vjetrom od dvadeset pet do trideset metara u sekundi, odnijelo bi ih kao perce. U uraganu što puše četrdeset i pet metara u sekundi vjerojatno bi se raspali na dijelove, a u jednoj od onih ciklona s vjetrovima jačim od stotinjak metara u sekundi, ništa od njih ne bi ostalo. Čak i nakon sjajnih eksperimenata kapetana Krebsa i Renarda, i unatoč tomu što su dobili na brzini, dirižabli se još uvjek nisu mogli pokretati na umjerenom povjetarcu. Zbog svega toga, ovakav način kretanja zrakom nije se mogao koristiti u praksi.

Veći napredak postignut je glede sredstava koja bi aerostatima omogućila kretanje. Parne strojeve Henryja Giffarda i fizičku snagu Dupuya de Lomea postepeno su zamijenili električni motori. Akumulatori s kalijevim bikromatom braće Tissandier omogućavali su brzinu od četiri metra u sekundi. Dinamoelektrični strojevi kapetana Krebsa i Renarda stvarali su snagu od dvanaest konjskih snaga i omogućavali brzinu od šest i pol metara u sekundi.

U razvoju tih motora, inžinjeri i električari približavali su se cilju poznatom pod nazivom „konjska snaga u kućištu od sata“. Postepeno su tako nadmašili i tajne pogona koje su razvili kapetani Krebs i Renard, pa su aeronauti dobivali mogućnost ugradnje motora sve manje težine a sve veće snage.

To je ohrabrilo mnoge koji su vjerovali u iskoristivost dirižabala. A koliko je tek bilo onih koji su odbijali uopće priznati tu mogućnost! Ako aerostat može dobiti oslonac u zraku, on pripada mediju u kojemu se kreće; u takvim uvjetima, kako se njegova masa, što pruža toliki otpor atmosferskim strujanjima, može suprotstaviti vjetrovima?

U toj potrazi izumitelja za laganim i snažnim motorom, Amerikanci su se najviše približili traženom rješenju. Jedan dinamoelektrični uređaj, zasnovan na temelju jednog novog akumulatora, u to vrijeme nepoznatog sastava, kupljen je od izumitelja - nekog dotad nepoznatog bostonskog kemičara. Najbrižniji proračuni i dijagrami najveće točnosti pokazali su kako bi se ovim uređajem, kada bi on pokretao propeler određene veličine, mogla postići brzina kretanja od osamnaest do dvadeset metara u sekundi.

To je bilo divno!

- I to nije skupo - rekao je Ujak Prudent dok je izumitelju za njegov izum isplaćivao posljednju ratu od sto tisuća dolara u papirnatim novčanicama.

U Institutu Weldon odmah su se prihvatali posla. Kada je u pitanju projekt od praktične koristi, novac naprsto curi iz džepova Amerikanaca. Priljev sredstava bio je tako dobar da nije bilo potrebe za osnivanjem poslovnog društva. Iznos od tristo tisuća dolara bio je u blagajni kluba nakon prvog poziva. Radovi su započeli pod vodstvom najčuvenijeg aeronauta u Sjedinjenim Državama, Harryja W. Tindera, kojega su do besmrtnosti proslavila tri od njegovih tisuću uzlijetanja. U prvome se uspeo na visinu od dvanaest tisuća metara, više nego Gay Lussac, Coxwell, Sivet, Crocé-Spinelli, Tissandier ili Glashier; u drugome kada je preletjevši Ameriku od New Yorka do San Francisca za stotine i stotine milja nadmašio prelete Nadara, Godarda i drugih, da ne spominjemo onaj Johna Wisea, od St. Louisa do okruga Jefferson, što je iznosilo tisuću sto i pedeset milja. Treći znameniti let završio je strašnim padom s visine od tisuću petsto stopa, samo s

laganim uganućem desnog kažiprsta, dok je nesretni Pilâtre de Rozier padaо bijednih sedamsto stopa i pri tome na mjestu poginuo!

U trenutku kada počinje ova priča u Institutu Weldon već su marljivo radili na projektu. U prostoru Turnera u Philadelphiji nalazio se ogroman aerostat, čiju jačinu su ispitivali zračnim punjenjem pod velikim tlakom. Posve zasluženo nosio je titulu čudovišnog balona.

Koliki je bio Nadarов *Div*? Imao je šest tisuća kubičnih metara. Koliki je bio balon Johna Wisea? Imao je dvadeset tisuća kubičnih metara. Koliki je bio Giffardov balon za Izložbu 1878.? Imao je dvadeset i pet tisuća kubičnih metara i promjer od osamnaest metara. Usپoredite sad ta tri aerostata sa zračnim strojem Instituta Weldon, čija zapremina je iznosila četrdeset tisuća kubičnih metara i bit će vam jasno zašto su se Ujak Prudent i njegovi kolege toliko razmetaljili njime.

Kako ovaj balon nije bio namijenjen istraživanju visokih slojeva atmosfere, nije nazvan *Excelsior*, što bi odgovaralo ukusu Amerikanaca. Ne! Nazvan je jednostavno *Go-Ahead*, što znači „naprijed“, i sad je to ime trebao opravdati slijedeći upravljačke komande svojeg kapetana.

Dinamoelektrični motor, prema patentu što ga je Institut kupio, bio je skoro spremjan. Za manje od šest tjedana, *Go-Ahead* bi se trebao vinuti na svoj prvi let kroz prostor.

No, kao što smo vidjeli, još nisu bili razriješeni svi mehanički problemi. Raspravljaljalo se mnogo večeri, ne o obliku niti o veličini njegova propelera, već trebali ga staviti straga, kao što su to učinila braća Tissandier ili sprijeda, kako su to napravili kapetani Krebs i Renard. Nepotrebno je dodati da se su pristaše oba sustava umalo fizički obračunali. Skupina „prednjaka“ po broju bila je jednaka skupini „stražnjaka“. Ujak Prudent, čiji je glas trebao biti odlučujući, dvojio je i nije se mogao izjasniti.

Stoga je bilo nemoguće namjestiti propeler. Sukob bi mogao potrajati, osim u slučaju ako bi se umiješala vlast. Ali u Sjedinjenim Državama vlast se gotovo ne upliće u privatne stvari. Tako i treba!

Stvari su tako stajale u mjestu do ove sjednice od 13. lipnja, što je prijetila potpunim metežom - razmjenjivale su se uvrede, za njima su letjele šake, potom

udarci štapovima i na kraju pucnji iz revolvera - da se u osam sati i trideset i sedam minuta nije zbilo nešto neočekivano.

Vratar Instituta je mirno i hladno, poput policajca u središtu meteža, prišao stolu predsjednika. Na njega je stavio jednu cedulju i pričekao zapovijed Ujaka Prudenta.

Ujak Prudent zasvira parnom zviždaljkom, koja je služila umjesto predsjedničkog zvonca, jer mu čak ni zvono s Kremlja ne bi bilo dovoljno. Ali graja nije prestajala.

Tada predsjednik skine šešir. Zahvaljujući toj krajnjoj mjeri, nastade polutišina.

- Jedna obavijest! - reče Ujak Prudent, nakon što dobro ušmrknut iz burmutice od koje se nikada nije odvajao.

- Govorite, govorite! - odgovori devedeset i devet glasova, s konačnim slaganjem u nečemu.

- Dragi kolege, jedan stranac želi naznačiti našem sastanku.

- Nikada! - odgovoriše svi u glas.

- On nam, izgleda, želi dokazati - nastavi Ujak Prudent - kako vjerovati u upravljive balone znači vjerovati u najapsurdniju utopiju.

- Onda neka uđe! Neka uđe!

- Kako se zove ta spodoba? - upita tajnik Phil Evans.

- Robur - odgovori Ujak Prudent.

- Robur! Robur! Robur! - zaurla čitav skup. Bučna dobrodošlica nekome s ovim čudnim imenom odjeknula je tako jer svi u Institutu Weldon odjednom na njemu poželješe iskaliti sav svoj bjes.

- Građani Sjedinjenih Država! Moje ime je Robur (Robur - lat. snaga, moć). Dostojan sam toga imena. Četrdeset mi je godina a izgledam kao da nemam ni trideset, tjelesno kao da sam građen od željeza, odličnog sam zdravlja, snažan kao malo tko i želuca jačeg od želuca mnogih proždrljivaca.

Slušali su ga! Da! Metež se potpuno smirio ovakvim posve neočekivanim nastupom. Je li taj momak luđak ili varalica? Što god bio, držao je publiku u šaci. Nije se čuo ni šapat u zraku u kojemu je do maloprije bjesnio uragan.

A Robur je izgledao baš onako kako se predstavio. Srednje visine i geometrijski pravilnih pleća, njegova figura podsjećala je na pravilni trapez čiju su dužu

paralelnu stranu činila ramena. Na tu se crtlu preko širokog vrata nadovezala ogromna sferoidalna glava. Na koju je to životinju podsjećala kako bi dala za pravo zagovornicima teorije analogije? Na glavu bika; ali bika intelligentnog lica. Oči u kojima je i najmanje protivljenje moglo raspiriti vatru poput ugljena; a ponad njih neprestano se nabirao obrvni mišić, neupitno znak izuzetno velike energije. Kratka kosa, pomalo kudrava, metalnog sjaja; široka prsa što su se podizala i spuštala poput kovačkog mjeha; ruke, šake, noge i stopala dostojni tog trupa. Bez brkova i zalisaka, već s velikom kozjom bradicom koja je otkrivala očito veoma snažnu vilicu. Izračunato je - a što se sve ne može izračunati? - da pritisak vilice običnog krokodila može iznositi četiri stotine atmosfera, dok pritisak vilice lovačkog psa može dosegnuti samo stotinu. Odatle je izvedena i ova neobična formula: ako jedan kilogram psa proizvede osam kilograma vilične snage, kilogram krokodila proizvede dvanaest. Eto, kilogram dotičnog Robura proizvodio je najmanje deset, pa bi, dakle, on bio negdje između psa i krokodila po viličnoj snazi.

Iz koje je to zemlje dolazio ovaj čudnovati lik? To je bilo teško reći. Primjetno je bilo njegovo tečno izražavanje na engleskom, bez onog razvlačenja po kojemu se razlikuju Yankeeji iz Nove Engleske.

On ovako nastavi:

- A sada, uvaženi građani, o mojim mentalnim osobinama. Pred vama stoji inžinjer čiji živci nisu ni malo slabiji od ovih mišića. Ne bojim se ničega i nikoga. Moja snaga volje nikada ne popušta. Kada ja nešto odlučim, ne bi me ni čitava Amerika, ni čitavi svijet, mogli u tome spriječiti. Kad ja nešto zamislim, ne dijelim to ni s kime i ne prihvaćam protivljenje. Inzistiram na ovim detaljima, uvaženi građani, jer je izuzetno bitno da me u potpunosti razumijete. Možda smatrate da previše pričam o sebi? Uopće nije važno! A sada, razmislite prije nego što me prekinete, jer sam vam došao reći nešto što vam se neće posebno svidjeti.

U prvim redovima pojavi se žamor - znak da će uskoro nastati prava oluja.

- Goyorite, stranče! - reče Ujak Prudent teško se ustručavajući.

I Robur nastavi govoriti, bez razmišljanja o svojim slušateljima.

- Da! Ja dobro znam! Nakon stoljeća neuspješnog eksperimentiranja, pokušaja bez rezultata, još uvijek postoje neuravnoteženi umovi što vjeruju da je moguće upravljati balonima. Oni smatraju da se kakav motor, električni ili neki drugi,

može postaviti na njihove pretenciozne zračne vreće, osuđene na milost atmosferskih struja. Uvjeravaju sebe da će moći gospodariti aerostatima kao što se može gospodariti brodovima na moru. Samo zato što je nekolicini izumitelja pošlo za rukom u mirnom ili gotovo mirnom vremenu održati kut prema vjetru ili letjeti u lak povjetarac, smatra se kako je upravljanje zračnim aparatom lakšim od zraka tako praktična stvar. Taman posla! Vas stotinjak, što vjerujete u ostvarenje vaših snova, bacate tisuće dolara u zrak i borite se s nemogućim!

Čudno je kako se na ove tvrdnje članovi Instituta Weldon nisu ni pomakli. Zar su postali podjednako gluhi i strpljivi? Ili su se samo suzdržavali dok ne vide dokle će ovaj drski suparnik usudit se ići?

Robur nastavi:

- Što! Balon! Pa samo za podizanje jednog kilograma treba jedan kubični metar plina. Balon koji bi trebao odolijevati vjetru pomoću svojih mehanizama, kad pritisak jačeg vjetra na brodsko jedro nije manji od četiri stotine konjskih snaga, i kad smo nesretnim rušenjem mosta na rijeci Tay vidjeli da oluja može proizvesti pritisak od četiri stotine i četrdeset kilograma po kvadratnom metru. Balon, kad po takvom sustavu priroda nije stvorila ništa što leti, već ono ima krila poput ptica, ili membrane poput nekih riba ili nekih sisavaca...

- Sisavaca? - dobaci jedan od članova kluba.

- Da! Sisavaca! Šišmiš leti, ako se ne varam. Možda gospodinu nije jasno da je šišmiš sisavac? Ili je možda čuo za omlet od šišmiševih jaja?

Na to onaj koji ga je prekinuo odluči zadržati za sebe buduće upadice, a Robur nastavi:

- No, znači li to da čovjek treba odustati od osvajanja zraka, od mijenjanja građanskih i političkih običaja staroga svijeta, uporabom ovoga divnog sredstva za kretanje? Nipošto i nikako. Onako kako je brodovima zavladao morem, preko vesla, jedra, kormila i propelera, tako će zavladati i prostorom atmosfere, pomoću uređaja težeg od zraka - jer on od zraka mora biti teži kako bi od njega bio jači!

I tada dvorana eksplodira. Paljba uzvika poleti iz svih usta prema Roburu poput topovskih granata! Zar to nije značilo odgovoriti na ovu objavu rata u samom stožeru balonista? Zar to nije značilo jačanje sukoba između onoga „lakše“ i „teže“ od zraka?

Robur se niti ne namršti. Skrštenih ruku hrabro je čekao da zavlada tišina.

Ujak Prudent jednim pokretom zapovijedi da paljba prestane.

- Da, - nastavi Robur - budućnost pripada letećim strojevima. Zrak je čvrsti oslonac. Kada biste stupac zraka pokrenuli uvis brzinom od četrdeset i pet metara u sekundi, čovjek bi se na njemu mogao održati ako bi potplati njegovih cipela imali površinu od samo jedne osmine kvadratnog metra. Kada biste brzinu povećali na devedeset metara u sekundi, čovjek bi po njemu mogao hodati bosonog. Ili, kada bi krakovi propelera pokretali zrak tom brzinom, dobili bismo jednaki rezultat.

Ovo što je Robur rekao već su ranije govorili svi pristaše zrakoplovstva, čiji su radovi, sporo ali sigurno, vodili ka rješenju toga problema. Gospodi Ponton d'Amécourtu, La Landelleu, Nadaru, De Luzyju, De Louvriéu, Liaisu, Beleguiru, Moreauu, braći Richard, Babinetu, Jobertu, Du Templeu, Salivesu, Penaudu, De Villeneuveu, Guachotu i Tatinu, Michaelu Loupu, Edisonu, Planavergneu i mnogim drugima, pripada zasluga za iznošenje tako jednostavnih zamisli. Napuštene i nastavljene bezbroj puta, one će, nesumnjivo, jednog dana pobijediti. A neprijateljima zrakoplovstva, koji tvrde da ptica može letjeti samo zato jer zagrijava zrak koji udiše, odgovor je već spreman. Zar nije dokazano kako bi orao, težak pet kilograma, morao udahnuti pedeset kubičnih metara zraka i ispuniti ga toplim fluidom samo da se održi u zraku?

To je Robur pokazivao s nepobitnom logikom, usred vike koja se dizala sa svih strana. I kao zaključak, sljedeće je riječi bacio u lice balonistima:

- Sa svojim aerostatima ne možete ništa, nigdje nećete dospijeti i ništa se nećete usudit! Najodvažniji od vaših aeronauta, John Wise, premda je napravio putovanje zrakom dugo tisuću dvjesto milja iznad američkog kontinenta, morao je odustati od svoje namjere da prijeđe Atlantik! I otada vi na tom putu niste napredovali niti za jedan jedini korak.

- Gospodine, - reče predsjednik, koji se uzalud trudio ostati miran - vi zaboravljate što je rekao naš besmrtni Franklin prilikom pojave prvog balona, mongolfijere: „To je samo dijete, ali i ono će odrasti!“. I dijete je odraslo.

- Ne, gospodine predsjedniče, ono nije odraslo! Ono se udebljalo i naraslo, a to nije ista stvar!

Ovo je bio izravan napad na Institut Weldon, koji je odredio, podržao i financirao izradu divovskog balona. Stoga su dvoranom počeli odjekivati prijedlozi sljedećeg sadržaja:

- Dolje uljez!
- Bacite ga s tribine!
- Pokažite mu da je teži od zraka!

No, to su bile samo riječi, još nije došlo do tuče.

Robur ostade miran i nastavi:

- Za vaše aerostate nema napretka, moji građani balonisti; napredak je u letećim strojevima. Ptica leti, a ona nije balon, ona je čitav mehanizam!

- Da, ona leti - uzviknu strašni Bat T. Fynn, - ali ona leti protiv svih pravila mehanike!

- Doista! - odgovori Robur slijezući ramenima te nastavi - Otkada istražujemo let velikih i malih ptica, prevagnula je ova jednostavna zamisao: treba samo imitirati prirodu, jer ona nikada ne grijesi. Između albatrosa, koji krilima zamahne jedva deset puta u minuti, između pelikana, koji zamahne sedamdeset...

- Sedamdeset i jedan - dobaci netko podrugljivo.
- I pčele, koja zamahne sto devedeset dva puta u sekundi...
- Sto devedeset tri puta! - reče netko šaljivo.
- I obične kućne muhe, koja zamahne tristo trideset...
- I pol!
- I komarca, koji zamahne milijunima...
- Ne, milijardama!

Ali Robur se nije dao smesti ovim prekidanjem.

- Između ovih različitih iznosa - nastavi on...
- Postoji velika razlika - dodade neki glas.
- Postoji mogućnost pronalaska praktičnog rješenja. Kad je De Lucy dokazao da jelenak, kukac što teži jedva dva grama, može nositi teret od četiri stotine grama, ili dvjesto puta više od svoje težine, problem zrakoplovstva je bio riješen. Osim toga, dokazano je da se površina krila relativno smanjuje kako se povećavaju veličina i težina životinje. Stoga se možemo radovati izumima... .

- Koji nikada neće letjeti! - reče tajnik Phil Evans.

- Koji su letjeli i koji će letjeti, - odgovori Robur, bez imalo zbumjenosti - i koje možemo nazvati stereoforima, helikopterima, ortopterima ili, kao što riječ nef dolazi od *navis*, zvati ih efovima, od *avis*, doći ćemo do uređaja čija će izrada čovjeka učiniti gospodarom prostora. Elisa...

- Ah, elisa! - odgovori Phil Evans. - Ali ptica nema elisu, to svi znamo!

- Točno, - reče Robur, - ali Penaud je dokazao kako je u stvarnosti ptica elisa i leti helikopterno. A motor budućnosti ima propeler...

- Oj, od takve napasti, Sveta Eliso spasi nas ti! - zapjeva jedan od članova, slučajno se prisjetivši ovoga motiva Heroldove *Zampe*.

I svi prihvatiše taj refren u zboru, glasovima i intonacijom od kojih bi se taj francuski kompozitor mogao prevrnuti u grobu.

Dok su zadnje note završavale u zastrašujućoj kakofoniji, Ujak Prudent iskoristi trenutak stišavanja i reče:

- Stranče, do ovoga trenutka smo vas pustili da govorite bez prekidanja.

Čini se da prema predsjedniku Instituta Weldon svi ovi povici, upadice i zviždaci nisu bili prekidanje, već puka razmjena argumenata.

- Međutim, smijem li vas ipak podsjetiti da je teorija zrakoplovstva unaprijed osuđena i odbačena od većine američkih i stranih inžinjera. Taj je sustav uzrokovaо smrt Letećeg Saracena u Carigradu, smrt fratra Voladora u Lisabonu, smrt De Leturna 1852., smrt De Groofa 1864., da ne spominjem žrtve koje sam zaboravio, još od mitološkog Ikara...

- Taj sustav - odvrati Robur - ne može biti više za osudu od ovoga sustava, na čijem popisu žrtava se nalaze imena Pilâtre de Roziera u Calaisu, Blancharda u Parizu, Donaldsona i Grimwooda na jezeru Michigan, Sivela i Crocé-Spinellija i mnogih drugih koje ćemo teško zaboraviti.

To je bio osvetnički protunapad.

- Uostalom, - nastavi Robur - vi sa svojim balonima, ma kako oni dobri bili, nikada nećete postići brzinu vrijednu spomena. Trebat će vam desetak godina za put oko svijeta, a leteći stroj bi to mogao za tjedan dana!

Na to se digne nova oluja prosvjeda i protivljenja koja je sada trajala pune tri minute, sve dok Phil Evans ne uze riječ:

- Gospodine zrakoplovče, - reče on - vi što toliko hvalite prednosti zrakoplovstva, jeste li vi ikada letjeti?

- Naravno!

- I osvajali zračni prostor?

- Nije da nisam.

- Hura za Robura Osvajača! - povikne netko ironičnim glasom.

- U redu, tako je! Robur Osvajač! Prihvaćam to ime i nosit će ga jer imam pravo na njega!

- Dopuštamo sebi pravo na sumnju! - uzviknu Jem Cip.

- Gospodo, - nastavi Robur namrštivši se - kad ozbiljno govorim o ozbiljnoj stvari, ne dopuštam nikome da me blati i bio bih sretan kad bih čuo ime onoga koji me je upravo prekinuo.

- Zovem se Cip... i vegetarijanac sam.

- Građanine Cipe, - reče Robur - Poznato mi je da biljojedi imaju crijeva duža nego ostali ljudi, barem za jednu stopu. To je već mnogo... i nemojte me tjerati da vam ih još produžim, od ušiju prema...

- Izbacite ga napolje!

- Bacite ga na ulicu!

- Objesite ga!

- Zavrnite ga kao elisu!

Bijes balonista konačno je eksplodirao. Pohrlili su na tribinu. Robur se izgubi iz vida usred mnoštva ruku koje su mlatarale kao na nekom vjetru. Uzalud je parna zviždaljka svojim fanfarnim zvukom odjekivala kroz skup. Philadelphia je morala pomisliti kako vatra proždire jedan njezin kvart i kako sva voda rijeke Schuylkill neće biti dovoljna za gašenje.

Odjednom u gužviasta uzmicanje. Robur je prema prvim redovima bijesne rulje ispružio ruke netom prije posegnuvši u džepove. U svakoj ruci držao je jednu od onih poznatih američkih institucija - revolver - kojemu je dovoljan jedan pritisak prstom pa da okine, prave džepne strojnice.

U tom trenutku, iskoristivši ne samo uzmicanje svojih napadača već i tišinu što ga je pratila, Robur reče:

- I nije Amerigo Vespucci otkrio Novi svijet, već Cabot. Vi niste Amerikanci, građani balonisti! Vi ste samo Kabo...

U tom trenutku odjeknu četiri ili pet pucnjeva, ispaljenih u zrak. Nitko nije stradao. Usred dima nestade inžinjera i dok se dim razišao nije mu više bilo traga. Robur Osvajač je odletio, kao da ga je nekakav leteći uređaj odnio u zrak.

IV. poglavlje

JOŠ JEDAN NESTANAK

Ovo nije bilo prvi puta da su, izlazeći sa sjednice, nakon burnog sastanka, članovi Instituta Weldon ispunili galamom Ulicu oraha i njenu okolicu. Nekoliko puta su se stanari bunili protiv te buke kojom su završavali sastanci i nekoliko puta je morala intervenirati policija, kako bi omogućila kretanje prolaznicima, koji su većinom bili posve ravnodušni prema problemima zračne plovidbe. Ali nikada buka nije bila toliko jaka i nikada nije bila potrebnija policijska intervencija, kao te večeri.

Pa ipak, moglo se člavnovima Instituta Weldon donekle i oprostiti. Napadnuti su u vlastitom domu! Tim vatrenim pristašama „lakšeg od zraka“ jedan jednakovatreni pristaša „težeg od zraka“ rekao je toliko mrske stvari. I baš kada su mu htjeli pokazati što zaslužuje, on je nestao.

Stoga su glasno dozivali osvetu. Svatko s imalo američke krvi u venama ne može takve uvrede ostaviti nekažnjenima. Amerigovi sinovi nazvani su sinovima Cabota! Zar to nije bila neoprostiva uvreda, k tome i povijesno točna?

Članovi kluba su se u grupama razmilili Ulicom oraha, potom po okolnim ulicama, pa po čitavoj četvrti. Probudili su sve stanovnike. Natjerali su ih da im dopuste pretražiti njihove kuće, nudeći im čak i odštetu zbog uznemiravanja. No, uzalud su se trudili i pretraživali. Robura nije bilo nigdje, nestao je bez traga. I da je odletio *Go-Aheadom*, balonom Instituta, ne bi ga bilo teže naći. Nakon što su punih sat vremena pretresali kuće, članovi su moralni odustati i razići se, ali su prije toga prisegnuli kako će proširiti potragu na čitavo područje dviju Amerika što čine novi kontinent.

Oko jedanaest sati mir je opet zavladao u kvartu oko Ulice oraha. Philadelphia je opet mogla utonuti u miran san, što je privilegija gradova koji nisu industrijska naselja. Članovi kluba razišli su se i otišli svojim kućama. Da spomenemo neke od najistaknutijih: William T. Forbes se uputio svojoj velikoj tvornici šećera, gdje su

Miss Doll i Miss Mat za njega pripremile večernji čaj, zaslađen glukozom iz njegove tvornice. Truck Milnor uputio se cestom prema svojoj tvornici u udaljenom predgrađu, u kojoj su strojevi radili dan i noć. Blagajnik Jem Cip, taj lik, javno optužen da ima za čitavu stopu duža crijeva nego obični ljudi, vratio se kući, na povrtnu juhu što ga je čekala na stolu.

Dvojica najvajžnijih balonista - ali samo dvojica - nisu se, izgleda, namjeravali odmah vratiti svojim domovima. Iskoristili su ovu priliku kako bi raspravili stvar još većom žestinom. To su bili Ujak Prudent i Phil Evans, nepomirljivi predsjednik i tajnik Instituta Weldon.

Na vratima kluba sluga Frycollin čekao je Ujaka Prudenta, svoga gospodara, i potom krenuo za njima, ne mareći ni malo za stvar o kojoj su dvojica kolega raspravljali.

Raspravljanje je samo eufemizam kojim se mogao opisati način komunikacije predsjednika i tajnika. Zapravo, oni su se svađali žustrinom koja je izvirala iz njihovog starog suparništva.

- Ne, gospodine, i opet ne! - ponavlja je Phil Evans - Da sam ja imao tu čast biti predsjednikom Instituta Weldon, nikada i nikada ne bi bilo ovakvoga skandala!

- A što bi ste vi učinili da ste imali tu čast? - upitao je Ujak Prudent.

- Oduzeo bih riječ tom klevetniku, prije nego što i otvori usta!

- Meni se čini da bi bilo nemoguće oduzeti mu riječ prije nego što otvori usta - odgovori Ujak Prudent.

- Ne u Americi, gospodine. Ne u Americi!

Razmjenjujući te objede sve većom gorčinom, hodali su ulicom, dalje od svojih domova, sve dok nisu došli do dijela grada odakle se teško bilo vratiti.

Frycollin ih je pratio i nije mu bilo jasno zašto mu se gospodar uputio na tako osamljeno mjesto. On nije volio osamljena mjesta, posebice ne nakon ponoći. Uistinu, tama je bila gusta, a mjesec u srpu tek je započinjao svoju mjenu. Frycollin se ogledavao lijevo i desno, da vidi slijedi li ih tko. Čak mu se učinilo da ga prati pet ili šest krupnih prikaza. Nagonski se približi gospodaru, ali ni za što na svijetu ne bi se usudio prekinuti ga u razgovoru, jer bi i on dobio svoju porciju pogrda.

Ukratko, predsjednik i tajnik Instituta Weldon tako su se našli na putu za park Fairmount. U žaru prepirke prešli su čuveni željezni most preko rijeke Schuylkill,

susrevši samo nekolicinu kasnih prolaznika i napokon se našli usred jednog velikog prostora. Velike livade tu i tamo presjecali su gusti šumarci i to je od ovog parka činilo jedinstveno mjesto na svijetu.

Ovdje je Frycollina strah još više obuzeo, posebice jer je vidio onih pet ili šest sjenki kako za njima prelaze most na Schuylkillu. Zjenice su mu se raširile skroz do rubova šarenice, a udovi skupili, kao da su obdareni stezanjem svojstvenom mekušcima i ponekim člankonošcima. Jer, sluga Frycollin je bio velika kukavica.

Bio je pravi crnac iz Južne Caroline, velike glave na malenom tijelu. Imao je dvadeset i jednu godinu, pa nikada nije bio rob, čak niti rođenjem, ali nije vrijedio ništa više od roba. Cerekao se, bio je lakom i lijhen, a naročito velika kukavica. U službi Ujaka Prudenta radio je već tri godine. Bezbroj puta gospodar mu je prijetio da će ga otpustiti, ali ga je zadržao zbog straha da ne dobije gorega. Služбуjući kod gospodara koji je uvijek bio spremna upustiti se u vrlo smjele pothvate, Frycollin je zbog svojeg kukavičluka mnogo puta završio u teškim iskušenjima. Zato je dobio nešto prostora - malo se govorilo o njegovoj proždrljivosti, a još manje o njegovoj lijjenosti.

O, slugo Frycolline, da si samo znao predvidjeti budućnost! Zašto, o zašto, Frycolline, nisi ostao u Bostonu kod Sneffelsovih? Zašto si ih ostavio kad su spomenuli selidbu u Švicarsku? Zar to nije bilo mnogo prikladnije mjesto za tebe, nego ovdje kod Ujaka Prudenta, gdje opasnosti vrebaju svakodnevno?

I evo ga sad tu, a njegov se gospodar konačno navikao na njegove mane. Imao je i jednu vrlinu. Premda je bio crnac, nije govorio crnački, a nema ničega iritantnijeg od toga mrskog žargona, u kojemu su sve zamjenice posvojne, a svi glagoli u infinitivu. Neka se zna, dakle, da je Frycollin bio plašljiva kukavica.

Već je bila ponoć, i bijledi polumjesec nestajao je na zapadu, iza visokih grana u parku. Njegove zrake, probijajući se kroz granje radile su šare po zemlji, zbog čega je donji dio šume izgledao manje taman. To je omogućilo Frycollinu da nervozno pogleda oko sebe.

- Brrr! - reče on. - Oni momci su još uvijek tamo. I približavaju se! Gospodaru Ujače! - povikne.

Tako je on oslovljavao predsjednika Instituta Weldon i tako je predsjednik Instituta Weldon htio da ga oslovljava.

Baš u tom trenutku je svađa između dvojice suparnika dosegla vrhunac. I dok su jedan drugoga slali dovraga, hodali su sve brže i brže, sve dalje i dalje od mosta na Schuylkillu, ne obazirući se na Frycollina. Tako su stigli u sred šume, čija su stabla pri vrhu obasjavale posljedne mjeseceve zrake. Od ruba šume počinjao je široki proplanak, jedno ovalno polje slično borilištu. Nije bilo ni brežuljka što bi smetao konjima u galopu, niti grma da zakloni pogled gledateljima.

Da Ujak Prudent i Phil Evans nisu bili toliko obuzeti svojom svađom, i da su malo bolje promatrali, vidjeli bi na proplanku nešto neobično, je li to neka vjetrenjača niknula na njemu ove noći? Izgledalo je baš tako, kao vjetrenjača s krilima, nepomičnim i tajanstvenim, u mrkloj tami.

Ali, niti predsjednik, niti tajnik Instituta Weldon nisu zamijetili tu čudnu promjenu u pejzažu parka Fairmount; a nije ni Frycollin. Njemu se činilo kako se oni lupeži približavaju i spremaju za napad; obuzeo ga je grčeviti strah, udovi su mu se kočili i sav se naježio. Bio je krajnje užasnut. Koljena su mu klecali, ali je smogao još toliko snage da zadnji put povikne:

- Gospodaru Ujače! Gospodaru Ujače!
- Ma, što ti je? - upita Ujak Prudent.

Možda bi on i Phil Evans rado dali oduška svojemu bijesu i iskalili se na nesretnom slugi. Međutim, nije bilo vremena, kao što ni ovaj nije imao vremena odgovoriti.

Iz šume se začuo zvižduk. Bljesak električnog svjetla sinuo je preko proplanka.

Neki signal, bez sumnje. Kucnuo je čas za napad. Brže nego što se to moglo zamisliti, iz šume iskoči šest ljudi - dvojica se baciše na Ujaka Prudenta, dvojica na Phila Evansa i dvojica na Frycollina. Ova posljednja dvojica su nesumnjivo bila suvišna, jer je crnac bio posve nesposoban obraniti se. Predsjednik i tajnik Instituta Weldon, iako zaskočeni iznenadnim napadom, htjeli su pružiti otpor.

Nisu imali ni vremena ni snage za to. U trenutku nisu mogli ni kriknuti niti išta vidjeti, jer su im stavili neku krpu u usta i povez na oči, a potom, tako svladani i vezani, osjetili su kako ih brzo nose preko proplanka. Što su drugo mogli pomisliti nego da su palili u šake razbojnika koji su ih htjeli opljačkati. Međutim, ništa tomu slično se nije dogodilo. Čak im niti džepove nisu pretražili, iako je Ujak Prudent, po svom običaju, uz sebe imao pregršt dolarskih novčanica.

Minutu nakon napada, u kojem napadači nisu prozbobili ni riječi, Ujak Prudent, Phil Evans i Frycollin osjetili su kako ih polako spuštaju, ne na travu, već na nekakve daske što su pod njima zaškripale. Poredali su ih jednoga kraj drugoga.

Potom se zalupe vrata i po škripanju zasuna zaključiše da su zatvoreni.

Tada je počelo neko neprekidno zujanje, neko drhtanje, neko frrrr, čije se rrrr beskonačno produžavalo. Jedino je taj zvuk parao noćnu tišinu.

Kakvo je uzbuđenje sutradan nastalo u Philadelphiji kada se pročulo što je bilo na sastanku u Institutu. Svi su saznali za dolazak tajanstvenog inžinjera zvanoga Robur - Robur Osvajač - i za sukob s balonistima, i za njegov tajanstveni nestanak. Ali posve drugčije izgledalo je kad su u gradu doznaли da su tijekom noći također nestali predsjednik i tajnik kluba.

Koliko su samo pretraživali čitav grad i čitavu okolicu! Sve je bilo uzalud. Filadelfijski tisak, potom pensilvanijski tisak, pa i tisak Sjedinjenih Država, donosio je činjenice i objašnjavao ih, svak na svoj način, od kojih ni jedan nije bio točan. Nudile su se velike nagrade, objavljavali se oglasi i plakati, ali ništa nije urodilo plodom. Ma, da ih je progutala i sama zemlja, predsjednik i tajnik Instituta Weldon ne bi s njene površine potpunije iščezli.

V. poglavje

PRESTANAK JEDNOG NEPRIJATELJSTVA

S povezom preko očiju, krpom u ustima i konopcem na rukama i nogama, nisu mogli ništa vidjeti ni čuti, niti se pomaknuti. Ujak Prudent, Phil Evans i Frycollin nisu mogli biti u neugodnijem položaju. Nisu znali tko ih je ugrabio i u što su ih to strpali poput vreća u vagone, niti su znali gdje su i što ih čeka. Sve bi to u očaj bacilo i najstrpljivije ovce, a bilo je jasno da članove Instituta Weldnon nije baš krasilo strpljenje ovaca. Poznavajući svu žestinu njegove naravi, možemo lako zamisliti u kakvom stanju se nalazio Ujak Prudent. Jedno je bilo sigurno - Phil Evans i on teško će stići na sastanak kluba sutra navečer.

A Frycollin, sa sklopljenim očima i skupljenim ustima, nije mogao misliti ni na što. Osjećao se više mrtvim nego živim.

Ostali su tako zatočeni sat vremena. Nitko ih nije posjetio niti je došao vratiti im toliko potrebnu slobodu kretanja i govora. Jedino su mogli prigušeno uzdisati, mumljati kroz krpu u ustima i koprcati se poput riba na suhom. Nakon mnogih uzaludnih pokušaja da se oslobole, malo su se smirili. Tada, kako im je vid bio oduzet, pokušali su pomoću sluha razaznati što se to s njima zbiva. No uzalud su pokušavali uhvatiti neki drugi zvuk osim beskrajnog i neobjasnjivog *frrr*, što ih je okruživao poput uzdrhtale atmosfere.

I konačno se nešto dogodilo: Phil Evans je, smireno, uspio olabaviti konopac koji mu je vezivao ruke. Malo pomalo, čvor je popustio, prsti su mu skliznuli jedni preko drugih i ruke su mu opet postale slobodne.

Snažnim trljanjem povrati im cirkulaciju. Odmah potom skine povez s očiju, izvadi krpu iz usta pa prereže konopac oko nogu oštricom svog lovačkog noža. Amerikanac koji sa sobom ne bi nosio lovački nož ne bi bio pravi Amerikanac.

Ali, Phil Evans je mogao govoriti i micati se i to je bilo sve. Oči su mu bile beskorisne, bar u tom trenutku. U prostoriji je vladao mrkli mrak, iako se kroz neku vrst otvora, na šest stopa visine, probijao malji tračak svjetlosti.

Kao što se moglo i pretpostaviti, Phil Evans nije oklijevao ni trenutka da podje osloboditi svog lјutog suparnika. Nekoliko poteza nožem bilo je dovoljno da se presijeku čvorovi što su mu stezali ruke i noge.

Odmah potom Ujak Prudent, pun bjesa ustade na koljena, zbaci povez s očiju, iščupa krpu iz usta i prigušenim glasom reče:

- Hvala!
  - Molim, bez zahvaljivanja - odgovori drugi.
  - Phile Evanse?
  - Ujače Prudente?
  - Ovdje više nema ni predsjednika ni tajnika Instituta Weldon. Više nismo protivnici.
  - U pravu ste - odvrati Evans. - Sada smo samo dvojica koji se sada trebaju osvetiti trećemu, čiji drski napad zahtijeva odmazdu. A taj treći...
  - To je Robur!
  - To je Robur.
- U toj jednoj stvari su se konačno potpuno složili. Ovdje nije bilo bojazni da će doći od ikakve svađe.
- A vaš sluga? - primijeti Phil Evans pokazujući na Frycollina, koji je dahtao poput životinje. - Treba ga odvezati.
  - Još ne - odgovori Ujak Prudent. - On bi nas samo udavio svojim jadikovanjem, a mi imamo prečeg posla od bavljenja time.
  - A kojeg to, Ujače Prudente?
  - Pa spasiti se, ako je moguće.
  - Čak i ako nije moguće.
  - Imate pravo, Phile Evanse, čak ako je i nemoguće!

Robur je, bez sumnje, stajao iza ove otmice. Jer, obični lopovi bi ih okrali, uzeli im satove, nakit i novčanike, a njihova beživotna tijela prerezanih grkljana bacili u rijeku Schuylkill, umjesto da ih zatvore u... u što? To je bilo pravo pitanje i valjalo ga je riješiti prije pokušaja bijega s bilo kakvim nadama u uspjeh.

- Phile Evanse, - nastavi Ujak Prudent - da smo, nakon onog sastanka, umjesto razmjenjivanja svih ljubavnosti na koje se ne treba vraćati, bili malo pozorniji, ovo se ne bi dogodilo. Da smo ostali na filadelfijskim ulicama, ničega od ovoga ne bi bilo. Robur je, očito, pretpostavio što će se zbiti u klubu i sigurno je pred vratima ostavio neke svoje bandite, da mu priskoče u pomoć. Ti njegovi špijuni su nas zasigurno vrebali i pratili čim smo napustili Ulicu oraha pa kad su vidjeli da smo onako nesmotreno odlutali u park Fairmount, započeli su ovu šaradu.

- Slažem se - odgovori Evans. - Pogrijesili smo što se nismo odmah vratili kućama.

- Čovjek uvijek grijesi kad nije u pravu - odvrati Prudent.

Uto ih iz najmračnijeg kuta samice prekine dugi uzdah.

- Što je to? - upita Evans.

- Ništa! To Frycollin sanja.

I Ujak Prudent nastavi:

- Od trenutka kad su nas zgrabili na rubu proplanka do trenutka kada su nas bacili u ovo nije prošlo više od dvije minute. Stoga je jasno kako nas ti ljudi nisu odvukli iz parka Fairmount.

- A da su to učinili, mi bismo osjetili neko kretanje.

- Sasvim sigurno! Prema tome, možemo biti zatvoreni u nekakvom vozilu, možda u jednima od onih prerijskih ili cirkuskih kola.

- Imate pravo! Jer da smo na kakvoj lađi na Schuylkillu, osjetili bismo ljuštanje od riječne struje.

- Tako je! Ja mislim da smo još uvijek na proplanku i da je sada trenutak kada treba bježati, a s Roburom se možemo obračunati i kasnije.

- I skupo mu naplatiti za ovaj napad na dvojicu građana Sjedinjenih Američkih Država!

- Skupo, vrlo skupo!

- Ali tko je taj čovjek? Odakle dolazi? Je li on Englez, Nijemac ili Francuz?

- On je jedan bijednik, i to je dovoljno! - odgovori Ujak Prudent. - Sad na posao!

Tada obojica, ispruženih ruku i raširenih prstiju počnu opipavati zid celije, ne bi li pronašli kakav spoj ili pukotinu.

Ništa! Ništa, čak ni oko vrata. Bila su čvrsto zatvorena i bilo je nemoguće razvaliti bravu. Ostalo im je još da noževima pokušaju načiniti rupu za bijeg. Trebalo je vidjeti mogu li oštricama prorezati zid celije, a da ih pri tom ne slome.

- Ali odakle dolazi ovo beskrajno šuštanje? - upita Evans, čudeći se tom neprestanom *frrr*.

- Od vjetra, bez sumnje - odgovori Ujak Prudent.

- Od vjetra! Ali činilo mi se kako je ova večer bila posve tiha i bez vjetra.

- Da, bila je. Ali što bi drugo onda moglo biti, ako ne vjetar?

Phil Evans je izvukao najbolju oštricu svog noža i pokušao zarezati zid kraj vrata. Možda se mogla načiniti rupa kroz koju bi vrata mogli otvoriti izvana, ako su zatvorena zasunom ili ako je ključ ostavljen u bravi. Pokušavao je tako nekoliko minuta. Jedino je uspio slomiti vrh noža i iskrzati oštricu, pa je sličila na pilu.

- Ne uspijeva, Phile Evanse?

- Ne!

- Možda je zid od čeličnog lima?

- Nije, Ujače Prudente. Nema metalnog odjeka kad se o njega udari.

- Da nije od tvrdog drveta?

- Nije. Nije od drveta.

- Pa od čega je onda?

- Ne bih mogao reći. Ali u svakom slučaju nešto što čelična oštrica ne može zaparati.

Ujak Prudent, u iznenadnom napadu bijesa, poče psovati i udarati nogom o zvonki pod, dok je rukama davio vrat nekog zamišljenog Robura.

- Smirite se, Prudente, smirite se! - reče Phil Evans. - Evo, pokušajte sada vi.

I Ujak Prudent pokuša, ali lovačkim nožem nije mogao ništa protiv zida što ga oštrica nije uspijevala ni zarezati. Izgledalo je kao da je zid načinjen od kristala.

Dakle, svaki pokušaj bijega se činio neizvedivim, čak i pod uvjetom da uspiju otvoriti vrata. Pomiriti se s takvim stanjem nije svojstveno temperamentu Yankeeja, a pogotovo odvratno bilo je njima, osobama praktičnog duha. Stoga su do takvog zaključka stigli tek nakon žestokog predbacivanja i mnogih pogrdnih riječi upućenih Roburu - koji nije bio čovjek što bi se zbog toga uzbudivao, kao što je i pokazao onomad u Institutu Weldon.

Frycollin je odjednom počeo pružati vidljive znakove slabosti. Počeo se žalosno previjati, kao da ima grčeve u trbuhu ili u udovima. Ujak Prudent pomisli kako je vrijeme da se prekine ta gimnastika, pa prereže užad kojom je Frycollin bio vezan.

Mogao je to s pravom požaliti. Jer, istoga trenutka krenule su neprekidne žalopojke, u kojima se užasan strah miješao s mukom zbog gladi. Frycollinu je i u glavi i u želucu bilo jednako loše pa se teško moglo zaključiti koji je od ova dva organa odgovorniji za ovakvo njegovo ponašanje.

- Frycolline! - vikne Ujak Prudent.
- Gospodaru Ujače! Gospodaru Ujače! - odgovori crnac između dva žalosna cviljenja.

- Moguće je da budemo osuđeni na smrt od gladi u ovom zatvoru, ali odlučili smo podlegnuti tek onda kad iscrpimo sva sredstva koja nam mogu produžiti život...

- I pojesti mene? - uzviknu Frycollin.
- To se uvijek radi s crncem u takvoj prilici! Zato se potrudi ostati neprimijećen...
- Ili ćemo te oglodati do kostiju! - dobaci Evans.

I Frycollin stvarno pomisli kako će ga iskoristiti za produženje dva života dragocjenija od njegovog, pa odluči samo tiho stenjati.

Vrijeme je prolazilo i svi pokušaji da silom otvore vrata ili izadu kroz zid pokazali su se jalovima. Nije bilo moguće reći od čega je taj zid načinjen. To nije bio metal, niti drvo, a niti kamen. Kao da je čitava samica bila načinjena od tog materijala. Dok su skakali po podu on je odzvanjao posebnim zvukom i Ujak Prudent ga je s mukom pokušavao raspoznati. Činilo se kako odjekuje šuplje, kao da ne leži posve na tlu proplanka. A ono neobjasnjivo *frrr* dolazilo je upravo odozdo. Sve to skupa je bilo prilično uznemirujuće.

- Ujače Prudente? - pozove ga Phil Evans.
- Da?
- Čini li vam se da naš zatvor negdje putuje?
- Ne, koliko mi je poznato.
- Jer, kad su nas zatvorili još sam mogao osjetiti svježi miris trave i smolasti miris stabala iz parka. A sada, kada udišem zrak, čini mi se kako su svi mirisi nestali.
- Imate pravo.

- Kako ćemo to objasniti?
- Nikako, osim ako stvarno ne putujemo. Ali ponovo kažem, da smo u nekim kolima na cesti ili na brodu koji plovi, mi bismo to osjetili.

Frycollin tada uzdahne kao da mu je to posljednji vapaj, samo kad za njim ne bi slijedilo još nekoliko drugih.

- Očekujem da nas Robur uskoro izvede pred sebe - zamišljeno će Phil Evans.
- Nadam se, - odvrati Ujak Prudent - i ja ću mu reći...
- Što?
- Da je počeo kao bezobraznik, a završio kao hulja!

U tom trenutku Phil Evans primijeti kako se počelo daniti. Jedna još uvijek nejasna svjetlost prodirala je kroz mali otvor, visoko nasuprot vratima. Moralo je, znači, biti oko četiri sata ujutro, jer u to doba u mjesecu lipnju, na ovoj zemljopisnoj širini, nebo iznad Philadelphije počinju obasjavati prve zrake zore.

No, kad je Ujak Prudent pogledao na svoj džepni sat, to remek-djelo izrađeno u tvornici njegovog kolege, otkucavalo je tek četvrt do tri, a sat mu nije stajao.

- Ovo je baš čudno! - primijeti Phil Evans. - U četvrt do tri trebao bi još uvijek biti mrak.

- Možda moj sat kasni - odgovori Ujak Prudent.
- Zar sat kojeg proizvodi *Wheelton Watch Company*?! -začudi se Phil Evans.

Bilo kako bilo, počinjalo se daniti. Mali otvor sve se više ocrtavao u dubokoj tami samice. Međutim, ako je zora počela ranije nego što je to uobičajeno za četrdesetu paralelu, na kojoj se nalazi Philadelphia, nije se danilo brzinom svojstvenom malim širinama. To je bila još jedna primjedba Ujaka Prudenta, novi neobjašnjivi fenomen.

- Možda bismo se mogli podignuti do otvora i pogledati gdje smo?
- Mogli bismo - odgovori Ujak Prudent, pa se obrati Frycollinu - Diži se Frycolline!

I crnac ustane.

- Nasloni se leđima uza zid, - nastavi Prudent - a vi, Evanse, popnite se na njegova ramena. Ja ću vas pridržavati da ne padnete.

- Rado! - reče Evans.

Trenutak kasnije koljena su mu već bila na Frycollinovim ramenima, a oči u ravnini s otvorom. Otvor je bio zatvoren, ali ne lećom poput brodskog prozorčića, već ravnom staklenom pločom. Doimao se prilično malenim, pa je pogled kroz njega Philu Evansu bio vrlo ograničen.

- Razbijte staklo, - predloži Prudent - možda ćete bolje vidjeti.

Phil Evans udari žestoko drškom svog lovačkog noža o staklo, koje odjeknu srebrnkastim zvukom, ali se ne slomi. Idući udarac bio je još snažniji, no rezultat ostade isti.

- Ovo je neprobojno staklo! - uzvikne Evans.

Vjerojatno je to staklo bilo pojačano Siemensovim sustavom, jer se nije razbilo ni nakon nekoliko udaraca.

Do tad se već bilo dovoljno razdanilo pa je Phil Evans mogao vidjeti van, onoliko koliko mu je to omogućavala veličina prozorčića.

- Što vidite? - upita Ujak Prudent.^{BalkanDovoljno!}

- Ništa.

- Kako? Ne vidite stabla?

- Ne.

- Čak ni vrhove grana?

- Ne.

- To znači da nismo na proplanku.

- Ni na proplanku, ni u parku.

- Vidite li krovove kuća ili vrhove spomenika? - upita opet Prudent, već razočaran i ljutit.

- Ne.

- Što? Niti jedan jarbol sa zastavom, niti jedan crkveni zvonik ili dimnjak?

- Ništa osim praznog prostora.

Čim je izustio te riječi otvore se vrata i jedan čovjek se pojavi na pragu. To je bio Robur.

- Uvaženi balonisti, - reče on ozbiljnim glasom - od sada se slobodno možete kretati.

- Slobodno! - uzvikne Ujak Prudent.

- Da, prostorom *Aibatrosa*!

Ujak Prudent i Phil Evans izjuriše van. I što su imali vidjeli?
Na tisuću dvjesto ili tisuću tristo metara ispod njih površinu neke zemlje koju su uzalud nastojali prepoznati.

VI. poglavlje

NA ALBATROSU

Kad će ljudi prestati puzati po dnu i početi živjeti u nebeskom plavetnalu i miru?

Na ovo pitanje Camillea Flammariona odgovor je lak: to će biti onda kada napredak mehanike bude omogućio rješavanje problema zrakoplovstva. A za nekoliko godina, kao što predviđaju, praktičnija iskoristivost elektriciteta pridonijet će uvelike tom rješenju.

Godine 1783., prije nego što su braća Montgolfier sagradili prvi balon i prije nego što je fizičar Charles osmislio svoj prvi aerostat, neki avanturistički duhovi sanjali su o osvajanju prostora pomoću mehaničkih sredstava. Prvi izumitelji nisu mislili na uređaje lakše od zraka, jer znanost njihovog vremena nije dopuštala tu zamisao. Oni su zamišljali kretanje kroz zrak uređajima težim od zraka, letećim strojevima izrađenim po uzoru na ptice.

Upravo to napravio je i onaj ludi Ikar, Dedalov sin, čija su krila, pričvršćena voskom, otpala kad se približio Suncu.

Ali, nije potrebno vraćati se u mitološka vremena i govoriti o Arhitasu iz Tarenta, jer se već u radovima Dantea iz Perugije, Leonarda da Vincija i Guidottija, pojavljuje zamisao o strojevima koji bi se kretali kroz zrak. Dva i pol stoljeća kasnije, izumitelja je sve više. Markiz de Bacqueville 1742. osmišljava sustav krila, isprobava ih iznad rijeke Seine i pri padu lomi ruku. Godine 1768. Paucon predstavlja zamisao o uređaju s dva propelera, suspenzivnim i propulzivnim. Godine 1781. Meerwein, arhitekt kneza od Badena, izrađuje ortopterični stroj i protivi se zamisli o aerostatima koja se u to vrijeme pojavljuje. Godine 1784. Launoy i Bienvenu upravljaju helikopterom kojega pokreću opruge, a 1808. pokušava poletjeti Austrijanac Jakob Degen. Godine 1810. Denian iz Nantesa objavljuje svoj pamflet u kojemu donosi načela „težega od zraka“. Od 1811. do 1840. slijede izumi Derblingera, Viguala, Sartija, Dubocheta i Canigarda de Latoura. Godine 1842. imamo Engleza Hensona i njegov sustav krila i propelera

na paru; 1845. Cossusa i njegove nosive elise; 1847. Camillea Verta i njegov helikopter načinjen s krilima od perja; 1852. Letura i njegov sustav upravljivih padobrana, što ga je stajao života; iste godine imamo i Michela Loupa sa zračnom jedrilicom na četiri okretna krila; 1853. Béléguna i njegov zrakoplov na vučne propelere, Vaussin-Chardannes i njegov upravlјivi zmaj; Georges Cauleya i njegove leteće strojeve koje pokreće plin. Od 1854. do 1863. pojavljuju se Joseph Pline, s nekoliko patenata zračnih sustava, Bréant, Carlingford, Le Bris, Du Temple i Bright, čije se nosive elise okreću obrnuto od kazaljke na satu; zatim Smythies, Panafieu, Crosnier, itd. Naposljetu, 1865., zahvaljujući naporima Nadara, osnovano je u Parizu društvo „težega od zraka“. Tu su izumitelji vršili ispitivanja na strojevima, od kojih su neki već bili patentirani: parni helikopter Pontona d'Amécourta, sustav kombiniranih propelera s nagnutim krilima i padobranima La Landellea, Louvriéov aeroskaf, Esternova mehanička ptica, Groofov uređaj s krilima pokretanim polugama. Uhvatio se zamah, izumitelji su izumljivali, a matematičari proračunavali sve ono što kretanje kroz zrak može učiniti praktičnjim. Bourcart, Le Bris, Kaufmann, Smyth, Stringfellow, Prigent, Danjard, Pomés and De la Pauze, Moy, Pénaud, Jobert Haureau de Villeneuve, Achenbach, Garapon, Duchesne, Danduran, Pariesel, Dieuaide, Melkiseff, Forlanini, Bearey, Tatin, Dandrieux, Edison - jedni pomoću krila ili propelera, drugi pomoću nagnutih ploča - zamišljaju, stvaraju, proizvode i usavršavaju svoje leteće strojeve, spremne za let onoga dana kad im neki izumitelj priušti motor velike snage, a male težine.

Ovaj popis je možda bio malo predugačak, ali nemojte zamjeriti, jer zar nije trebalo pokazati razne stupnjeve ove ljestvice povijesti zračnog kretanja, na vrhu koje sada stoji Robur Osvajač? Zar bi bez ovih pokušaja, ovih eksperimenata i iskustava svojih prethodnika, taj inžinjer mogao osmislići ovako savršeni uređaj? Iako je prezirao sve one koji su još uvijek ^{BalkanDownload} tvrdoglavo težili kretanju zrakom balonima, visoko je cijenio sve pristaše načela „težega od zraka“ - Engleze, Amerikance, Talijane, Austrijance, Francuze - naročito Francuze, čiji su ga radovi, nakon što ih je usavršio, doveli do toga da osmisli i izgradi svoj vlastiti leteći stroj, *Albatros*, na kojem su upravo letjeli kroz zračne struje.

- Golub leti! - uzviknuo je jedan od najupornijih poznavatelja zrakoplovstva.

- Napučit ćemo nebo, kao što smo napučili zemlju! - dodao je jedan od njegovih najstrastvenijih pristaša.

- Od lokomotive do aeromotiva! - vikao je najgrlatiji, zvoneći u sva zvona kako bi probudio Stari i Novi svijet.

Doista, ništa se nije moglo jasnije utvrditi, kako iskustvom tako i proračunima, od toga da zrak pruža veliki otpor. Polukugla promjera od jednog metra, u obliku padobrana, ne samo što može usporiti spuštanje kroz zrak, već ga može učiniti i izokronim, ujednačenim. To je činjenica.

Jednako je poznato još i to da se pri velikim brzinama djelovanje sile teže mijenja otprilike u obrnutom omjeru s kvadratom te brzine, pa prema tome postaje skoro beznačajno.

Također se zna i to da što više raste težina životinje koja leti, manje je proporcionalno povećanje površine njenih krila, iako pokreti krila postaju sporiji.

Zračni stroj, stoga, mora biti osmišljen tako da iskoristi ove prirodne zakone, da opornaša pticu - taj oblik zračnog kretanja vrijedan divljenja, kako reče doktor Marcy, član Francuske akademije znanosti.

Ukratko, izumi koji mogu riješiti taj problem svode se na tri vrste:

Helikopteri ili spiraliferi, što su u stvari samo propeleri s okomitim osima.

Ornitopteri, strojevi koji nastoje oponašati prirodni let ptica.

Zrakoplovi, što su zapravo nagnute ravnine, poput zmajeva, ali ih vuku ili guraju propeleri.

Svaki od ovih sustava imao je, i još uvijek ima, nepopustljive pristaše. Robur je, nakon temeljitog razmatranja, odbacio prva dva sustava.

Ornitopter, ili mehanička ptica, bez sumnje ima određene prednosti. To su 1884. dokazali radovi i ispitivanja M. Renarda. Ali, kao što je rečeno, ne treba u potpunosti oponašati prirodu. Lokomotive nisu napravljene po uzoru na zečeve, niti brodovi po uzoru na ribe. Prve imaju kotače umjesto nogu, a drugi propelere umjesto peraja. A oni se zbog toga ne kreću lošije. Uostalom, kakva je to složena mehanička kretnja u letu ptice? Zar nije doktor Marcy pretpostavio da se perje u krilu otvara prilikom podizanja krila, kako bi propustilo zrak. Zar to nije prilično zahtjevno za jedan umjetni stroj?

S druge strane, zrakoplovi su dali dobre rezultate. Pomoću propelera što suprotstavlja kosu ravninu smjeru zračnog strujanja, postiže se uzlijetanje, a ispitivani modeli pokazali su kako se korisna težina, tj. ukupna težina umanjena za težinu uređaja, povećava s kvadratom brzine. Tu leži prednost zrakoplova nad aerostatom, čak i onim aerostatom što posjeduje mehanizam za pokretanje.

Zbog svega toga Robur je pomislio kako je ipak najbolje ono što je najjednostavnije. A propeleri su, te Sveti Elise, kako su se rugali u Institutu Weldon, zadovoljili sve potrebe njegovog letećeg stroja. Jedni su ga održavali u zraku, a drugi pokretali sigurno i s izvanrednom brzinom.

Dok se ornitopter, mahanjem krilima poput ptice, uzdiže uspravno na zrak, helikopter se uzdiže udarajući zrak koso krakovima svoje elise. Ti krakovi su u stvari krila postavljena poput spirale, umjesto poput mlinskog kola. Spirala se kreće u smjeru svoje osi. Ako je ta os okomita, tada se kreće okomito. Ako je os vodoravna i spirala se kreće vodoravno.

Leteći uređaj inžinjera Robura bio je osmišljen na temelju ta dva kretanja, kao što se može vidjeti iz sljedećeg detaljnog opisa. Možemo ga podijeliti na tri dijela - paluba, uređaji za održavanje u zraku i kretanje, te pogon.

Paluba: To je bila platforma duga trideset, a široka četiri metra, kao brodska, s izbočenim pramcem. Ispod nje nalazio se čvrsto građeni trup, u kojem su bili smješteni motori, skladišta za svakovrsni materijal, uključujući i spremnike vode. Oko palube više tankih motki, povezanih žicnim platnom, držalo je ogradu s rukohvatom. Na palubi su stajale tri kućice, u kojima su se nalazile kabine za posadu i strojarnice. U središnjoj kućici nalazio se stroj koji je pokretao uzletne elise, u prednjoj stroj što je pokretao prednji propeler, a u stražnjoj stroj što je pokretao stražnji propeler. U pramcu su se nalazile kuhinja i prostorije za posadu; u krmi je bilo nekoliko kabina, između ostalih i inžinjerova, te salon, a iznad njih jedna staklena kućica u kojoj se nalazio kormilar, koji je upravljao brodom pomoću snažnog kormila. Sve kabine dobivale su svjetlost preko prozorčića od pojačanog stakla, tako napravljenog kako bi bilo deset puta jače od običnoga. Ispod trupa nalazio se sustav opruga za ublažavanje udarca pri slijetanju.

Uređaji za održavanje u zraku i kretanje: Iznad palube uzdizalo se trideset i sedam okomitih osovina, po petnaest sa svake strane i sedam povиšenih u sredini.

Reklo bi se da je to brod s trideset i sedam jarbola. Samo što je svaki od tih jarbola umjesto jedara nosio po dvije vodoravne elise, malog promjera i kratkog hoda, a ogromne okretne brzine. Svaka osovina kretala se neovisno o drugoj i u obrnutom smjeru od prethodne, kako bi se izbjegao slučaj da uređaj padne u kovit. Na taj način, uzdižući se na okomitom stupcu zraka, elise su osiguravale ravnotežu prema horizontalnom otporu. Znači, uređaj je imao sedamdeset i četiri nosive elise, čija su tri kraka s vanjske strane bila povezana metalnim obručem, što je poput zamašnjaka štedio pokretačku snagu. Sprijeda i straga, na vodoravnim osovinama, nalazila su se dva četverokraka pogonska propelera. Ovi propeleri imali su veći promjer od onog nosivih elisa, ali su se okretali jako velikom brzinom. Ustvari, ovaj uređaj se zasnivao na sustavima koje su izumili Cossus, La Landele i Ponton d'Amécourt, a usavršio Robur. Ali, on je mogao tvrditi da je čita *v Albatros* njegov izum, jer je sam osmislio primjenu te pokretačke snage.

Pogon: Robur pokretačku snagu za svoj aparat nije tražio ni u vodenoj pari, niti u pari drugih tekućina, niti u komprimiranom zraku ili u drugim smjesama što mogu proizvesti mehaničko gibanje. Odabrao je elektricitet, tu pokretačku snagu koja će jednoga dana postati duša industrijskog svijeta. Ali on za proizvodnju elektriciteta nije imao nikakve elektromotore, već je vjerovao u baterije i akumulatore. Što je ulazilo u sastav tih baterija i koje su kiseline u njima stvarale struju bila je Roburova tajna. Isti je slučaj bio s akumulatorima. Kakve su bile njihove pozitivne i negativne ploče nije se znalo. Inžinjer nije želio, i to opravdano, patentirati svoje tajne. Jedino je bilo posve jasno - baterije su imale neobično veliku snagu, a akumulatori su daleko iza sebe ostavili akumulatore tipa Faure-Sellon-Volckmar, jer su ampere struje bilježili u dotad neviđenim iznosima. Odatle je dolazila gotovo beskrajna električna snaga što je pokretala propeleri i tako omogućavala uzgon i veliku silu kretanja.

Ali, valja ponoviti, taj izum u potpunosti je bio Roburova zamisao. Odlučio ga je zadržati za sebe. Ako predsjednik i tajnik Instituta Weldon na uspiju otkriti tu tajnu, ona će, vjerojatno, biti izgubljena za čovječanstvo.

Ne treba posebno napomenuti kako je ovaj uređaj bio dovoljno stabilan, zbog dobrog mesta svojeg težišta. Nije bilo opasnosti da bi s horizontalom mogao sklopiti neki zabrinjavajući kut, a još manje da će se prevrnuti.

Još je preostalo otkriti od kojeg je to materijala inžinjer Robur izgradio svoj „aeronef“ - naziv kojim se posve opravdano može opisati *Albatros*. Od čega je bila ta tako tvrda tvar koju lovački nož Phila Evansa nije mogao ni zagrebat i čiju prirodu Ujak Prudent nije mogao objasniti? To je jednostavno bio papir!

Ima već dosta godina otkako je proizvodnja papira znatno napredovala. Od papira bez ljepila, impregniranog dekstrinom i škrobom i pritisnutog hidrauličnom prešom može se dobiti materijal tvrd poput čelika. Od toga se rade koloture, tračnice i kotači za vagone, puno čvršći i lakši od metalnih. Tu je čvrstoću i lakoću Robur htio iskoristiti za izgradnju svoje zračne lokomotive. Trup, nadgrađe, paluba, kabine - sve je to bilo od papira napravljenog od slame, prešanog da bude tvrd poput metala i nezapaljivog, što nije bilo za podcijeniti kod uređaja što leti na velikim visinama. Razni dijelovi pogona i propelera bili su od želatiniranih vlakana, tako da istovremeno budu otporni i elastični. Taj se materijal mogao koristiti u svakom obliku. Bio je netopljiv u većini plinova i tekućina, kiselina i kemikalija, da ne govorimo o njegovim izolatorskim svojstvima, pa se najvrednijim pokazao u električnim sustavima *Albatros*.

Robur, njegov nadzornik Tom Turner, jedan strojar i njegova dva pomoćnika, dva kormilara i kuhar, ukupno njih osmorica, činili su posadu aeronefa. To je bilo dovoljno za zračnu plovidbu. Oružje za lov i za borbu, oprema za ribolov, električna rasvjeta, instrumenti za motrenje, busole i sekstanti za provjeru kursa, termometri za praćenje temperature, razni barometri, jedni za očitavanje postignute visine, drugi za očitavanje atmosferskog tlaka, jedan posebni barometar za prognoziranje oluja, manja knjižnica, ručna tiskara, jedan top postavljen na uzvišenju posred palube, što se punio sa strane granatom kalibra šest centimetara, pošiljka baruta, metaka i dinamita, kuhinjska peć na struju iz akumulatora, višemjesečna zaliha konzervi, mesa i povrća, nekoliko bačvica brendija, viskija i džina - sve to bilo je materijal i zalihe aeronefa, ne računajući čuvenu trublju.

Osim toga, sa strane je visio lagani gumeni čamac, nepotopiv, dovoljan za prijevoz osmero ljudi preko rijeke, jezera ili mirnoga mora.

No, je li bilo padobrana za slučaj nesreće? Ne! Robur nije vjerovao u takve nesreće. Osovine propelera bile su neovisne. Prestanak rada jednih ne bi utjecao na rad drugih, a radom samo polovice *Albatros* se mogao održati u zraku.

- I s njime, - reče Robur svojim gostima, gostima unatoč njihovo volji - ja sam gospodar ovog sedmog dijela svijeta, većeg od Afrike, Oceanije, Azije, Amerike i Europe, ove zračne Ikarije koju će jednoga dana naseliti milijuni Ikarana!

VII. poglavje

BALONISTI OSTAJU PRI SVOME

Predsjednik Instituta Weldon je bio zapanjen, a njegov suradnik zadržan. Ali ni jedan od njih nije htio pokazati ništa od te vrlo prirodne zaprepaštenosti.

Sluga Frycollin nije skrivač užas zbog toga što ga kroz prostor nosi takav stroj. Nosive elise okretale su se brzo iznad njihovih glava. Premda je ta brzina već bila vrlo velika, mogla se još utrostručiti, u slučaju da se *Albatros* treba popeti na veću visinu. Dva propelerata okretala su se vrlo umjereno i tjerala brod brzinom od nekih jedanaest čvorova.

Nagnuvši se preko palube, putnici *Albatrosa* mogli su primijetiti jednu dugu i vijugavu crtu tekućine, kako poput nekog potoka vijuga brežuljkastom zemljom, prepunom jezeraca što su svjetlucala obasjana kosim zrakama sunca. Taj potok bila je rijeka i to jedna od najvećih u tome kraju. Duž lijeve obale uzdizao se planinski lanac i pružao u nedogled.

- Hoćete li nam reći gdje smo? - upita Ujak Prudent glasom drhtavim od bijesa.
- Nije moja dužnost o tome vas obavijestiti - odgovori Robur.
- A hoćete li nam reći kamo idemo? - upita Phil Evans.
- Kroz prostor.
- I koliko će to trajati?
- Koliko bude potrebno.
- Znači putujemo oko svijeta? - ironično će Phil Evans.
- Dalje od toga - odgovori Robur.
- A ako to putovanje nama ne odgovara? - upita Ujak Prudent.
- Morat će vam odgovarati!

Ovako otprilike možemo nagovijestiti prirodu odnosa što će se stvoriti između gospodara *Albatrosa* i njegovih gostiju, da ne kažemo zatočenika. Jasna je bila njegova namjera pustiti ih prvo malo da se smire, kako bi se potom divili njegovom

izvanrednom uređaju, što ih je nosio kroz zrak, i njemu osobno kao izumitelju. I tako je on otišao na drugi kraj palube, a njih ostavio da po želji razgledaju raspored kabina i uređenje aeronefa ili da se dive krajobrazu što se prostirao pod njima.

- Ujače Prudente, - reče Phil Evans - ako se ne varam, mi letimo nad središnjom Kanadom. Ova rijeka što teče prema sjeverozapadu je St. Lawrence, a grad koji ostavljamo za sobom je Quebec.

To je ustvari bio stari grad Champlain, čiji su limeni krovovi sijali na suncu poput reflektora. *Albatros* je, znači, morao prijeći četrdeset i šesti stupanj sjeverne širine, što je objašnjavalo prijevremeni dolazak dana i neobično dugu zoru.

- Da, - nastavi Evans - evo grada u obliku amfiteatra, brežuljka s tvrđavom, tog Gibraltara Sjeverne Amerike! Evo engleskih i francuskih katedrala, evo carinarnice s kupolom na kojoj se vijori britanska zastava.

Phil Evans još nije bio završio rečenicu, a kanadski grad je već nestajao u daljini.

Aeronef je ušao u područje malih oblaka i oni su postepeno zaklonili pogled na zemlju.

Tada se Robur, vidjevši kako su predsjednik i tajnik Instituta Weldon svoju pozornost posvetili vanjskom izgledu *Albatrosa*, približi i reče:

- Dakle gospodo, vjerujete li sad u mogućnost kretanja kroz zrak strojevima težim od zraka?

Bilo bi vrlo teško ne priznati nešto tako očito. Međutim, Ujak Prudent i Phil Evans nisu ništa odgovorili.

- Vi šutite? - nastavi Robur. - Sigurno ste onijemili zbog gladi! Iako sam krenuo nositi vas kroz zrak, budite uvjereni kako vas ne mislim hraniti tim tako malo hranjivim fluidom. Vaš doručak je spremam.

Kako su Ujak Prudent i Phil Evans bili jako gladni, nije im bilo stalo do ceremonija. Jedan obrok ne obvezuje ih ni na što, pa kad ih Robur vrati na zemlju moći će protiv njega poduzeti svaku mjeru, bez ustezanja.

I tako krenuše prema kućici na stražnjem dijelu broda, u malu blagovaonicu. Tamo ih je dočekao prosti stol, za kojim su trebali jesti tijekom čitavog putovanja. Bilo je tu raznih konzervi i, među ostalim, jedna vrst kruha pripremljenog od jednakih dijelova brašna i mesa u prahu povezanih s malo slanine, od kojega se

kuhanjem u vodi dobivala odlična juha. Bilo je još prženih komada šunke i za piće čaj.

Nisu zaboravili ni na Frycollina. Prvo je dobio jaku juhu od tog kruha. On je, doista, morao biti jako gladan kad je uopće mogao jesti, jer mu je čeljust drhtala od straha i mogla mu je otkazati svaku poslušnost.

- Ako se ovo raspade? Što ako se raspade? - ponavlja je nesretni crnac.

Zbog toga je bio više nego u neprekidnom strahu. Zamislite samo! Pad s visine od tisuću petsto metara, koji bi od njega napravio palačinku!

Sat vremena kasnije Ujak Prudent i Phil Evans ponovo se pojaviše na palubi. Robura više nije bilo. Kormilar, u svojem staklenom kavezu na repu, pogledom uprtim u kompas, mirno je pratilo rutu što mu je zadao inžinjer.

Što se tiče ostatka posade, vjerojatno su bili za stolom. Jedino se jedan pomoćnik strojara, čiji zadatak je bilo nadgledanje stroja, šetao od jedne do druge kućice.

Dvojica suradnika mogla su samo otprilike odrediti kako je brzina kretanja uređaja bila velika, premda je *Albatros* bio već izašao iz oblaka i premda se tisuću petsto metara ispod njih vidjela zemlja.

- Ne mogu vjerovati! - uzviknu Phil Evans.

- Nemojte vjerovati - odgovori Ujak Prudent.

Potom se uputiše prema pramcu pogleda uprtog prema obzoru na zapadu.

- Još jedan grad! - primijeti Phil Evans.

- Možete li ga prepoznati?

- Da! Čini mi se da je to Montreal.

- Montreal? Ali nema više od dva sata kako smo prošli Quebec!

- To dokazuje da se ovaj stroj kreće brzinom od najmanje osamdeset i pet milja na sat.

Uistinu, to je bila brzina aeronefa; zbog nje putnicima nije bilo nimalo neugodno, jer su se kretali niz vjetar. Po mirnome vremenu ta bi im brzina prilično smetala, jer je to otprilike brzina brzog vlaka. A kad bi išli u vjetar, tu brzinu bi bilo nemoguće podnijeti.

Phil Evans se nije varao. Ispod *Albatrosa* pojavio se Montreal, prepoznatljiv po Viktorijinom mostu, izgrađenom preko rijeke St. Lawrence, poput željezničkog vijadukta preko Venecijanske lagune. Ubrzo su mogli razlikovati široke gradske

ulice, ogromne trgovine, palače banaka, njegovu katedralu, nedavno izgrađenu po uzoru na baziliku Svetog Petra u Rimu, i, na kraju, Mount Royal, što dominira gradom pretvoren u veličanstveni park.

Nasreću, Phil Evans je već ranije posjetio glavnije gradove Kanade pa ih je mogao prepoznati i da ne upita Robura. Nakon Montreala prošli su Ottawu, čiji su slapovi, gledani odozgo, sličili na veliki kotao koji vrije i iz kojega se kipuća voda pretvara u paru, stvarajući veličanstveni prizor.

- Evo zgrade Parlamenta, - reče Phil Evans i pokaže na nešto poput niranberške igračke na jednom brijegu.

Ova igračka je sa svojom raznobojsnom arhitekturom sličila na Parlament u Londonu, kao što je montrealska katedrala sličila bazilici Svetog Petra u Rimu. Ali, to nije bilo bitno; neosporno je bilo to da su već letjeli iznad Ottawe.

Ubrzo se i ovaj grad toliko smanjio na obzoru da je od njega ostala samo jedna svijetla točka na tlu.

Prošla su još gotovo dva sata dok se Robur nije ponovo pojavio, ovaj put u pratnji svog nadzornika Toma Turnera. Robur mu reče samo tri riječi, a ovaj ih prenese dvojici pomoćnih strojara, koji su se nalazili u prednjoj i stražnjoj kućici. Na jedan znak kormilar je promijenio smjer kretanja *Albatrosa* i skrenuo za dva stupnja prema jugozapadu. Ujak Prudent i Phil Evans istovremeno osjetiše kako su propeleri dobili veću brzinu.

Ustvari, brzina se udvostručila i prestigla sve do tada postignute brzine zemaljskih prijevoznih sredstava. Torpedni čamci mogu postići brzinu od dvadeset i dva čvora ili četrdeset kilometara na sat; vlakovi stotinu; jedrilice na klizaljkama po zamrznutim rijekama sto petnaest; lokomotiva *Patterson*, sa zupčastim kotačima, postigla je brzinu od sto trideset kilometara na sat, a druga lokomotiva, na pruzi Trenton-Jersey, sto trideset i sedam.

A *Albatros* je, pri punoj brzini, mogao postići brzinu od dvjesto kilometara na sat, ili oko pedeset i pet metara u sekundi. A to je brzina olujnog vjetra koji iz korijena čupa stabla. To je prosječna brzina goluba listonoše, od kojega su još brži jedino obična lastavica (67 metara u sekundi) i crna čiopa (89 metara u sekundi).

Ukratko, kao što Robur reče, *Albatros* bi pri punoj snazi propelera mogao izvršiti put oko svijeta za dvije stotine sati, odnosno za nekih tjedan dana!

Je li uopće potrebno reći kako je fenomen, čija pojava je uzbudila ljude obaju svjetova, bio inžinjerov aeronef? Trublja koja je kroz zrak odjekivala svojim zvučnim fanfarama bila je trublja nadzornika Toma Turnera. A ona zastava postavljena na najvećim spomenicima Europe, Azije i Amerike, bila je zastava Robura Osvajača i njegovog *Albatrosa*.

Premda je do tada inžinjer poduzeo mnogo mjera kako bi ostao nezamijećen, pa je radije putovao noću, osvjetljavajući put ponekad svojim električnim svjetiljkama, a danju nestajao u oblacima, sada se činilo kako više ne želi skrivati svoju tajnu. A došao je u Philadelphiju i pojavio se na sastanku u Institutu Weldon baš zbog toga kako bi svijet obavijestio o svojem čudesnom izumu, kako bi *ipso facto* uvjerio i one koji su bili najskeptičniji. Znamo kako su ga primili, a možemo vidjeti kakve će protumjere on poduzeti prema predsjedniku i tajniku spomenutog kluba.

I opet Robur priđe zatočenicima, koji su se pravili da ih ni najmanje ne iznenađuje sve ovo što vide i čijem eksperimentu služe bez svoje volje. Jasno je bilo kako se u tim anglosaksonskim glavama učvrstila tvrdoglavost koju će biti teško razbiti.

Sa svoje strane, Robur se činio kako ništa na primjećuje, pa smireno nastavi razgovor prekinut još prije dva sata:

- Gospodo, sigurno se pitate može li ovaj uređaj, tako divno prilagođen kretanju kroz zrak, ići još većom brzinom? On ne bi bio dostojan osvajanja prostora kad taj prostor ne bi mogao progutati. Ja sam htio da mi zrak postane jako uporište, i on je to postao. Znao sam da moram biti jači od vjetra kako bih se s vjetrom mogao boriti, i jači sam. Nisu mi bila potrebna jedra da me nose, ni vesla, ni kotači da me guraju, niti tračnice da putujem brzo. Potreban mi je zrak i to je sve! Zrak što me okružuje kao što voda okružuje podmornicu, zrak u kojem me moji propeleri nose kao kolo parobrod. Eto kako sam riješio problem zrakoplovstva! Eto, to je ono što neće postići nijedan balon, nijedan aparat lakši od zraka.

Potpuna šutnja dvojice suradnika nije ni za trenutak zbumila inženjera, pa on nastavi u svom stilu:

- Možda se pitate ima li *Albatros*, osim ove sposobnosti vodoravnog kretanja, jednaku sposobnost okomitog kretanja, ili ukratko, može li se natjecati s

aerostatom u penjanju u visoke zone atmosfere? E, pa ja vam savjetujem da se *Go-Aheadom* ne natječete protiv *Albatrosa*!

Dvojica suradnika samo slegnuše ramenima. To je vjerojatno inžinjer i očekivao.

Robur dade znak. Pogonski propeleri odmah se zaustaviše, a *Albatros*, nakon što se još jednu milju kretao vrlo brzo, nepomično stane.

Na drugi Roburov znak nosive elise su se počele okretati brzinom koja se mogla usporediti samo s brzinom sirena u akustičnim eksperimentima. Njihovo *frrr* skoči za gotovo čitavu oktavu na zvučnoj ljestvici, postepeno se stišavajući zbog sve rjeđega zraka, a uređaj krene uvis, poput ševe kada klikne i poleti u zrak.

- Gospodaru! Gospodaru! - vikao je Frycollin. - Samo da se ne raspadne!

Jedan osmješ pun prijezira bio je Roburov odgovor. Za nekoliko minuta *Albatros* se popeo na dvije tisuće i sedam stotina metara, što je proširivalo vidik na 70 milja, pa na četiri tisuće metara, kako je pokazivao barometar spustivši se na 480 milimetara.

Potom se *Albatros* spusti. Pad tlaka zraka na velikim visinama dovodi do smanjenja razine kisika u njemu, a zbog toga potom i u krvi. To je uzrokovalo ozbiljne nesreće nekih aeronauta, pa Robur nije smatrao potrebnim izlagati se takvom riziku.

Albatros se stoga vrati na visinu što mu je najbolje odgovarala i njegovi ponovo pokrenuti propeleri povedoše ga još većom brzinom prema jugozapadu.

- Sada, gospodo, ako ste se to pitali - reče Robur - moći ćete sami sebi odgovoriti.

Pa se nagnuvši preko ograde, prepusti promatranju.

Kada je podigao glavu, pred njim su stajali predsjednik i tajnik Instituta Weldon.

- Inžinjeru Robure, - reče Ujak Prudent, uzalud se suzdržavajući - mi se ništa nismo pitali od onoga što vi, izgleda, pretpostavljate. Ali postavili bismo vam jedno pitanje na koje ćete nam, nadamo se, odgovoriti.

- Recite.

- Kojim ste nas to pravom napali u Philadelphiji, u parku Fairmount? Kojim ste nas pravom zatočili u onoj tamnici? Kojim to pravom ste nas doveli na ovaj leteći stroj mimo naše volje?

- A kojim ste pravom vi, gospodo balonisti, - počne Robur - onako vrijeđali mene i prijetili mi u vašem klubu, da sam jedva izvukao živu glavu?

- Odgovarate protupitanjem - nadoveže se Phil Evans - pa ja ponavljam, kojim pravom?

- Stvarno želite znati?

- Molim vas.

- E pa, pravom jačega!

- To je cinično!

- Ali tako je!

- I koliko dugo, građanine inžinjeru, - upita Ujak Prudent skoro prasnuvši od bijesa - koliko dugo mislite koristiti to pravo?

- Kako, gospodo, - ironično će Robur - kako možete sada postavljati takva pitanja, umjesto da spustite pogled i uživate u prizoru kakvog nema na svijetu?

Albatros je u tom trenutku klizio iznad ogromnog prostranstva jezera Ontario. Baš je prelazio preko predjela koje je tako poetski opjevalo Cooper. Potom je, slijedeći južnu obalu, krenuo prema znamenitoj rijeci što mu donosi vodu iz jezera Erie, prelamajući je pri tom na svojim slapovima.

U jednom trenutku veličanstvena tutnjava, prava grmljavina, dopre do njih i kao neka u zrak bačena vlažna magla donese im osvježenje. Pod njima je u obliku konjske potkove padala ogromna količina vode. Izgledala je poput goleme mase tekućeg kristala, usred tisuću duga, što ih je stvaralo prelamanje prosutih sunčanih zraka, i sve to pružalo je božanstveni prizor.

Ispred slapova, jedan mostić, zategnut poput niti, vezivao je jednu obalu s drugom. Tri milje niže nalazio se viseći most, preko kojega je upravo gmizao vlak, išavši s kanadske na američku stranu.

- Nijagarini slapovi! - uzviknu Phil Evans. Njemu se taj krik nekako ote, dok se Ujak Prudent trudio svom snagom ne diviti se tim ljepotama.

Minutu kasnije, *Albatros* je već prešao rijeku koja dijeli Sjedinjene Države od Kanade i zaplovio prema širokom prostranstvu na zapadu.

VIII. poglavlje

DALJE NA ZAPAD

- ALI KAMO?

U jednoj od kabina u stražnjoj kućici Ujak Prudent i Phil Evans našli su dva odlična kreveta, s čistom posteljinom, i dovoljno odjeće da se presvuku. Ni prekoceanski brod ne bi im pružio veću udobnost. To što se nisu mogli dobro naspavati, bilo je stoga što nisu bili pospani ili ih je opravdana zabrinutost u tome priječila. U kakvu su to avanturu upali? Na kakav su to niz pokusa bili pozvani? Kako će sve ovo svršiti i, ono najvažnije, što Robur namjerava učiniti s njima?

Sluga Frycollin bio je smješten u prednjem dijelu aeronefa, u kabini kraj kuharove. Nije ga smetalo takvo susjedstvo, jer on je volio biti kraj ovozemaljskih veličina. I kad je konačno zaspao, sanjao je o neprekidnom padanju, o propadanju kroz prazan prostor, što mu je san pretvorilo u strašnu moru.

Ništa, međutim, nije moglo biti mirnije od tog putovanja kroz zrak, čija su se strujanja u noći smirila. Osim šuštanja propelera nije se čulo ništa, možda je jedino s tla ponekad stizao zvižduk kakve lokomotive ili glasanje životinja. Čudan je taj nagon! Ti zemaljski stvorovi osjećali su kako aeronef klizi iznad njih pa su u strahu ispuštalj svoje užasne krikove.

Idućeg jutra, 14. lipnja, u pet sati, Ujak Prudent i Phil Evans šetali su palubom *Albatrosa*. Ništa se nije promijenilo od prethodne večeri, naprijed je stajao čuvar, a kormilar je bio straga, u svojem staklenom kavezu. Zašto čuvar? Zar je postojala opasnost od sudara s još jednim ovakvim uređajem? Svakako da nije. Robur još nije naišao na oponašatelje. A mogućnost susreta s kakvim aerostatom što bi lebdio u zraku bila je toliko mala da o tome nije trebalo voditi računa. U svakom slučaju, to bi bilo gore po aerostat. Kao u sudaru zemljjanog i metalnog lonca - *Albatros* se nije morao bojati sudara s aerostatom.

Ali što se moglo dogoditi? Aeronef se mogao nasukati poput broda kada bi mu neko brdo, koje ne bi uspio prijeći ili zaobići, prepriječilo put. To su bili grebeni u

zraku, i njih je valjalo izbjegavati, kao što brodovi izbjegavaju grebene pod morem. Doista, inžinjer je zadavajući smjer uzeo u obzir visinu višu od vrhova obližnjih planina. Ali aeronef se brzo približavao planinskom području pa je mudro bilo paziti, u slučaju da malo skrene s puta.

Promatrajući kraj ispod njih, Ujak Prudent i Phil Evans zamijetili su veliko jezero, nad čijim je donjim, južnim dijelom letio *Albatros*. Zaključiše kako su noću preletjeli jezero Erie cijelom dužinom, a kako su išli na zapad, bilo je jasno da ovo mora biti jezero Michigan.

- Nema sumnje, - reče Phil Evans - ovi krovovi što se vide na obzoru, to je Chicago.

Nije se prevario. To je uistinu bio grad iz kojega se granalo sedamnaest pruga, taj kralj Zapada, veliki spremnik za proizvode iz Indijane, Ohia, Wisconsina, Missourija i svih ostalih država što su činile zapadni dio Unije.

Ujak Prudent je, kroz odličan pomorski dalekozor što ga je pronašao u kabini, lako prepoznao važnije građevine. Njegov suradnik pokazao mu je crkve i javne zgrade, mogobrojne „elevatore“ i silose, te ogromni hotel *Sherman*, čiji su prozori na svakoj strani fasade izgledali poput stotine blještavih točkica.

- Pošto je to Chicago, - reče Ujak Prudent - na zapad smo otišli dalje nego što bi trebalo da se vraćamo tamo odakle smo krenuli.

I doista, *Albatros* se ravnom crtom udaljavao od glavnog grada Pensylvanie.

Ako je Ujak Prudent želio natjerati Robura da ih vrati na istok, on to nije mogao učiniti. Toga jutra inžinjer uopće nije izlazio iz svoje kabine. Možda je bio zauzet nekim poslom ili je spavao, pa su dvojica suradnika moralii doručkovati bez njega.

Brzina je bila ista kao i prethodne večeri. S obzirom na istočnjak što je puhao, ta brzina nije bila neugodna, a kako se termometar spušta samo za jedan stupanj na svakih stotinu i sedamdeset metara visine, temperatura je bila sasvim podnošljiva. I tako su se, razgovarajući, razmišljajući i iščekujući inžinjera, Ujak Prudent i Phil Evans šetali pod silnim elisama kao pod kakvim krošnjama. Njihovi krakovi su se, u brzom kružnom kretanju, stapali u poluprozirne diskove.

Za manje od dva i pol sata napustili su državu Illinois preletjevši njenu sjevernu granicu; letjeli su nad Mississippijem, majkom svih rijeka, a veliki parobrodi činili

su se malenim poput čamaca. Potom je *Albatros* letio iznad Iowe, jer su oko jedanaest sati ujutro ugledali Iowa City.

Nekoliko brdskih lanaca, srednje visokih, tako da nije trebalo mijenjati visinu i smjer aeronefa, krivudalo je licem zemlje s juga prema sjeverozapadu. Ubrzo su brda zamijenile velike ravnice zapadne Iowe i Nebraske - ogromne prerije što su se protezale sve do Stjenjaka. Tu i tamo vidjele su se rijeke, pritoci i manji pritoci Missourija. Gradovi i sela na njihovim obalama bivali su sve rjeđi kako se *Albatros* približavao Dalekom zapadu.

Toga se dana ništa posebno nije dogodilo. Ujak Prudent i Phil Evans bili su prepušteni sami sebi. Gotovo i nisu primijetili Frycollina kako se rasteže na pramcu, zatvorenih očiju kako ništa ne bi video. Njih nije mučila vrtoglavica, premda to ne bi bilo neobično. Kada nema neke određene točke, vrtoglavica se ne primjećuje kao kad se čovjek nalazi na vrhu neke visoke zgrade. Ponor nema privlačnu moć kada se gleda iz gondole balona ili s palube aeronefa. Pod zrakoplovcem se ne otvaraju ponori, već se pred njim širi i sa svih strana prostire samo obzor.

Nakon par sati *Albatros* je bio iznad Omahe, na granici Nebraske. Omaha City pravo je središte Pacifičke željeznice, pruge duge četiri tisuće milja, što se proteže od New Yorka do San Francisca. Nakratko su se mogle vidjeti žute vode Missourija i potom grad, sa svojim kućama od drva i opeke, koji se nalazio na toj pruzi, u središtu bogatog bazena, kao kopča na željeznom pojusu što opasuje Sjevernu Ameriku. Bez sumnje su i stanovnici Omahe moralni primijetiti njihov čudni leteći stroj dok su putnici u aeronefu promatraли sve te pojedinosti. Ali njihovo čuđenje što su ga vidjeli kako leti nad njima nije moglo biti veće od čuđenja predsjednika i tajnika Instituta Weldon koji su se nalazili u aeronefu.

Svakako je to bila činjenica koju tisak Sjedinjenih Država neće prešutjeti. Ovo će objasniti onu neobičnu pojavu kojom se čitav svijet već neko vrijeme bavio.

Sat vremena kasnije Albatros je napustio Omaha i prešao rijeku Platte River, čijom dolinom kroz preriju prolazi Pacifička željeznica. To je kod Ujaka Prudenta i Phila Evansa izazvalo novu zabrinutost.

- Dakle, on nas stvarno misli odvesti na kraj svijeta! - reče jedan.

- I to mimo naše volje! - uzviknu drugi. - Neka se samo čuva taj Robur! Ja nisam čovjek koji će ga pustiti da radi što hoće!

- Nisam ni ja! - na to će Phil Evans. - Ali, poslušajte me, Ujače Prudente i smirite se.

- Da se smirim?

- Sačuvajte bijes dok to ne bude potrebno.

Do pet sati prešli su planine Black Mountains, prekrivene borovima i cedrovima. Sad je *Albatros* bio iznad područja Nebraske zvanog Bad Lands - jednog pravog kaosa od brežuljaka oker boje, što je izgledao kao da su brda pala na zemlju i pri tom se razbila. Gledani izdaleka, ti su blokovi poprimali najčudesnije oblike. A među tim ogromnim oblutcima, moglo se tražiti zamišljene ruševine srednjovjekovnih gradova i utvrda, s kulama i bedemima, tamnicama i tornjevima. Ali, ustvari, Bad Lands je bio jedna ogromna grobnica u kojoj su se na suncu bijelili brojni ostaci debelokožaca, reptila pa čak, kažu, i fosilnog čovjeka, stradalih u nepoznatoj pradavnoj kataklizmi.

Kad se spustila večer već su prešli čitavi bazen Platte Rivera. Ravnica se protezala do krajnjih granica obzora, vrlo širokog zbog velike visine na kojoj je letio *Albatros*.

Noću više nije bilo oštih zvižduka lokomotiva ni dubokih sirena riječnih parobroda što bi remetili tišinu zvjezdanog svoda. Dugo mukanje ponekad je dopiralo do aeronefa. Bila su to stada bizona koja su lutala prerijom u potrazi za vodom i ispašom. A kad bi bizoni umukli, topot njihovih kopita po travi zvučao je poput nadolazeće bujice; taj zvuk bio je posve drukčiji od onog neprekidnog frktanja elisa i propelera.

Potom se s vremena na vrijeme začulo zavijanje vuka, lisice, divlje mačke ili kojota, imena *Canis latrans*, što potpuno opravdava njegovo prodorno lajanje.

Kroz čisti noćni zrak povremeno su se širili jaki mirisi metvice, kadulje i pelina, pomiješani s još snažnijim mirisom četinjača.

I na kraju, začu se jedan jezivi urlik, koji nije bio od kojota. Bio je to krik crvenokošca i nitko ga ne bi mogao pobrkati s krikom divlje zvijeri.

Idućeg dana, 15. lipnja, oko pet sati ujutro, Phil Evans je izašao iz svoje kabine. Možda će danas imati priliku razgovarati s Roburom. Znatiželjan zašto se Robur

nije pojavio prethodnog dana, Evans se obrati njegovom nadzorniku Tomu Turneru.

Tom Turner, porijeklom Englez, star otprilike četrdeset i pet godina, širokih ramena i zdepastih udova, imao je jednu od onih ogromnih i karakterističnih glava, kakve je svojim kistom ovjekovječio Hogarth, slikar svih saksonskih ružnoća. Ako dobro zagledamo četvrto platno Harolds Progressa, naći ćemo glavu Toma Turnera na ramenima čuvara zatvora i vidjet ćemo da njegova glava nema ničeg što bi moglo drugoga ohrabriti.

- Hoćemo li danas vidjeti gospodina Robura? - upita Phil Evans.
- Ne znam - odgovori Turner.
- Ne pitam vas je li izasao!
- Možda je i izasao.
- A kada će se vratiti?
- Svakako kad okonča poslove.

I nakon tih riječi Tom Turner uđe u svoju kabinu.

Moralni su se zadovoljiti takvim odgovorom. Izgledi nisu bili ohrabrujući, pogotovo jer je kompas pokazivao kako *Albatros* putuje na jugozapad.

Kontrast između jalove pustoši Bad Landsa i krajolika što se sad ukazivao pod njima bio je golem.

Aeronef je već prošao više tisuću kilometara od Omahe i nalazio se iznad područja kojeg Phil Evans nije mogao prepoznati, jer ovdje nikada nije bio. Poneke utvrde, koje su imale zadaću zadržati Indijance, izgledale su poput kruna na brežuljcima, sa svojim drvenim palisadama umjesto bedema. Malo je bilo sela, malo stanovnika, u ovoj zemlji tako različitoj od zlatonosnih predjela Colorada, koji se nalazio nekoliko stupnjeva južnije.

U daljini, još nejasno, počeo se pojavljivati niz planinskih grebena. To je bio Stjenjak.

Toga su jutra po prvi puta Ujak Prudent i Phil Evans osjetili neku hladnoću, koja nije dolazila od promjene vremena, a i sunce je sjalo punim sjajem.

- To je sigurno zbog visine na koju se *Albatros* popeo - reče Phil Evans.

Uistinu, barometar na središnjoj palubnoj kućici pao je na pet stotina četrdeset milimetara, što je označavalo visinu od otprilike tri tisuće metara. Aeronef se morao

popet zbog visine planinskog terena. Sat vremena ranije letio je i na četiri tisuće metara, a iza njega bile su planine pokrivenе vječitim snijegom.

Ujak Prudent i njegov suradnik nisu nikako mogli odgonetnuti gdje se to sada nalaze. Tijekom noći Albatros je velikom brzinom mogao skrenuti na sjever i na jug, pa su nekako izgubili orijentaciju.

Kada su raspravili nekoliko manje ili više vjerojatnih pretpostavki, zaključili su kako ova zemlja okružena planinama mora biti teritorij što ga je u ožujku 1872. Kongres proglašio Nacionalnim parkom Sjedinjenih Država. To je stvarno bilo čudnovato područje. Zasluživalo je nositi naziv parka - parka s planinama umjesto humaka, s rijekama umjesto potočića i jezerima umjesto ribnjaka, s gejzirima čudesne snage umjesto fontanama.

Nekoliko minuta kasnije *Albatros* je klizio iznad rijeke Yellowstone i potom nadletio istoimeni veliko jezero, ostavljajući Mount Stevenson s desne strane. Velika raznolikost krasila je obale, plaže posute opsidijanom i sićušnim kristalićima, s čijih se brojnih lica odbijala sunčeva svjetlost. Očaravao je raspored otočića na površini jezera i veličanstveni plavi odsjaj s tog ogromnog ogledala. A oko jezera, jednog od najviših na svijetu, bivalo je mnoštvo ptica, pelikana, labudova, galebova i divljih gusaka, pataka i gnjuraca. Strme je obale gdjegdje prekrivalo zeleno drveće - borovi i ariši, a u podnožju tih litica uvis su šikljale bezbrojne bijele fumarole. Ta je para bježala iz zemlje kao iz velikog lonca što neprekidno kipi nad užarenom podzemnom vatrom.

Ovdje bi kuhar možda mogao iskoristiti priliku i osigurati veliku zalihu pastrve, jedine ribe koje u vodama jezera Yellowstone ima na milijarde. Ali *Albatros* je držao takvu visinu da nije bilo moguće uživati u ribolovu i nesvakidašnjem ulovu.

Za tri četvrt sata prešli su jezero i malo dalje konačno naišli na područje gejzira, koji se po ljepoti mogu natjecati s onim najboljima na Islandu. Nagnuti nad ogradom, Ujak Prudent i Phil Evans promatrali su vodene stupce što su se uvis dizali kao da aeronef žele opskrbiti nekim novim elementom. To su bili gejziri - *Fan*, s više mlazova u obliku lepeze; *Fortress*, koji je izgledao kao da se brani svojim vodenim stupcima; *Faithful Friend*, s erupcijom okrunjenom dugom; *Giant*, koji je izbacivao debelu bujicu dvije stotine stopa u zrak.

Robur je, izgleda, poznavao sve ljepote ovoga na svijetu jedinstvenog prizora, jer se uopće nije pojavio na palubi. Zar je onda samo radi zadovoljstva svojih gostiju doveo aeronef nad ovaj ^{BalkanDownload} nacionalni park? Ako je tako, nije ga bilo da mu zahvate. On se nije udostojio pojaviti čak ni za vrijeme smjelog prolaza kroz Stjenjak, kojem je *Albatros* prišao oko sedam sati ujutro.

Kada bi još jače mahao svojim krilima, poput ptice što se uspinje, *Albatros* bi mogao preletjeti najviše vrhove tog planinskog lanca i spustiti se u Oregon ili Utah. Ali taj manevar nije bio potreban. Planinski prijevoji omogućavali su prelijetanje ove brane bez uspinjanja preko visokih vrhova. Ima puno takvih kanjona, ili strmih dolina, više ili manje uskih, kroz koje se može provući. Jedan od njih je prolaz Bridger, kojim prolazi Pacifička željeznica do mormonskog područja, a drugi prolazi nalaze se i sjevernije i južnije od njega.

Albatros se kretao prema jednom od tih, prethodno usporivši kako ne bi udario u rub kanjona. Kormilar je sigurnom rukom, uz pomoć jako osjetljivog kormila, upravljao kao da upravlja čamcem na nekom natjecanju na Temzi. Bilo je to uistinu nevjerojatno. Unatoč svoj njihovo srdžbi, dvojica protivnika „težega od zraka“ mogli su samo ostati zadržani savršenstvom ove sprave za kretanje zrakom.

Za manje od dva i pol sata prešli su preko Stjenjaka i *Albatros* je ponovo nastavio svojom starom brzinom od stotinu kilometara na sat. Spuštao se prema jugozapadu dijagonalno presjecajući teritorij Utaha. Spustio se na svega nekoliko stotina metara kada neki zvižduk privuče pozornost Ujaka Prudenta i Phila Evansa. Bio je to vlak Pacifičke željeznice na putu prema Salt Lake Cityju.

I tada se, po nekoj tajnoj naredbi, *Albatros* spusti još niže i krene u potjeru za vlakom što je jurio punom brzinom. Odmah su ga primijetili. Na prozorima vagona pojavilo se nekoliko glava. Mnogi putnici izađoše na platforme vagona. Neki se nisu ustručavali popeti na krov kako bi bolje vidjeli ovaj leteći stroj. Uzvici oduševljenja odjekivali su kroz zrak, ali ni oni nisu mogli nagnati Robura da se pojavi.

Albatros se spusti još niže, usporavajući nosive elise i prilagođavajući brzinu kako ne bi preletio vlak i ostavio ga iza sebe. Lebdio je iznad njega poput nekog ogromnog kukca ili kakve grabljivice. Skretao je lijevo i desno, prestizao vlak i opet se vraćao natrag, ponosno razvivši svoju crnu zastavu sa zlatnim suncem, na

što je konduktor odgovorio mahanjem zastavom Sjedinjenih Država sa zvijezdama i prugama.

Uzalud su zatočenici, u želji da iskoriste ovu priliku, pokušavali skrenuti pozornost ovih dolje na njihovu situaciju. Uzalud se predsjednik Instituta Weldon derao iz svog glasa:

- Ja sam Ujak Prudent iz Philadelphie!

A tajnik:

- Ja sam Phil Evans, njegov suradnik!

Njihovo deranje izgubilo se u tisućama uzvika kojima su putnici pozdravljali aeronef.

Uto se na palubi pojave tri ili četiri člana posade, a jedan od njih, kao što to rade mornari kada prestignu brod sporiji od njihovog, pruži prema vlaku konop - ironično nudeći da ga povuku.

Potom se *Albatros* vrati na uobičajenu brzinu i već pola sata kasnije vlak nestade iz vida. Oko jedan sat poslije podne, pojavila se jedna velika ploča što je poput ogromnog zrcala odbijala sunčeve zrake.

- To mora biti mormonski glavni grad, Salt Lake City! - reče ujak Prudent.

I bio je, a ta ploča bila je krov Tabernakula, u kojega se udobno moglo smjestiti deset tisuća svetaca. Ta je velika kupola, poput konveksnog zrcala, posvud uokolo razbacivala sunčeve zrake. No, uskoro čitav grad nestade poput sjenke, a *Albatros* ubrza prema jugozapadu brzinom što se jedva osjetila, jer je premašila onu od vjetra. Već je bio u Nevadi iznad srebrom bogatih područja, koje jedino Sierra odvaja od zlatnih zemalja Kalifornije.

- Bogami, - reče Phil Evans - još prije mraka stići ćemo do San Francisca!

- A onda? - upita Ujak Prudent.

Bilo je šest sati navečer kada su prešli Sierra Nevadu kroz isti prolaz kojim ide i željeznička pruga. Do kalifornijskog velegrada San Francisca dijelilo ih je samo tristo kilometara. A *Albatros* je išao takvom brzinom da se na zapadu još prije osam sati ukazala kupola Kapitola i ubrzo izgubila na suprotnom obzoru.

U tom trenutku na palubi se ukaza Robur. Obojica se uputiše prema njemu.

- Inžinjeru Robure, - reče Ujak Prudent - evo nas na granici Amerike! Smatramo kako je već vrijeme da ova šala prestane.

- Ja se nikada ne šalim - odgovori Robur.

On dade neki znak rukom. *Albatros* naglo krenu prema zemlji takvom brzinom da su se moralj skloniti u kabine. Čim su se vrata zatvorila, Ujak Prudent reče:

- Još malo i zadavio bih ga!

- Moramo pokušati pobjeći! - reče Phil Evans.

- Da! Što god bilo!

Tada im do ušiju dopre snažno romorenje. Bila je to tutnjava valova o stjenovitu obalu. Bio je to Tihi ocean!

IX. poglavlje

IO OOO KILOMETARA I JEDAN SKOK

Ujak Prudent i Phil Evans čvrsto odlučiše pobjeći. Da se nisu morali nositi s osam osobito snažnih muškaraca koji su činili posadu aeronefa, možda bi započeli borbu. No, kako je njih bilo svega dvojica, jer na Frycollina nisu mogli računati, sila nije dolazila u obzir. Stoga je trebalo pribjeći lukavstvu čim se *Albatros* spusti na zemlju. U to je Phil Evans nastojao uvjeriti svog naprasitog suradnika, jer se stalno bojao da će im on nekim svojim preuranjenim ispadom samo otežati situaciju.

U svakom slučaju još nije bilo vrijeme za nešto takvo. Aeronef je bio u brišućem letu iznad Tihog oceana. Sljedećeg jutra, 16. lipnja, kopno je nestalo iz vida. A kako obala vijuga od otoka Vancouver do Aleuta - onog dijela Amerike što ga je Rusija 1867. prodala Sjedinjenim Državama - *Albatros* će vrlo vjerojatno opet stići nad obalu, ne promjeni li pravac kretanja, na onom mjestu gdje je ona najizbočenija.

Kako je noć dvojici kolega izgledala duga! Jedva su čekali izaći iz svojih kabina. Kad su ujutro izašli na palubu zora je već nekoliko sati srebrnkasto rudjela na istočnom obzoru. Bližili su se lipanjskom solsticiju, najdužem danu na sjevernoj polutci, kada na šezdesetoj paraleli jedva da ima noći.

Robur, iz navike ili namjerno, nije žurio izaći iz svoje kućice na palubu. Kada je tog jutra napustio kabinu, samo je kimanjem pozdravio svoje goste susrevši ih na krmi aeronefa.

I uto Frycollin istrči iz svoje kabine. Omamljen i očiju crvenih od nesanice teturao je kao da mu noge nisu na čvrstom tlu. Prvo je bacio pogled na nosive elise, koje su radile zadovoljavajuće pravilno, bez ikakvih znakova žurbe. Potom taj crnac zatetura prema ogradi, za koju se uhvati s obje ruke, da slučajno ne izgubi ravnotežu. Valjda je htio vidjeti nad kojom to zemljom *Albatros* leti na visini od dvije stotine metara ili više.

Isprva se držao dosta dalje od ograde. Potom je zatrese, kako bi bio siguran da je čvrsta, pa se približi, nagne i ispruži glavu. Nije potrebno reći da je sve to radio zatvorenih očiju. I tek što ih otvorи, on glasno kriknu.

O, kako je brzo pobjegao! I kako duboko uvukao glavu natrag u ramena. Na dnu ponora bio je ogromni ocean! Da nije imao kovrče, kosa bi mu se posve nakostriješila.

- To je more! To je more! - vikao je. I pao bi na palubu, ali ga kuhar čvrsto uhvati rukama.

Taj kuhar, Francuz, a vjerojatno Gaskonjac, zvao se Francois Tapage. Ako nije bio Gaskonjac, sigurno je u djetinjstvu udisao zrak kraj rijeke Garonne. Kako se to Francois Tapage našao u službi inžinjera? Kakvim je to nesretnim slučajem postao član posade *Albatrosa*? Teško je reći, ali u svakom slučaju govorio je engleski poput pravog Yankeeja:

- Hej, ustani! - reče on i podigne crnca snažnim zahvatom oko struka.
- Gospodaru Tapage! - uzvikne jadničak očajno gledajući elise.
- Molim, Frycolline?
- Hoće li se ova stvar razbiti?
- Neće, ali će svrsiti razbijena.
- Zašto? Zašto?
- Zato što sve prolazi i nestaje, kako kažu u mojoj zemlji.
- A more je ispod nas!
- Ako već trebamo pasti, bolje je da je ispod more.
- Ali, utopit ćemo se!
- Utopit ćemo se, ali se nećemo pretvoriti u palačinku.

Sljedećeg trenutka Frycollin je puzeći krenuo do svoje kabine.

Tijekom tog dana aeronef je išao umjerenom brzinom. Činilo se kao da dotiče mirnu površinu mora. Ujak Prudent i njegov suradnik ostadoše u kabini, pa ne susretnuše Robura, koji je ili sam šetao i pušio ili razgovarao s nadzornikom Turnerom. Samo pola elisa je radilo, ali i to je bilo dovoljno za održavanje uređaja u nižim dijelovima atmosfere.

Možda bi članovi posade, za razliku od obične rutine, pokušali uhvatiti nekoliko riba da ih je bilo na vidiku. No, sve što se moglo vidjeti na površini bio je poneki

kit, od vrste sa žutim trbuhom, dugačak i do dvadeset pet metara. To je najopasnija vrsta kitova u sjevernim morima. Izrazito su snažni pa se ni profesionalni ribari ne usuđuju njih loviti. Međutim, kada bi se ovaj kit lovio harpunom, bilo običnim, bilo onim s Fletcherovim vretenom ili s eksplozivnim vrhom, kakve su imali na *Albatrosu*, taj lov bi se mogao obaviti bez opasnosti.

No, što je dobro u tako beskorisnom pokolju? Nema sumnje, kako bi pokazao svu snagu aeronefa članovima Instituta Weldon, Robur zapovjedi lov na jednoga od tih monstruoznih kitova.

Na uzvik "kit, kit!" Ujak Prudent i Phil Evans izađoše iz svoje kabine. Možda je dolje neki kitolovac! U tom slučaju, sve što bi trebali učiniti za bijeg iz ove leteće tamnice jest skočiti u more i pričekati spas s broda.

Cijela posada bila je na palubi.

- Hoćemo li probati, gospodine? - upita Tom Turner.
- Da! - odgovori Robur.

U strojarnici su strojar i njegov pomoćnik bili na svojim mjestima, spremni izvršiti zapovijedi koje su im signalizirali. *Albatros* se tako spusti prema moru i zaustavi pedesetak stopa iznad njega.

Da nema nikakvog broda na vidiku dvojica suradnika brzo se uvjeriše. A nije bilo niti ikakvog kopna do kojega bi mogli otplivati, ako ih Robur ne poželi ponovo uhvatiti.

Nekoliko mlazova vode iz mora najavilo je prisutnost kitova što su došli na površinu udahnuti zrak. Tom Turner i jedan član posade bili su na pramcu. Na dohvati ruke mu je stajao tanki harpun s bombom, kalifornijske izrade, što se ispaljuje iz puške. To je bila neka vrst metalnog cilindra na čijem kraju se nalazila šiljata cilindrična granata. Robur je bio dalje straga i svojom desnom rukom signalizirao strojarima, a lijevom kormilaru. Na taj je način on upravljaо aeronefom u svim pravcima, vodoravno i okomito. Bilo je gotovo nemoguće zamisliti s kojom je brzinom i preciznošću *Albatros* slijedio njegove naloge. Činio se poput živog bića čija je duša inžinjer Robur.

- Kit! Kit! - poviče Tom Turner dok su iz vode izranjala leđa jednog kita, nekih četiri kabela ispred *Albatrosa*.

Albatros poleti prema kitu i nepomično se zaustavi šezdesetak stopa od njega.

Tom Turner zgrabi pušku s harpunom koja je bila obješena o klin ograde. Potom opali i projektilom vezanim dugim konopom pogodi kita. Granata puna eksploziva prsnu uz prasak i izbací male osti s dvije glave, što se zabiše u tijelo životinje.

- Čuvajte se! - vikao je Turner.

Taj prizor izazva veliko zanimanje kod Ujaka Prudenta i Phila Evansa, unatoč njihovoj volji.

Teško ranjeni kit tako snažno udari svojim repom o more da je voda padala po pramcu aeronefa. Tada zaroni u velike dubine i za sobom povuče konop od harpuna, prethodno navlažen vodom, kako se ne bi zapalio od trenja. Kad se vratio na površinu, kit je svom snagom počeo bježati prema sjeveru.

Može se zamisliti kakvom je brzinom vukao *Albatros*. Pogonske propelere su zaustavili. Pustili su kita da radi što hoće i slijedili ga. Turner je stajao spremam prezegati konop u slučaju da životinja ponovo zaroni i ovu potjeru učini preopasnom.

Kit je tako vukao *Albatros* pola sata, možda nekih šest milja, no bilo je očito da postaje sve slabiji. Tada je, na Roburov znak, pomoćni strojar pokrenuo stražnji propeler, kako bi kitu, kojem su se polako približavali, suprotstavili otpor.

Uskoro je aeronef letio na dvadeset i pet stopa iznad njega. Kit je naslino repom udarao vodu i izvrtao se na leđa radeći ogromne valove.

Odjednom, kit se okrenu na trbuh, uspravi i zaroni tako brzo da je Tom Turner jedva imao vremena prezegati konopac harpuna.

Aeronef je skoro dotakao samu površinu vode. Na mjestu gdje je životinja nestala u dubine nastade vir i jedan val udari preko palube, poput plimnog vala što udara o brod.

Nadzornik je, srećom, jednim udarcem presjekao konopac pa *Albatros*, oslobođen od svojeg tegljača i nošen elisama, poleti uvis na dvije stotine metara. Dok je upravljao svojim uređajem, Robur nijednog trenutka nije gubio hladnokrvnost.

Nekoliko minuta kasnije mrtvog kita more izbací na površinu. Sa svih strana sjatiše se ptice na lešinu, uz zaglušujuće kričanje, glasnije od jednog čitavog kongresa. Bez zaustavljanja i podjele plijena, *Albatros* nastavi svoj let prema zapadu.

Rano 17. lipnja, oko šest sati ujutro, pojavi se neko kopno na obzoru. To je bio poluotok Aljaska i dugi niz grebena Aleutskih otoka.

Albatros je klizio preko te prepreke, na kojoj je sve vrvjelo tuljanima. Hvatanje tih amfibija zbog krvna bio je odličan posao Rusko-američke kompanije. Te životinje, duge šest do sedam stopa i teške od tri do pet stotina funti, a boje poput hrđe, ležale su u beskrajnim redovima, postrojene kao za bitku. Moglo ih je biti na tisuće.

Premda tuljani nisu ni trepnuli pri prolasku *Albatrosa*, isto nije bilo s patkama i gnjurcima. Uz potmule krike te ptice nestadoše pod valovima, u strahu od takvog zračnog čudovišta.

Dvije tisuće kilometara Beringovog mora, od prvih Aleuta do krajnjeg rta Kamčatke, prešli su za dvadeset i četiri sata. Ujak Prudent i Phil Evans otkrili su kako ovdje nemaju priliku za bijeg. Nisu očekivali let iznad ove pustopoljine istočne Azije i iznad Ohotskog mora. *Albatros* je očito bio na putu prema Japanu ili Kini, pa će onda tamo, iako možda nije najpametnije pouzdati se u milost Kineza i Japanaca, dvojica prijatelja pokušati pobjeći, ukoliko se negdje zaustave.

Ali hoće li se zaustaviti? S aeronefom nije bilo kao s pticom što se umori od predugog leta ili s balonom koji može ostati bez plina. Hrane je imao dovoljno za još mnogo tjedana, a njegovi organi bili su jači od svake slabosti i umora.

Tijekom 18. lipnja aeronef je prešao preko poluotoka Kamčatke, gdje se po danu mogao vidjeti Petropavlovsk i vulkan Ključevsk. Potom je preskočio Ohotsko more, što se prostire sve do Kurdske otočje, koje se činilo poput lukobrana ispresjecanog stotinama kanalića. Devetnaestog ujutro, *Albatros* je stigao do tjesnaca La Perouse između Sahalina i sjevernog Japana, koji s oceanom spaja kanal od ušća Amura, velike sibirske rijeke.

Tada naiđoše na maglu, tako gustu da se aeronef morao uzdići iznad nje. Na toj visini nije bilo strašnih prepreka, visokih spomenika i planina u koje bi mogao udariti. Zemlja je imala blagi reljef, ali magla je bila vrlo neugodna i mogla je navlažiti sve na brodu.

Stoga je trebalo ustati iz ovog maglenog kreveta, debelog gotovo tri do četiri stotine metara. Nosive elise povećaše brzinu i *Albatros* se uzdigne iz magle u

sunčani dio neba. U tim okolnostima, Ujak Prudent i Phil Evans jedva da su mogli pomisliti na napuštanje aeronefa, a kamo li provesti u djelo svoj plan o bjegu.

Tijekom dana, prolazeći kraj njih, Robur zastade na trenutak i kao da ne pridaje važnost onome što će reći, nehajno im se obrati:

- Gospodo, jedrenjak ili parobrod uhvaćen u magli iz koje ne može pobjeći uvijek puno kasni. Ne može se kretati bez zviždaljke ili sirene. Mora smanjiti brzinu i u bilo kojem trenutku može očekivati sudar. Svega toga *Albatros* se ne mora bojati. Što njemu predstavlja magla kad može izaći iz nje kad poželi? Njegov je čitav prostor atmosfere!

I potom nastavi dalje svojim putem, bez čekanja odgovora. Dim iz njegove lule izgubi se u nebeskom plavetnilu.

- Ujače Prudente, - reče Phil Evans - izgleda kako se ovaj čudesni *Albatros* nikada ničega ne mora bojati!

- To ćemo još vidjeti! - odgovori predsjednik Instituta Weldon.

Magla je trajala tri dana, 19., 20., i 21. lipnja, s neugodnom upornošću. Moralj su se uspeti iznad visine planine Fujiyama. Kada se zastor magle razgrnuo, pod njima se prostirao golemi grad, s palačama, vilama, drvenim kućama, vrtovima i parkovima. I bez gledanja Robur ga prepozna po lavežu nebrojenih pasa i kricima ptica grabljivica, a najviše po mrtvačkom zadahu od tijela pogubljenih kriminalaca što se širio zrakom.

Dvojica suradnika stajala su na palubi dok je inžinjer pratio položaj aeronefa, za slučaj ako bi moralj nastaviti put kroz maglu.

- Gospodo, - reče on - nemam razloga skrivati da je ovaj grad Edo, prijestolnica Japana.

Ujak Prudent ne odgovori. Zbog nazočnosti inžinjera on se gušio, kao da mu pluća nisu mogla uhvatiti dovoljno zraka.

- Ovaj pogled na Edo - nastavi Robur - je uistinu vrlo zanimljiv.

- Ma kako zanimljiv bio... - odgovori Phil Evans.

- Ne može se usporediti s Pekingom? - prekinu ga inžinjer. - To je moje mišljenje ali uskoro ćete i sami moći prosuditi.

Nije mogao biti ljubazniji.

Albatros potom s jugoistoka skrenu za četiri stupnja prema istoku.

Tijekom noći magla se razišla. Sve je govorilo da stiže tajfun - barometri su pokazivali nagli pad tlaka, pala je vlažnost, veliki oblaci elipsoidnog oblika visjeli su na nebu boje bakra, a na suprotnom obzoru duge pruge karmin boje na površini boje škriljevca i veliki komad vedrine na sjeveru. Dolje je more bilo glatko i mirno, ali je zalaskom sunca poprimilo duboku tamnocrvenu nijansu.

Srećom, tajfun se raspao dalje na jugu i ovi njegovi ostaci jedino su uspjeli pomesti maglu što se nakupljala proteklih tri dana.

U sat vremena prešli su dvije stotine kilometara Korejskog tjesnaca i dok je tajfun bjesnio na obali Kine, *Albatros* se ljuja nad Žutim morem. Tijekom dvadeset drugog i dvadeset trećeg lipnja bio je iznad Hopejskog zaljeva, a dvadeset četvrtog se uspinjao preko doline Pej Ho, na putu prema prijestolnici Nebeskog Carstva.

Nagnuti nad ogradu, dvojica suradnika jasno su mogli vidjeti ono što im je inžinjer nagovijestio - izrazito veliki grad, sa zidom koji ga razdvaja na dva dijela, mandžurijski i kineski grad, dvanaest predgrađa što ga okružuju, široke bulevare što se zrakasto šire iz središta, hramove zelenih i žutih krovova okupanih izlazećim suncem, parkove što okružuju mandarinske kuće; pa u sredini mandžurijskog dijela grada šesto šezdeset i osam hektara Žutog Grada, s pagodama, carskim vrtovima, umjetnim jezerima, brdom ugljena višim od svega u gradu; i na kraju, u središtu Žutog Grada, kao jedan kvadrat kineskih domina umetnut u drugi, Crveni Grad, odnosno carsku palaču, sa svim čudima nevjerojatne arhitekture.

Ispod Albatrosa, u zraku je vladala jedinstvena harmonija. Činilo se kao koncert eolovih harfi. Tamo je lebdilo stotinu zmajeva različitih oblika, izrađenih od palminog lista, s nekom vrstom luka od laganog drveta na gornjem kraju, ispod kojega je bila zategnuta jedna tanka pločica od bambusa. Sa svakim daškom vjetra te su pločice melankolično odzvanjale različitim tonovima kao u harmonike. Izgledalo je kao da se ovdje udiše glazbeni kisik.

Robur iz hira poželi približiti se tom zračnom orkestru, pa *Albatros* uspori i krenu prema njima, okupan zvučnim valovima koje su zmajevi ispuštili u atmosferu.

No, to je istom izazvalo neobičan metež među okupljenim mnoštvom. Udarci u tam-tam i zvuci drugih strašnih instrumenata kineskih orkestara, tisuće metaka

iz pušaka, stotine granata, sve je to trebalo otjerati aeronef. Premda su baš kineski astronomi prepoznali zračni stroj kao ono pokretno tijelo čija pojava je izazvala toliko polemike, miliuni podanika Nebeskog Carstva, od najskromnijih kulija do najskuplje odjevenih mandarina, smatrali su kako se to na Budinom nebu pojavilo jedno apokaliptično čudovište.

Posadu *Albatrosa* to uopće nije zabrinjavalo. Konopci kojima su zmajevi bili vezani za klinove zabijene u carskim vrtovima brzo su povučeni ili rezani; neke od zmajeva brzo su dovukli k zemlji, uz sve glasniju svirku drvenih pločica, dok su drugi palili na zemlju poput ptice propucanih krila, čiji pjev završava posljednjim dahom.

Jedna strahovita fanfara pobjegne tada iz trublje Toma Turnera i u njoj se uguše posljednje note ovog zračnog koncerta. Ali, to nije prekinulo paljbu sa zemlje. Jedna granata eksplodirala je nekoliko stopa ispod *Albatrosa*, pa on krenu uvis, u nedostizne dijelove neba.

Ništa se nije dogodilo tijekom sljedećih nekoliko dana. Nije bilo prilike koju bi zatočenici mogli iskoristiti. Aeronef se zadržao na smjeru prema jugozapadu, što je značilo da namjerava stići do Indije. Dvanaest sati nakon odlaska iz Pekinga, Ujak Prudent i Phil Evans mogli su nazrijjeti jedan dio Velikog zida kraj Sen Šija. Potom, izbjegavajući planine Lung, prešli su preko doline rijeke Hoangho i stigli na granicu Kine i Tibeta.

Tibet čini mnogo visokih visoravnih bez raslinja, tu i tamo kakav snježni vrh i suha jaruga, bujica vode s ledenjaka, udolina s blještavim pokrovom od soli ili jezero okruženo bogatom šumom, s ledenim vjetrovima što deru preko svega.

Barometar je pokazivao visinu od četiri tisuće nad morem. Na toj visini temperatura je bila tek nešto viša od temperature smrzavanja, premda je na sjevernoj polutci bio jedan od najtopljih mjeseci. Ta hladnoća, zajedno s brzinom *Albatrosa*, utjecala je na udobnost putovanja. Iako su imali tople pokrivače, suradnici su radile ostali u kabini.

Posve je nepotrebno reći da su nosive elise morale raditi u krajnjim granicama kako bi održale aeronef u ovako rijetkoj atmosferi. Ali one su radile savršeno pravilno, a zvuk njihovih krakova djelovao je gotovo kao uspavanka.

Toga su dana, u Garloku, gradu zapadnog Tibeta i glavnom gradu provincije Guari Khorsum, uočili *Albatros* u veličini goluba listonoše.

Ujak Prudent i Phil Evans primijetiše ogromnu barijeru, prelomljenu s nekoliko vrhova izgubljenih u snijegom ispunjenom obzoru.

Zaklonjeni iza prednje kućice, kako bi odoljeli brzini kretanja, promatrali su te divovske masive, koji kao da su bježali od aeronefa.

- Bez sumnje, Himalaja, - reče Phil Evans - i Robur će je vjerojatno pokušati zaobići u podnožju kako bi došao do Indije.

- Svejedno! - odgovori Ujak Prudent. - Možda bismo na tom ogromnom području mogli...

- Jedino ako ne obide lanac preko Burme na istoku ili Nepala na zapadu.

- U svakom slučaju, izazivam ga da prijeđe baš preko njega.

- Doista! - reče jedan glas.

Sljedećeg dana, 28. lipnja, *Albatros* je bio pred velikim masivom iznad provincije Cang. S druge strane lanca ležao je Nepal. Tri paralelna lanca priječila su put za Indiju sa sjevera. Dva sjeverna, između kojih je aeronef plovio poput broda među velikim grebenima, predstavljaju prve dijelove ove srednjoazijske prepreke. Prvi lanac je Kuen Lung, a drugi Karakorum. Između njih nalazi se dugačka dolina, usporedna s Himalajom, iz koje prema zapadu teče rijeka Ind, a prema istoku rijeka Brahmaputra.

Kakav veličanstveni geografski sustav! Izmjereno je više od dvije stotine njegovih vrhova, od kojih sedamnaest prelazi visinu od dvadeset i pet tisuća stopa. Pred *Albatrosom*, visok osam tisuća osamsto četrdeset metara, nalazio se Mount Everest. Desno je bio Dhawalagiri, visok preko osam tisuća dvjesto metara, a lijevo Kanchenjunga, visok osam tisuća petsto devedeset i dva metra, drugi vrh po visini iza Everesta.

Robur, naravno, nije namjeravao ići preko tih vrhova. Nesumnjivo je poznavao himalajske prolaze, između ostalih i Ibi Ganim, na visini šest tisuća i osamsto metara, kojim su 1856. prošla braća Schlagintweit. I prema njemu je pošao.

Znali su da je pred njima nekoliko sati teških i bolnih otkucaja srca. Premda zrak nije bilo posve rijedak, što bi zahtijevalo uporabu posebnih uređaja za obnavljanje kisika u kabinama, hladnoća je bila neopisiva.

Robur je stajao na pramcu, čvrsto, u debelom kaputu s kapuljačom. On je zapovijedao, a Tom Turner bio je za kormilom. Strojar je brižno pratio stanje baterija i akumulatora, iako se, srećom, nije morao bojati da će se kiselina u njima smrznuti. Elise su, radeći punom snagom, proizvodile piskave zvukove, i podizale aeronef unatoč sve manjoj gustoći zraka. Barometar je pokazivao visinu od sedam tisuća metara.

Divnog li sklada u ovom planinskom kaosu! Posvuda su bili sjajni bijeli vrhovi. Nije bilo jezera, ali ledenjaci su se spuštali do deset tisuća stopa od podnožja. Nije bilo trave, samo nešto sjemenjača na granici biljnog svijeta. Tek dolje na nižim padinama bilo je veličanstvenih šuma borova i cedrova. Ovdje nije bilo ni divovskih paprati ni beskrajnih parazita što se pružaju od stabla do stabla gustih džungli. Nije bilo životinja - divljih konja, jakova i tibetanskih bikova. Jedino se ponegdje na padini ukazala kakva prestrašena divokoza. Nije bilo ptica, osim para kakvih vrana, što se mogu uzdići do krajnjih granica zraka gdje se još može disati.

Nakon prolaska kroz klanac, *Albatros* se počeo spuštati. Po silasku sa šumovitim planinama, pred njima se ukaza ogromna i beskrajna ravница.

Tada Robur priđe svojim gostima i ljubaznim im glasom reče:

- Indija, gospodo!

X. poglavje

KAZNA ZA FRYCOLLINA

Inžinjer nije namjeravao povesti svoj uređaj preko čudesnih područja Hindustana. Prijelazom preko Himalaje samo je htio pokazati kakvim izvanrednim strojem raspolaze i uvjeriti one koji nisu htjeli biti uvjereni.

Premda su se Ujak Prudent i njegov suradnik duboko u sebi divili tako savršenom stroju za kretanje zrakom, ništa od toga divljenja nisu htjeli pokazati. Samo su tražili priliku za bijeg. Čak se nisu divili ni predivnom prizoru dok je *Albatros* letio uz obale rijeka u Punjabu.

U podnožju Himalaja nalazi se jedan močvarni pojas, dom malaričnih para, u kojem je groznica već postala endemska bolest. Ali to nije smetalo *Albatrosu* niti je moglo ugroziti zdravlje posade. On je nastavio bez nepotrebne žurbe prema kutu koji Hindustan zatvara na onom mjestu gdje se dodiruju Kina i Turkestan. Već u ranim jutarnjim satima 29. lipnja, pred njima se pružala dolina Kašmira neusporedive ljepote.

Da! Neusporediva je ova kotlina koju zatvaraju Velika i Mala Himalaja. Izbrzdana je stotinama sporednih planinskih lanaca što se gube u bazenu Hidaspe, a zalijevaju je hiroviti meandri rijeke koja je svjedočila sudaru Porove i Aleksandrove vojske, kada su Indija i Grčka ratovale za središnju Aziju. Hidaspa je još uvijek tu, a dva grada koja je Makedonski osnovao u spomen svoje pobjede netragom su nestala.

Tijekom prijepodneva aeronef je letio nad Srinagarom, koji je poznatiji pod imenom Kašmir. Ujak Prudent i njegov suputnik vidjeli su divan grad što se prostirao na obje obale rijeke, s drvenim mostovima zategnutim poput niti, velikim kućama s balkonima urešenim rezbarijama, obalama u sjeni visokih topola, travnatim krovovima što su sličili na krkičnjake, mnogobrojnim kanalima s čamcima poput orahovih luski i lađarima poput mrava; palačama, hramovima, kioscima, džamijama i predgrađima od bungalova. Bila je tu još i stara citadela

Hari Parbat na vrhu jednog brežuljka, slična jednoj od najvažnijih pariških utvrda, onoj na padinama Mont Valeriena.

- Da smo u Europi, - reče Phil Evans - to bi bila Venecija.
- A da smo u Europi, - nastavi Ujak Prudent - znali bismo pronaći put za Ameriku.

Albatros se nije zadržavao nad jezerom u koje se ulijevala rijeka, već je nastavio dalje dolinom Hidaspe.

Spustio se nisko, na deset metara od rijeke i zaustavio se pola sata. Tom Turner i njegovi ljudi su, pomoću gumenog crijeva, počeli obnavljati zalihu vode, koju je usisavala jedna crpka na pogon akumulatora. Dok su oni to radili, Ujak Prudent i Phil Evans samo se pogledaše. Ista im je misao prostrujila glavom. Bili su na samo par metara od površine rijeke, obojica dobri plivači. Skok u vodu mogao je značiti slobodu, jer kako bi ih Robur mogao uhvatiti u vodi? Zar uređaj nije morao biti najmanje dva metra iznad tla da bi njegovi propeleri radili?

U trenutku im je kroz glavu prošlo sve za i protiv te zamisli. I baš kada su zatočenici požurili baciti se preko ograde, nekoliko pari ruku zgrabi ih za ramena.

Nisu mogli pobjeći jer su ih promatrali i pratili.

Ovog puta se nisu htjeli predati bez otpora. Pokušali su odgurnuti one koji su ih držali. Ali snagatori s *Albatrosa* nisu bili djeca.

- Gospodo, - reče tada inžinjer - kada netko ima zadovoljstvo letjeti s Roburom Osvajačem, kako ga vi lijepo prozvaste, i na njegovom izvanrednom *Albatrosu*, taj ne može samo tako otići. Čak ga više nikada niti ne može napustiti, mogao bih dodati.

Phil Evans povuče svog kolegu koji se već spremao na fizički obračun. Potom se povukoše u kabinu, još odlučniji pobjeći, pa makar ih to stajalo života.

Albatros je odmah nastavio svoj let prema zapadu. Za vrijeme dana umjerenom brzinom prošao je područje Kabulistana, čiju prijestolnicu su vidjeli samo na trenutak i prešao granicu kraljevine Herat, gotovo tisuću i sto kilometara od Kašmira.

U tim područjima mnogih sporova, na tom putu prema britanskoj Indiji otvorenom Rusima, vidjelo se mnogo skupina ljudi, u kolonama i konvojima, sve što čini ljudstvo i materijal jedne vojske u pohodu. Također, čula se grmljavina

topova i paljba iz pušaka. Ali, inžinjer se nikada nije miješao u poslove drugih, osim kada su njegova čast i ljudskost bili u pitanju. Preletio je iznad njih. Ako je Herat, kao što kažu, ključ Središnje Azije, njega nije zanimalo hoće li taj ključ biti u engleskom ili moskovskom džepu. Zemaljski interesi više se nisu ticali ovog čovjeka kojemu je zrak bio glavni predmet zanimanja.

Osim toga, zemlja uskoro nestade u jednoj od onih pješčanih oluja, toliko čestih na ovim prostorima. Vjetar po imenu tebad, s tim pijeskom donosi i klice groznice, pa mnoge karavane na njegovu putu stradaju i propadnu.

Kako bi izbjegao tu prašinu, jer je mogla oštetiti propelere, *Albatros* se pope na nekih dvije tisuće metara, u čistiji zrak.

I tako su iščezli perzijska granica i široke ravnice. Brzina nije bila pretjerana, premda pred njima nije bilo opasnih masiva. Planine označene na karti bile su tek umjereni visoke. Tek kad se budu približili prijestolnici, morat će se kloniti Demavenda, čiji sniježni vrh doseže visinu od šest tisuća šesto metara, i lanca Elbrus, u čijem podnožju je izgrađen Teheran.

U osvit zore 2. srpnja, iznad pjeska nošenog olujom, pojavio se taj Demavend. *Albatros* je prošao iznad grada zagrnutog u plašt pješčane prašine.

Međutim, oko šest sati mogli su vidjeti široke jarkove što okružuju šahovu palaču, koja se zbog zidova obloženih porculanskim pločicama i ukrasnih jezeraca činila poput ogromnog, prekrasno plavog tirkiza.

To je bio samo jedan brzi pogled. *Albatros* je sada skrenuo na sjever i nekoliko sati kasnije stigao do sjevernog dijela perzijske granice, nad obale velike vode čiji kraj se nije mogao nazrijeti ni na sjeveru ni na istoku.

Tamo je bio grad Ašhurada, jedno od najjužnijih ruskih naselja. Veliko vodeno prostranstvo bilo je jezero veliko poput mora - Kaspijsko jezero.

Vrtologa pijeska i prašine više nije bilo. Nakupina kuća europskog stila prostirala se duž jednog rta, s visokim zvonikom u središtu.

Albatros se spustio prema površini jezera, koja je za tri stotine stopa niža od površine oceana. Predvečer je letio duž obale što je nekad pripadala Turkestalu, a danas Rusiji. U zoru 3. srpnja letio je na stotinu metara iznad Kaspijskog jezera.

Na vidiku nije bilo kopna, ni na europskoj ni na azijskoj strani. Na površini nekoliko bijelih jedara napinjao je blagi povjetarac. To su bile autohtone kaspijske

lađe, prepoznatljive po svojem jedinstvenom obliku, kazeveje s dva jarbola; kajaci, stari gusarski brodovi s jednim jarbolom i tejmile, manji čamci za trgovinu i ribarstvo. Ponekad se do *Albatrosa* dizao oblak dima s kakvog parobroda, kojima su ruske patrole plovile u turkmenskim vodama.

Toga jutra Tom Turner je razgovarao s kuharom Tapageom, i na njegovo pitanje ovako mu odgovorio:

- Da! Iznad Kaspijskog jezera bit će možemo otprilike četrdeset i osam sati.
- Dobro, - odgovori kuhar - znači bit će vremena za ribolov.
- Tako je.

I taj razgovor čuo je Phil Evans, dok ga je Frycollin gnjavio svojim neprekidnim kukanjem i moljakanjem da ga spuste na zemlju.

Bez odgovora na Frycollinov apsurdan zahtjev, Evans kreće prema Ujaku Prudentu i tamo, pazeci da ga ne čuju, prenese mu razgovor između Toma Turnera i kuvara.

- Phile Evanse, - reče Ujak Prudent - mislim da ne moramo imati nikakvih iluzija o namjerama tog bijednika prema nama.
- Nikakvih! - na to će Phil Evans. - On će nas oslobođiti kada to njemu bude odgovaralo, ako ikad!
- Onda moramo učiniti sve kako bismo pobegli s *Albatrosa*.
- Koji je jedan nevjerojatan stroj, moram priznati.
- Možda i jest, - reče Ujak Prudent - ali on pripada bijedniku koji nas je na njemu zatočio bez ikakvog prava. Taj stroj za nas i sve naše predstavlja samo opasnost. Ako ga ne uništimo...
- Počnimo tako da se spasimo! - odgovori Phil Evans. - A onda ćemo razmišljati o njegovom uništenju.
- Dobro! - reče Ujak Prudent. - Moramo iskoristiti prvu priliku koja nam se pruži. *Albatros* će sigurno prijeći Kaspijsko jezero na putu za Europu, bilo na sjever kroz Rusiju ili na jug kroz južne zemlje. Pa gdje god se do Atlantika spustili, bit će možemo sigurni. Znači, u svakom trenutku trebamo biti spremni.
- Ali kako ćemo pobjeći? - upita Phil Evans.

- Slušajte me, - na to će Ujak Prudent - možda se tijekom noći *Albatros* spusti samo par stotina stopa od tla. Ovdje ima nekoliko užadi te duljine i uz malo hrabrosti mogli bismo se spustiti.

- Dobro, - odgovori Phil Evans - pruži li nam se takva prilika, ja ne bih oklijevao...

- Ne bih ni ja. Noću nema nikoga osim kormilara. Trebalj bismo samo naprijed spustiti neko uže i pripaziti da nas nitko ne vidi i ne čuje.

- U redu! Drago mi je što vas vidim tako smirenog, Ujače Prudente. To znači da možemo nešto poduzeti. Sad smo iznad Kaspijskog jezera. Dolje ima nekoliko brodova. *Albatros* će se spustiti i zaustaviti dok budu lovili ribu. Zar ne bismo mogli odmah iskoristiti tu priliku?

- Pst! Promatralju nas pomnije nego što mislite - reče Ujak Prudent. - Vidjeli ste što se zbilo kad smo pokušali skočiti u Hidaspu.

- A tko zna motre li na nas i noću? - upita Evans.

- Pa, moramo završiti s ovime! - uzviknu Ujak Prudent. - Moramo završiti s tim *Albatrosom* i njegovim gospodarom.

Kao što je vidljivo, u nastupu bijesa dvojica suradnika, a Ujak Prudent naročito, bili su u stanju poduzeti najopasnije stvari. Osjećaj nemoći, ironično omalovažavanje kojim se Robur ophodio prema njima i njegove brutalne primjedbe, sve je to pogoršavalo situaciju čija je ozbiljnost svakim danom bila sve primjetnija.

Još istoga dana zbilo se nešto što je umalo dovelo do najneugodnije svađe između Robura i njegovih gostiju. Sve je izazvao Frycollin, kojega je, vidjevši da se nalazi iznad vode bez granica, opet obuzeo strašni užas, pa on poče kukati, zapomagati i plakati, uvijati se i grčiti u tisuću grimasa.

- Hoću van! Hoću van! Ja nisam ptica! Ne želim letjeti, spustite me na zemlju!

Ujak Prudent, kao što se već razumije, nije ga ni pokušao smiriti. Zapravo, čak ga je poticao, posebice jer je zamijetio kako njegovo neprekidno zavijanje sve više izluđuje Robura.

Dok su se Tom Turner i njegovi drugovi spremali za ribolov, inžinjer im naredi da ušutkaju Frycollina i bace ga u njegovu kabinu. Ali crnac nije prestajao već se još više bacakao, udarao o zid i urlikao iz svega glasa.

Bilo je podne. *Albatros* je stajao na samo pet, šest metara od vode. Nekoliko lađa prestravljenih tim prizorom dalo se u bijeg.

Kao što se može naslutiti, zatočenike, u sve većem iskušenju za bijeg, pomno su držali na oku. U slučaju da iskoče, pokupili bi ih gumenim čamcem. Kako nisu mogli učiniti ništa osim lovitи ribu, što je Phil Evans i radio, Ujak Prudent, žestoko bijesan kao i inače, povuče se u kabinu.

Kaspijsko jezero je vulkanska depresija. U njega teku vode Volge, Urala, Kura, Kume, Jemba i još nekih rijeka. Bez isparavanja koje odnosi suvišnu vodu, ovaj bazen površine tristo sedamdeset kvadratnih kilometara i prosječne dubine od šezdeset do četiri stotine stopa, preplavio bi nisko močvarno tlo na sjeveru i istoku. Premda ovo jezero nije povezano s Crnim morem ili Aralskim jezerom, čija razina površine je viša, u njemu se nalazi veliki broj riba - naravno onih koje mogu živjeti u vodama gorkim zbog nafte što istječe iz izvora na njegovu jugu.

Posada *Albatrosa* nije krila svoje oduševljenje zbog promjene na jelovniku koju će im omogućiti ribolov.

- Pazite! - vikne Tom Turner i ostima pogodi jednu ribu veliku skoro poput morskog psa.

To je bila divna jesetra, duga sedam stopa, ruska beluga od čije se ikre pomiješane sa solju, octom i bijelim vinom radi kavijar. Možda su slatkovodne jesetre bolje od slanovodnih, ali ovima su se na *Albatrosu* jako oduševili.

No, najbolji ulov imali su kad su povukli mreže. Bilo je tu šarana, komarči, lososa, slanovodnih štuka i posebice veliki broj kečiga srednje veličine, koje bogati gurmani iz Moskve i Petrograda naručuju još žive iz Astrahana. A ove su odmah, iz njihovog prirodnog okoliša, bez transportnih troškova, stavili izravno u lonac.

Jedan sat bio je dovoljan da ribama napune aeronef, pa se potom uputiše dalje prema sjeveru.

Sve vrijeme ribolova Frycollin je vikao i lupao o zid kabine, stvarajući veliku buku.

- Zar ovaj nemogući crnac neće već jednom ušutjeti? - nervozno upita Robur.
- Meni se čini, gospodine, kako se on s pravom žali - odgovori Phil Evans.
- Da, kao što ja imam pravo poštovati svoje uši ovakovog mučenja! - na to će Robur.

- Inžinjeru Robure! - uzviknu Ujak Prudent koji se uto pojavi na palubi.

- Predsjedniče Instituta Weldon!

I priđoše jedan drugome gledajući se u zjenice.

Tada Robur slegne ramenima i reče:

- Na kraj užeta s njim!

Tom Turner je sve odmah razumio. Frycollina izvukoše iz kabine. Vrištao je iz sveg grla dok su ga nadzornik i jedan njegov drug ščepali i svezali u neku vrst vjedra, privezanog za uže - jedno od onih užadi, koje je, znamo, u stvari htio iskoristiti Ujak Prudent.

Crnac je prvo pomislio da će ga objesiti. Ali, ne, samo će visjeti!

Odmotali su uže stotinjak stopa i vjedro s Frycollinom spustili u zrak.

Sad je mogao vikati koliko god je htio. No, kako mu se od užasa steglo grlo, ostao je nijem.

Ujak Prudent i Phil Evans nastojali su prekinuti ovu predstavu, ali ih potjeraše u stranu.

- To je nečasno! To je podlo! - vikao je Ujak Prudent, van sebe od bijesa.

- Dapače! - odgovorio je Robur.

- To je zloraba sile protiv koje ču prosvjedovati drukčije, a ne samo riječima.

- Prosvjedujte!

- Ja ču se osvetiti, gospodine Robure!

- Osvetite se, gospodine Prudente!

- Hoću! I vama i vašima!

Posada, s ne baš miroljubivim namjerama, okupila se oko njih, ali im Robur dade znak da se udalje.

- Da! I vama i vašima! - ponovi Ujak Prudent dok ga je njegov suradnik iz Instituta uzalud pokušavao smiriti.

- Kad god budete htjeli! - odgovori inžinjer.

- I svim mogućim sredstvima!

- Sada je dosta! - reče Robur prijetećim glasom. - Ima ovdje još užadi. Ne ušutite li, pridružit ćete se svojem slugi tamo dolje!

I Ujak Prudent zašuti, ali ne iz straha već stoga što je od bijesa dobio napad gušenja, pa ga Phil Evans otprati u kabinu.

U zadnjih sat vremena vrijeme se čudnovato promijenilo. Pokazatelji nisu varali, prijetila je oluja. Zasićenost atmosfere elektricitetom bila je tolika da je oko pola tri Robur bio svjedokom pojave koju nikada do tada nije bio vidio.

Na sjeveru, odakle je stizala oluja, dizali su se kovitlaci skoro svjetleće pare. Razlog tomu bila je razlika u električnim nabojima pojedinih slojeva oblaka. Uslijed odsjaja te pare, na površini mora pojavilo se obilje svjetlosti, koja je bivala sve jačom, dok je nebo bivalo sve tamnije.

Bilo je jasno da će se *Albatros* i oluja sudariti, jer su išli ravno jedno k drugom.

A Frycollin? Pa njega su još uvijek vukli za sobom - to je pravi izraz, jer je njegovo uže zatvaralo prilično tupi kut s aeronefom, koji je išao brzinom od sto kilometara na sat, zbog čega je vjedro zaostajalo za *Albatrosom*.

Posada je bila zauzeta pripremama za oluju, koju je *Albatros* mogao prijeći uspne li se iznad nje ili nastavi li kroz njene najniže slojeve. Bio je na oko tisuću metara iznad mora, kad udari grom neobične jačine. Odjednom se podiže silan vjetar. Za nekoliko sekundi okružiše ga plameni oblaci.

Phil Evans odluči zauzeti se za Frycollina, pa zatraži da ga vrate na aeronef. Ali Robur je već izdao tu naredbu i baš su povlačili uže, kada se odjednom neobjasnjivo uspori okretanje nosivih elisa.

Inžinjer skoči prema središnjoj kućici na palubi.

- Jače! Jače! - vikao je strojaru. - Moramo se brzo popeti iznad oluje!

- Nemoguće, gospodine!

- Što se dogodilo?

- Struja je oslabila, dolazi do prekida!

I stvarno, *Albatros* je brzo pada.

S akumulatorima aeronefa bilo je kao s telegrafskim žicama na zemlji za vrijeme oluje - elektircitet u zraku ometao je njihov rad. No, dok je to je samo mala nezgoda kada su u pitanju brzozavi, ovdje je predstavljalo strašnu opasnost.

- Pusti ga neka se spušta - poviknu Robur - dok ne izademo iz zone elektriciteta. Momci, samo budite mirni!

Robur se popne na izvidničko mjesto, a njegova posada vrati se na svoja mesta.

Iako se spustio za nekoliko stotina stopa, *Albatros* je još uvijek bio u debelom sloju oblaka, dok je oko njega bljeskao vatromet munja. Činilo se da će ga svaki čas

pogoditi neka. Elise su se vrtile sve sporije i ono što je dotada bilo lagano spuštanje prijetilo je strašnim padom.

Do površine mora ostalo im je manje od minute. A ako se jednom potope, nikakva ih sila neće moći izvući iz tog ponora.

Odjednom se iznad njih pojavi oblak pun elektriciteta. *Albatros* je bio na šezdeset stopa od kriješta valova. Za dvije ili tri sekunde valovi će preplaviti palubu.

Tada Robur, ugrabivši povoljan trenutak, pojuri u srednju kućicu, zgrabi pogonske poluge i pokrenu baterije koje električni naboj iz atmosfere više nije poništavao. U trenutku vratio je elisama njihovu normalnu brzinu i zaustavio padanje. *Albatros* ostade na malenoj visini, dok ga propeleri brzo potjeraše dalje od oluje.

Frycollin se, naravno, okupao - premda samo na nekoliko sekundi. Kad su ga dovukli na palubu bio je mokar kao da je bio na dnu mora. Kao što se može pretpostaviti, više nije vikao.

U jutarnjim satima 4. srpnja *Albatros* je stigao do sjevernih obala Kaspijskog jezera.

XI. poglavlje

PUNI GNJEVA U PUNOJ BRZINI

Ako su ikada Prudent i Evans izgubili nadu u bijeg s Albatrosa, to je bilo tijekom iduća dva dana. Možda je Robur smatrao kako je teže paziti na zatočenike dok prelaze Europu. Znao je da su oni spremni na sve kako bi pobjegli.

No, svaki njihov pokušaj značio bi samoubojstvo. Skokom iz vlaka koji juri sto kilometara na sat riskira se život, ali skokom iz stroja koji ide dvije stotine kilometara na sat traži se smrt.

I upravo je tom brzinom putovao *Albatros*, najvećom što ju je mogao razviti. Ta brzina prelazila je brzinu lastavice u letu, što iznosi stotinu i osamdeset kilometara na sat.

U početku vjetar je dolazio sa sjeveroistoka, što je bilo povoljno za *Albatros* koji je išao prema zapadu. No vjetar se počeo stišavati i ubrzo je postalo nemoguće ostati na palubi, jer tolika brzina kretanja čovjeku je doslovno oduzimala dah. I jednom prilikom bilo bi otpuhalo dvojicu suradnika preko palube da se nisu sakrili iza kućice.

Srećom, vidio ih je kormilar kroz prozore svojeg kaveza i električnim zvoncem obavijestio ljude u prednjoj kućici. Četvorica su izašla puzeći po palubi.

Svi koji su bili na moru, usred pučine za vrijeme oluje, znaju kakva je jačina tog pritiska. Ovdje je *Albatros* svojom neusporedivom brzinom stvarao takav olujni vjetar.

Morali su smanjiti brzinu kako bi se Ujak Prudent i Phil Evans mogli vratiti u svoju kabinu. U unutrašnjosti aeronefa moglo se savršeno disati. Uređaj je morao biti izrazito čvrst kako bi izdržao ovakvo kretanje. Propeleri su tako brzo radili, strahovito se probijali kroz zrak i više se nije vidjelo kako se okreću.

Zadnje se video Astrahan, grad smješten na sjevernoj strani Kaspijskog jezera. Zvijezda pustinje - sigurno ga je tako nazvao neki pjesnik - spao je sada s prve na

petu ili šestu veličinu. Na trenutak su se ukazale njegove stare zidine s beskorisnim bedemima, drevne kule i u središtu grada džamije kraj modernih crkava i katedrala s pet pozlaćenih kupola posutih zvijezdama, kao da su dio nebeskog svoda, a sve to u istoj visini s ušćem Volge, širokim više od dva kilometra.

Odatle let *Albatrosa* postade prava trka po nebeskim visinama, kao da ga vukoše mitski hipogrifi, koji svakim zamahom krila prelaze po jednu milju.

U deset sati ujutro, 4. srpnja, aeronef je, putujući prema sjeverozapadu, neko vrijeme slijedio dolinu Volge. Stepe Dona i Urala protezale su se na obje strane rijeke. Čak da je bilo moguće baciti pogled na sva ta prostranstva, jedva bi bilo vremena pobrojati sve gradove i sela. U večernjim satima aeronef je prešao Moskvu, ne pozdravivši čak ni zastavu na Kremlju. Za deset sati prevadio je dvije tisuće kilometara, od starog Astrahana do ruske prijestolnice.

Od Moskve do Petrograda željeznička pruga ima tisuću dvjesto kilometara. To je put od pola dana i *Albatros*, točan poput brzog vlaka, dospe na obale Neve kod Petrograda u dva sata ujutro.

Potom se nizahu Finski zaljev, arhipelag Abo, Baltičko more, Švedska na zemljopisnoj širini Stockholma i Norveška kod Christianije. Samo deset sati za tih dvije tisuće kilometara! Zaista se moglo pomisliti kako ne postoji ta ljudska snaga koja će zaustaviti *Albatros*, već će se on naći u stalnoj putanji oko zemaljske kugle.

On se, međutim, ipak zaustavi, i to iznad čuvenog vodopada Rjukanfos u Norveškoj. Planina Gousta, čiji vrh nadvisuje ovo prekrasno područje Telemarka, branila je pristup zapadu kao neka gigantska prepreka, pa *Albatros* nastavi putovanje u punoj brzini, ali prema jugu.

A što je sve vrijeme ovog uzbudljivog leta radio Frycollin? Bez glasa, sklupčan u kutu kabine, osim u vrijeme obroka, spavao je koliko je mogao.

Dok je Frycollin jeo, kuhar Tapage mu je rado pravio društvo, zabavljavši se na njegov račun.

- Hej! Hej, momče, - govorio je - ti više ne vičeš? Zar su te ona dva sata u vjedru izliječila? Brzinom kojom sada letimo ta divna zračna kupka izliječila bi i tvoj reumatizam!

- Čini mi se da će se sve uskoro raspasti! - ponavljao bi Frycollin.

- Možda i hoće, dragi moj Frycolline, ali mi idemo tako brzo da čak više ne bismo mogli ni pasti! To je utješno!

- Mislite?

- Gaskonjske mi vjere!

Uistinu, ne pretjerujući kao Tapage, moglo se reći kako je zbog velike brzine kretanja rad nosivih elisa bio nešto umanjen. *Albatros* je klizio kroz zrak kao Congreveova raketa.

- A hoće li to dugo ovako potrajati? - pitao bi Frycollin.

- Dugo? Ma, ne! Samo čitav život!

- Jao! - rekao bi crnac i ponovo počeo jadikovati.

- Čuvaj se, Fry, čuvaj se! Ne ljuti gospodara da opet ne izvisiš! - viknuo bi tad Tapage, a Frycollin bi, zajedno sa zalogajima, progutao i svoje uzdahe.

Za to su vrijeme Ujak Prudent i Phil Evans, koji nisu gubili časa na puste žalopojke, nešto odlučili. Bilo je jasno da bijeg ne dolazi u obzir. Ali, kad već oni ne mogu ponovo kročiti na zemaljsku kuglu, možda bi mogli njene stanovnike obavijestiti o sebi, o svom nestanku, o tome tko ih je ugrabio i što im se dogodilo otkako su nestali. Tako bi možda izazvali, tko zna na kakav način, neki smioni pokušaj svojih prijatelja da ih izbave od tog Robura.

Javiti se? Ali kako? Trebaju li slijediti primjer mornara u nevolji koji poruku s mjestom brodoloma stavljaju u bocu i bacaju u more? Njihovo more bila je atmosfera. Boca ovdje ne bi plivala. A ako ne padne na nekoga i razbije mu glavu možda nikada neće biti pronađena.

Suradnici su već bili spremni žrtvovati jednu od boca na brodu kad se Ujak Prudent pametno nečeg dosjeti. Poznato je svima kako je on šmrkao burmut, a ta mala mana može se oprostiti jednom Amerikancu koji je mogao činiti i nešto mnogo gore. A kako je šmrkao burmut, imao je i burmuticu, sada praznu. Ova burmutica je bila od aluminija. Oni će je baciti, pa ako je nađe neki pošteni građanin, on će je podići; ako je podigne, odnijet će je u policiju, gdje će je otvoriti i u njoj pronaći dokument o dvije žrtve Robura Osvajača.

I tako su učinili. Poruka je bila kratka, ali je sadržala sve, s adresom Instituta Weldon i molbom da se tamo prosljedi. Ujak Prudent potom smota cedulju, stavi

je u burmuticu, koju čvrsto uveže debelim slojem vune, kako se prilikom pada ne bi otvorila i razbila o zemlju. Potom je samo trebalo čekati povoljnu priliku.

Tijekom tog čudesnog leta iznad Europe nije bilo lako neopaženo izaći iz kabine i puzati po palubi, zbog opasnosti da ih vjetar odnese. Ne bi bilo nikakve koristi da burmutica padne u more, zaljev, jezero ili kakvu drugu vodu, jer bi tada bila izgubljena. Pa ipak, postojala je mogućnost da suradnici na taj način ipak uspiju stupiti u vezu s nastanjениm svijetom.

Tada je rudila zora, a činilo se kako bi bilo bolje pričekati noć i iskoristiti usporavanje ili zaustavljanje za izlazak na palubu. Možda će uspijeti burmuticu baciti na neki grad.

Uostalom, čak da su se stekle sve ove okolnosti, zatočenici nisu mogli izvršiti svoj plan, bar ne toga dana. Jer *Albatros* je, nakon Gouste držao smjer prema jugu, što ga je odnijelo preko Sjevernog mora, gdje je izazvao opravdanu zaprepaštenost na mnogim engleskim, nizozemskim, francuskim i belgijskim trgovackim lađama. Jedino kad bi burmutica pala točno na palubu neke od tih lađa postojala bi šansa da ih spase. Ujak Prudent i Phil Evans stoga su moralni pričekati povoljniju priliku. I kao što ćemo upravo vidjeti, brzo im se pružila jedna gotovo izvrsna.

U deset sati navečer *Albatros* je stigao nad francusku obalu kod Dunkerquea. Noć je bila prilično tamna. Na trenutak mogli su vidjeti kako svjetionik Grisnez ukršta snop svoje svjetlosti sa svjetlima Dovera na drugoj strani kanala. Potom je *Albatros* letio iznad Francuske na prosječnoj visini od tisuću metara.

Brzinu nije smanjivao. Letio je poput rakete iznad gradova i sela, tako brojnih u sjevernoj Francuskoj. Išao je ravno prema Parizu, a nakon Dunkerquea slijedili su Doullens, Amiens, Creil, Saint Denis. Ne skrećući, do ponoći je stigao iznad grada svjetlosti, koji zaslužuje taj naziv čak i onda kad njegovi stanovnici spavaju, ili bi trebali spavati.

Zbog kakvog je to čudnog hira *Albatros* stao iznad Pariza? Ne zna se, ali spustio se na nekoliko stotina stopa od krovova. Robur tada izade iz kabine i sva posada sjati se na palubu, udisati malo taj zrak.

Ujak Prudent i Phil Evans nisu htjeli propustiti tako izvrsnu priliku. Napustili su kabinu i tražili način kako se izdvojiti. Čekali su povoljan trenutak, jer bitno je bilo da ih nitko ne vidi.

Albatros, sličan ogromnom jelenku, lagano je klizio iznad ovog velegrada. Prošao je duž bulevara, sjajno osvjetljenih Edisonovim svjetiljkama. Do njega je dopirao tutanj kola što su kružila ulicama i huk vlakova s mnogobrojnih pruga što su se slijevale u Pariz. Potom je klizio tik iznad najviših spomenika, kao da želi skinuti kupolu Panteona ili križ s Invalida. Letio je između dva vrha Trocadera i metalnog tornja na Marsovim poljanama, čiji je ogromni reflektor svjetлом obasipao čitavu prijestolnicu.

Ova zračna šetnica, ovo noćno lutanje, trajalo je otprilike sat vremena. To je bio jedan kratki odmor prije nego što se nastavi ovo beskrajno putovanje.

I vjerojatno je Robur htio Parižanima pružiti prizor kakvog meteora što ga astronomi nisu predvidjeli. Dao je upaliti sva svjetla na *Albatrosu*. Dva sjajna snopa svjetlosti letjela su preko trgovca, vrtova, palača, preko šezdeset tisuća kuća u gradu, bacajući se od jednog obzora do drugog.

Ovog puta *Albatros* su sigurno vidjeli, i to ne samo vidjeli nego i čuli, jer Tom Turner je iznio svoju trublju i obasuo čitav grad zvučnim fanfarama.

U tom trenutku Ujak Prudent se nagnu preko ograde, otvorи šaku i ispusti burmuticu.

I *Albatros* odmah krene uvis, praćen uzvicima oduševljenja iz okupljenog mnoštva, brojnim gromkim Hura! upućenim tom neobičnom meteoru.

Svetla aeronefa su se ugasila pa ga brzo progutaše tama i tišina. On nastavi put onom brzinom od dvjesto kilometara na sat.

To je bilo sve što se moglo vidjeti od francuske prijestolnice. Do četiri sata ujutro *Albatros* je poprijeko prešao preko čitave Francuske. Kako ne bi gubio vrijeme prelazeći Alpe ili Pirineje, uputio se preko Provanse do rta Antibesa.

U devet sati ujutro, svećenici okupljeni pred bazilikom Svetog Petra u Rimu ostali su zgranuti vidjevši *Albatros* u letu iznad vječnog grada. Dva sata kasnije prešao je Napuljski zaljev i na trenutak lebdio iznad čađavih kolutova dima iz Vezuva. I na kraju, nakon prelaska preko Sredozemnog mora, u ranim popodnevnim satima spazila ga je pomorska straža kod La Goulette, na tuniskoj obali.

Nakon Amerike - Azija! Nakon Azije - Europa! Taj čudan stroj je za manje od dvadeset i tri dana prešao više od trideset tisuća kilometara!

I sada se, evo, kreće iznad poznatih i nepoznatih područja Afrike!

Možda biste htjeli znati što se dogodilo s burmuticom kad je pala?

Burmutica je pala u Rue de Rivoli, nasuprot broja 210, u trenutku kad je ulica bila prazna. U rano jutro našla ju je jedna poštena čistačica i odnijela u prefekturu policije.

Tamo su isprva pomislili kako je to neki paklena naprava, pa su je s najvećim oprezom pregledali, odvezali i otvorili.

Odjednom nastala je eksplozija. Bilo je to strahovito kihanje policijskog inspektora.

Zatim su iz burmutice izvadili dokument i na opće iznenadenje pročitali sljedeće:

“Gospoda Ujak Prudent i Phil Evans, predsjednik i tajnik Instituta Weldon iz Philadelphia, oteti su i nalaze se na aeronefu *Albatros*, u vlasništvu inžinjera Robura.

Molimo obavijestiti naše prijatelje i poznanike.

U.P. i P.E.”

Tako je ova čudna pojava na kraju objašnjena stanovalcima oba svijeta. Znanstvenici u mnogobrojnim zvjezdarnicama diljem zemaljske kugle konačno su mogli odahnuti.

XII. poglavje

DOBRO DJELO ZA MONTHYONOVU NAGRADU

U ovom dijelu *Albatrosovog* oblijetanja oko zemlje, prirodno je postaviti nekoliko pitanja:

Tko je bio taj Robur, kome do sada znamo samo ime? Provodi li on čitav život u zraku? Zar se njegov aeronef nikad ne odmara? Ima li on na kakvom nepristupačnom mjestu sklonište gdje se opskrbljuje, ako se već ne odmara? Bilo bi čudno da nije tako. I najjače ptice grabljivice imaju uvijek neko utočište ili gnijezdo.

A što će inžinjer učiniti sa svojim zarobljenicima? Namjerava li ih zadržati u svojoj vlasti i osuditi ih na vječito letenje? Ili će ih odvesti na put preko Afrike, Južne Amerike, Australije, Indijskog, Atlantskog i Tihog oceana, kako bi ih uvjerio u načelo "težega od zraka" i potom ih oslobođio?

Na ova pitanja još nije moguće odgovoriti. To su tajne budućnosti. Možda će se otkriti jednog dana. Kako bilo, pticolički Robur nije tražio gnijezdo na sjevernim granicama Afrike. Do kraja dana prošao je Tunis od rta Bon do rta Kartage, čas lebdeći, čas strelovito leteći, kako mu se svidjelo. Kasnije se uputio prema unutrašnjosti letjevši nad prekrasnom dolinom Medjerde, prateći njen žućkasti tok skriven bujnim grmovima oleandra i kaktusa i plašeći na stotine papiga što su stajale na telegrafskim žicama, kao da očekuju brzojave kako bi ih odnijele pod svojim krilima.

Kad je pala noć, *Albatros* se ljudjao nad granicama Krumirije, i ako je ostao još koji Krumir, on se sigurno pri pojavi ovog ogromnog orla bacio ničice na zemlju prizivajući Alaha.

Sljedećeg jutra bili su nad Bonom i ljudkim brežuljcima njegove okolice; potom je došao Philippeville, sada mali Alžir, s dokovima i arkadama, divnim vinogradima

čiji su se čokoti zelenili duž čitavog prostora, kao da su isječak Bordeauxa ili Burgundije.

Ova šetnja od petstotinjak kilometara iznad velike i male Kabilije završila se oko podneva, kod Kasbaha Alžira. Kakav prizor za putnike na aeronefu! Otvoreni zaljev između rta Point i Matifou Pescadea, obala puna palača, malih mošeja, vila, hirovitih dolina prekrivenih vinogradima, pa to plavo Sredozemno more načičkano prekoceanskim brodovima, što su s visine izgledali poput motornih čamaca. I tako je bilo sve do slikovitog Orana, čiji su građani, okupljeni u vrtovima tvrđave, mogli vidjeti *Albatros* i pobrkatи ga s prvim večernjim zvijezdama.

Dva sata nakon zalaska sunca kormilar je okrenuo prema jugoistoku i sutradan, nakon prolaska brdovitog kraja Teli, vidjeli su jutarnju zvijezdu kako se diže nad pijeskom Sahare.

Dana 8. srpnja aeronef se uputio u posjet seocetu Geryville, koje je kao i Laghouat, podignuto na rubu pustinje, kako bi se olakšalo buduće osvajanje Kabilije. Prijelaz preko klisure Stillen nije prošao bez izvjesnih teškoća, uz dosta jaki vjetar. Preko pustinje su letjeli čas polako preko ksara ili zelenih oaza, čas takvim brzinama koje su nadmašivale brzinu supova. Posada je nekoliko puta morala otvarati vatru na jata tih opasnih ptica, kad su na Frycollinov užas, u grupama od desetak ili više, jurišale na aeronef.

Dok su supovi mogli odgovoriti samo divljim kricima i udarcima kljunom i kandžama, domoroci, ništa manje divlji, nisu ih štedjeli pucnjave, osobito prilikom prelaska planine Sel, čije se zelene i ljubičaste padine probijahu kroz bijeli ogrtač. *Albatros* je konačno bio iznad velike Sahare. Odjednom se uzdignu u više slojeve kako bi izbjegao samum, vrući južni vjetar, što je raznosio crvenkasti pjesak površinom zemlje poput plime s oceana.

Nakon toga se na pustim visoravnima Chebke širila crnkasta laya sve do svježe i zelene doline Ain-Massin. Teško je zamisliti raznolikost područja koja su se mogla vidjeti u jednom pogledu. Za zelenim brežuljcima prekrivenim drvećem i grmljem, nizali su se dugi, sivkasti, valoviti predjeli i poput nabora na arapskim ogrtačima u divnim se bojama prelijevali po neravnom tlu. U daljinu su se pojavljivali vadi, s bujicama vode, šumama palmi i hrpicama malih koliba grupiranih na brežuljcima

oko džamije, između ostalih i džamije Methliti, gdje obitava vjerski poglavар, veliki marabut Sidi Chick.

Prije noći prešli su nekoliko stotina kilometara iznad dosta ravnog područja, s pokojom pješčanom dinom. Da se *Albatros* htio zaustaviti, sigurno bi to bilo u dolini oaze Ouargla, skrivene u golemoj šumi palmi. Jasno se video grad sa svoja tri zasebna kvarta i starom palačom sultana, neka vrsta utvrđene kasabe s kućama od opeke pečene na suncu, i arteški bunari izbušeni u dolini, gdje bi aeronef mogao obnoviti zalihu vode. No, zahvaljujući njegovoj iznimnoj brzini, voda uzeta s Hidaspe, u dolini Kašmira, još uvijek je bila u spremnicima, usred afričkih pustinja.

Jesu li Arapi, Mozabiti i crnci, koji žive u Ouargli, vidjeli *Albatros*? Dakako, jer su ga pozdravili paljbom iz pušaka, čiji su meci pali natrag na zemlju prije nego bi ga pogodili.

Potom pade noć, ona tiha pustinjska noć, čije tajne je tako poetski opisao Felicien David.

Sljedećih sati držali su smjer prema jugozapadu, presjekavši putove El Golea. Jednog od njih 1859. istraživao je neustrašivi Duveyrier.

Tama je bila duboka. Ništa se nije moglo vidjeti od transsaharske pruge - duge željezne niti što će povezivati Alžir s Timbuktuom, preko Laghouata i Gardaije, a potom ići dalje sve do Gvinejskog zaljeva, koju su upravo gradili prema Duponchelovom planu.

Potom je *Albatros* ušao u ekvatorijalno područje, prošavši Rakovu obratnicu. Tisuću kilometara od sjeverne granice Sahare prešli su put gdje je 1846. bojnik Laing dočekao smrt; presjekli su i karavanski put od Maroka do Sudana, i na tom dijelu pustinje gdje pljačkaju Tuarezi, čuli su ono što se zove "pjesma pijeska" - meko i tužnjikavo mrmljanje što kao da stiže iz zemlje.

A dogodilo se samo jedno. Poput oblaka naišao je ogroman roj skakavaca i tolika ih se gomila spustila na aeronef, zaprijetivši mu "potonućem". Požurili su zbaciti taj teret i očistiti palubu od skakavaca, a jedino je Tapage sačuvao nekoliko stotina za smočnicu. Poslužio ih je na tako sočan način, da je Frycollin na trenutak smetnuo s umu svoj vječiti strah.

- Dobri su poput rakova! - govorio je.

Aeronef je tada bio tisuću i osamsto kilometara od Ouargle i gotovo na sjevernoj granici Sudana. Oko dva sata poslije podne pojavio se jedan grad na velikoj okuci rijekе. Ta rijeka bila je Niger, a taj grad Timbuktu.

Ako su do tada ovu afričku Meku posjećivali samo putnici iz Starog svijeta - Batouta, Khazan, Imbert, Mungo, Park, Adams, Laing, Caille, Barth, Lenz, odsad će se, slučajem koji se dogodio pod najneobičnijim okolnostima, i dva Amerikanca moći pohvaliti kako su ga vidjeli, čuli i mirisali, kad se budu vratili u Ameriku, ako se ikada tamo vrate.

Kako su ga vidjeli, jer su pogledom mogli obuhvatiti taj čitavi trokut od pet ili šest kilometara na kojem se nalazi grad; kako su ga čuli, jer je baš bio sajmeni dan pa se dizala bučna galama; kako su ga mirisali, jer im je do nosa stizao vrlo neugodan zadah s trga Youbou-Kamo, gdje se blizu palače starih Somai kraljeva nalazila tržnica mesa.

Inžinjer je smatrao nedopustivim da predsjedniku i tajniku Instituta Weldon ostane nepoznato kako imaju tu sreću promatrati baš ovu kraljicu Sudana, kojom sada vladaju Tuarezi Taganet.

- Gospodo, Timbuktu! - reče onim istim tonom kao što im je prije dvanaest dana rekao: „Indija, gospodo!“

Potom nastavi:

- Timbuktu, veliki grad od dvanaest do trinaest tisuća stanovnika, nekada čoven po znanosti i umjetnosti! Možda biste željeli ostati ovdje dan ili dva?

Takav prijedlog mogao je dati samo u ironiji.

- Ali, - nastavi on - za strance bi moglo biti opasno među crncima, Berberima, Fulanima i Arapima, koji ovdje žive, posebice ako im se naš dolazak na aeronefu toliko ne dopadne.

- Gospodine, - odgovori Phil Evans istim tonom - rado bismo riskirali neugodnu dobrodošlicu tih domorodaca da imamo zadovoljstvo napustiti vas. Ako već moramo biti u zatvoru, radije bismo bili u Timbuktuu nego na *Albatrosu*.

- To je stvar ukusa - odvrati inžinjer. - U svakom slučaju, ja se neću u upuštati ni u kakvu avanturu jer odgovaram za sigurnost gostiju koji mi čine čast putujući sa mnom.

- Tako, dakle, - reče Ujak Prudent ljutito - vama nije dosta što ste nam tamničar, već nas još i vrijeđate?

- Oh, samo malo ironije, to je sve!

- Imate li na ovom brodu oružja?

- Naravno, čitav arsenal.

- Dva revolvera bit će dovoljna, gospodine. Jedan za vas, a drugi za mene!

- Dvoboj! - uzviknu Robur. - Dvoboj koji bi mogao odvesti u smrt jednoga od nas.

- Koji bi sigurno odveo u smrt jednoga od nas.

- E pa neće, gospodine predsjedniče Instituta Weldon! Ja puno više volim sačuvati vas žive.

- Kako biste bili sigurni da ćete vi ostati živi! To je mudro.

- Mudro ili ne, tako mi odgovara. Slobodni ste misliti što vas je volja i žaliti se kome god imate pravo, ako možete.

- To smo već učinili, gospodine Robure!

- Doista?

- Zar je bilo tako teško baciti neku poruku onda dok smo putovali iznad nastanjenih krajeva Europe?

- Jeste li to učinili? - upita Robur ponijet nezadrživim bijesom.

- Pa što ako smo učinili?

- Ako ste to učinili, zaslužili ste...

- Što to, gospodine?

- Pridružiti se toj vašoj poruci preko ograde.

- Onda nas bacite! - uzviknu Ujak Prudent. - Mi smo to učinili.

Robur zakorači prema njima. Na njegov znak dotrče Tom Turner i još nekoliko članova posade. Da, inžinjeru dođe strahovita želja izvršiti prijetnju, ali tada, valjda iz straha da joj ne podlegne, on naglo odjuri u svoju kabinu.

- Dobro! - reče Phil Evans.

- I ono što se on nije usudio učiniti - odvrati Ujak Prudent - usudit ću se ja! Da, ja ću to učiniti!

U tom trenutku stanovništvo Timbuktua napučilo je trgove, ulice i terase kuća podignutih u obliku golemog amfiteatra. U bogatim četvrtima Sankore i

Saharama, kao i u bijednim kolibama četvrti Raguidi, svećenici su s vrhova minareta gromoglasno proklinjali zračno čudovište. To je bilo manje opasno od puščanih zrna, ali da se aeronef spustio na zemlju, sigurno bi bio raznijet na komadiće.

Nekoliko kilometara dalje jata glasnih roda, lještarki i ibisa pratila su *Albatros* i utrkivala se s njime, ali im on brzo umakne svojim hitrim letom.

Pala je večer. Zrak je treptao od urlika brojnih stada slonova i bivola što lutaju tom jednostavno divno plodnom zemljom. Za četrdeset i osam sati, *Albatros* je preletio čitavo područje od nultog meridijana do drugog stupnja na okuci Nigera.

S kakvom bi lakoćom neki geograf, kada bi na raspolaganju imao ovakav uređaj, izradio topografsku kartu ove zemlje, ustanovio nadmorsku visinu, utvrdio tok rijeka i njihovih pritoka, te odredio položaj gradova i sela! Tada više ne bi bilo tih velikih praznina na karti Afrike, tih bjelina označenih bijedim bojama i isprekidanim crtama, tih nejasno označenih mjesta, što kod kartografa izazivaju očaj.

U jutarnjim satima 11. srpnja *Albatros* je prešao preko planina sjeverne Gvineje, između Sudana i zaljeva koji nosi njeno ime. Na obzoru su se nejasno ocrtavala brda Kong u kraljevstvu Dahomej.

Ujak Prudent i Phil Evans primijetili su kako je, od odlaska iz Timbuktua, pravac kretanja bio prema jugu. Kada bi nastavili u tom smjeru, prešli bi ekvator šest stupnjeva dalje. *Albatros* bi tada opet napustio kontinent i vinuo se u visine, ne više nad Beringovim morem, Kaspijskim jezerom, Sjevernim ili sredozemnim morem, već nad Atlantskim oceanom.

Takav izgled nije bio osobito drag dvojici prijatelja, čije bi šanse za bijeg opet pale ispod nule. No, *Albatros* je usporio, kao da oklijeva ostaviti Afriku za sobom. Je li Robur kojim slučajem pomislio vratiti se natrag? Nije; samo je ova zemlja nad kojom su letjeli naročito privlačila njegovu pozornost.

Zna se - a i on je to znao - što je kraljevstvo Dahomej, jedna od najmoćnijih zemalja na zapadnoj obali Afrike. Iako dovoljno jaka da bi se mogla boriti sa susjedom Ašanti, njena površina bila je prilično mala, te se ona prostirala samo sto dvadeset milja sa sjevera na jug i šezdeset s istoka na zapad. Ali, njeno stanovništvo,

otkako su joj priključeni neovisni teritoriji Whydaha i Ardraha, broji nekih sedam ili osam stotina tisuća stanovnika.

Premda Dahomej nije velika zemlja, o njoj se često govorilo. Čuvena je po strahovitim zvjerstvima kojima obilježavaju godišnje praznike, po žrtvovanju ljudi u strašnim hekatombama, čime odaju počasti vladaru koji odlazi kao i onome koji ga nasljeđuje. Čak je stvar pristojnosti da kralj Dahomeja, kada prima neku uvaženu osobu ili stranog veleposlanika, priredi gostu iznenađenje od desetak u njegovu čast odrubljenih glava, koje je svojom rukom odsjekao minghan, ministar pravosuđa, vješt u svom krvničkom poslu.

U vrijeme kad je *Albatros* doletio do Dahomeja, umro je stari kralj Bahadou i cjelokupno stanovništvo krenulo je na ustoličenje njegovog nasljednika. Stoga je u čitavoj zemlji vladao neki nemir, što nije promaklo Roburu.

Duge kolone Dahomejaca žurile su prema prijestolnici Abomeyu. Dobro održavanim cestama prolazile su kroz široke ravnice odjevene visokom travom, kroz ogromna polja manioke, kroz veličanstvene palmine i kokosove šume, te šume mimoza, naranči i manga. Takva je bila ova zemlja, čiji su se mirisi uspinjali do *Albatrosa*, dok su kroz sve to zelenilo letjele tisuće papiga i crvenih kardinala.

Nagnuvši se preko ograde i razmjenivši par riječi s Tomom Turnerom, inžinjer je utonuo u misli. Izgleda da *Albatros* nije privukao pozornost tih masa u pokretu, najčešće nevidljivih ispod neprobojnog svoda od drveća. To je, bez sumnje, bilo stoga što se *Albatros* držao prilično visoko, usred polja oblačića.

Oko jedanaest sati ujutro, pojavila se prijestolnica, opasana zidinama i branjena jarkom opsega od dvanaest milja. U jednoj ravnici smjestile su se široke i pravilne ulice, te veliki trg, čiju sjevernu stranu je zauzela kraljeva palača. Nad ovim zgradama dominirala je jedna terasa, nedaleko mjesta za prinošenje žrtava. Tijekom prazničnih dana s te su velike terase bacali zarobljenike svezane u pletenim košarama; teško je zamisliti s kakvim su bijesom ti jadnici bili raskomadani.

U jednom od dvorišta koja su dijelila kraljevsku palaču okupilo se četiri tisuće ratnika - jedan dio vladarove vojske, i to ne najmanje hrabar. Ako je upitno postojanje Amazonki na istoimenoj rijeci, za Dahomej to svakako nije bilo sporno. Jedne nose modru košulju, modru ili crvenu maramu, bijelo-modre prugaste hlače

i bijelu kapu; druge, koje love slonove, nose teške karabine, bodeže kratke oštice i po dva antilopina roga pričvršćena za glavu željeznim obručem; topničke žene nose tuniku, napola plavu, napola crvenu, a kao oružje tromblon sa starim lijevanim cijevima; na kraju, tu je bataljun djevojaka, pravih djevica vestalki, čistih poput Dijane, naoružanih lukom i strijelama, u plavim tunikama i bijelim hlačama. Dodamo li tim Amazonkama pet ili šest tisuća ljudi u pamučnim hlačama i košuljama, s pletenim pojasmom oko struka, dobit ćemo sliku dahomejske vojske.

Toga dana Abomey je bio potpuno pust. Vladar, kraljevska obitelj, pratnja, muška i ženska vojska, narod - svi su napustili prijestolnicu i otišli nekoliko milja dalje, na veliku ravnicu, okruženu veličanstvenim šumama.

Na toj ravnici trebalo se održati ustoličenje novoga kralja. Tu će u njegovu čast biti žrtvovano na tisuće zarobljenika, zarobljenih prilikom proteklih pohoda u susjedna područja.

Bilo je oko dva sata kada je *Albatros* stigao nad ravnicu i krenuo se spuštati među oblacima što su ga još uvijek skrivali od Dahomejaca.

Tu je bilo najmanje šezdeset tisuća ljudi, okupljenih iz svih dijelova kraljevstva, od Whydaha i Kerepaya, Ardraha i Tomboryja, do najudaljenijih sela.

Novi kralj - čvrsto momče po imenu Bou-Nadi - star kojih dvadeset i pet godina, sjedio je na jednoj uzvisini u hladovini stabala razgranatih krošnji. Pred njim su se tiskali njegovi dvorjani, muška vojska, Amazonke i sav njegov narod.

U podnožju te uzvisine pedesetak muzikanata je sviralo svoje barbarske svirale: slonove kljove što su davale grubi zvuk, bubenjeve od zategnute jelenje kože, tikve, gitare, zvoncad koju su udarali željeznim štapovima i bambusove frule, čiji se prodoran zvižduk čuo iznad svega. Svaki čas čula se paljba pušaka i tromblona, gruvanje topova čiji su se lafeti tako tresli da je prijetila opasnost da prignječe topničke Amazonke, a opća vika i galama bile su tako jake da bi nadjačale svaku grmljavinu.

U jednom kutku ravnice, pod budnim okom vojnika, stajale su grupe zatvorenika koji su mrvoga kralja trebali pratiti u drugi svijet. Na sprovodu Ghozoa, Bahadoulovog oca, sin mu je poslao tri tisuće zarobljenika, a Bou-Nadi nije mogao učiniti manje od svog prethodnika. Čitav sat trajali su govor, besjede i

posjeti, prekidani plesovima, u kojima su, osim stalnih plesača sudjelovale i Amazonke, pokazujući mnogo svoje ratoborne ljupkosti.

Približavao se čas za prinošenje žrtava. Robur, poznavajući dahomejske običaje, nije skidao oči s muškaraca, žena i djece određenih za pokolj.

Minghan je stajao u podnožju brežuljka. Mahao je svojom krvničkom mačetom, na kojoj se nalazila jedna metalna ptica, kako bi svojom težinom davala zamahu sigurnost.

Ovog puta minghan nije bio sam. On ne bi mogao obaviti sav taj posao. Kraj njega nalazilo se stotinjak krvnika, vičnih odrubljivanju glave jednim potezom.

Albatros se polako približavao postrance. U jednom trenutku napusti svoj zaklon od oblaka i po prvi puta pojavi se vidljiv u zraku, stotinjak metara od tla.

Suprotno onome što se obično događalo, ti krvoločni domorodci vidješe u njemu božansko biće koje je sišlo s neba kako bi odalo počast kralju Bahadouu. Nasta neopisivo oduševljenje, beskrajni uzvici i nevjerojatne molitve upućene tom nadnaravnem hipogrifu, koji je, bez sumnje, došao po tijelo pokojnog kralja, da ga odnese u visine dahomejskog neba. U tom trenutku pade prva glava pod minghanovom sabljom, dok stotine ostalih uznika doveše pred svoje strašne krvnike.

Odjednom s *Albatrosa* opali puška. Ministar pravosuđa pade mrtav licem prema zemlji.

- Dobar pogodak, Tome! - uzviknu Robur.

Njegovi drugovi, naoružani kao i on, bili su spremni otvoriti vatru na prvi inžinjerov znak.

U gomili nastala preokret. Postade im jasno da krilati stvor nije prijateljski nego neprijateljski duh. Nakon pada minghana, sa svih se strana zaoriše osvetnički poklici i skoro u isti tren nad ravnicom odjeknu pucnjava.

Te prijetnje nisu spriječile *Albatros* da se hrabro spusti na sto pedeset stopa od zemlje. Bez obzira što misliše o Roburu, Ujak Prudent i Phil Evans mogli su se samo pridružiti njegovom humanom djelu.

- Hajdemo oslobođiti zarobljenike! - povikaše oni.

- To sam upravo krenuo učiniti! - doviknu inžinjer.

I brzometne puške s *Albatrosa*, iz ruku dvojice suradnika i ostale posade, osuše paljbu da ni jedan metak ne potrošiše uzalud. Čak i mali top opali sprijeda nekoliko puta i učini čuda.

Zarobljenici, premda ni pojma nisu imali kakva im je to pomoć stigla s visina, trgači su svoje okove, dok su vojnici pucali na aeronef. Kroz prednji propeler prošao je jedan metak, a još nekoliko zrna zarilo se u trup. Jedan od njih umalo pogodi Frycollina, koji se skriva u kabini.

- Aha! Sada ćete vidjeti! - poviknu Tom Turner i jurnuvši u oružarnicu vrati se s dvanaestak patrona dinamita, te ih razdijeli ostalima.

Na Roburov znak dinamit baciše na onu uzvisinu, i patronе, udarivši o zemlju, eksplodiraše poput mnoštva malih granata.

I kralj i dvor i vojska i narod, obuzeti silnim strahom od ovakve intervencije, dadnu se u bijeg pod krošnje stabala. Nikome nije padalo na pamet goniti oslobođene zarobljenike.

Tako je propala ova svečanost. I tom su prilikom Ujak Prudent i Phil Evans otkrili da aeronef može služiti čovječanstvu.

Ubrzo se *Albatros* opet vinu u srednje visine i prošavši iznad Whydaha polako izgubi iz vida ovu divlju obalu, nepristupačnu zbog golemih valova što ih podižu jugozapadni vjetrovi.

I tako se nađoše nad Atlantikom.

XIII. poglavlje

PUT PREKO OCEANA BEZ MORSKE BOLESTI

Da, Atlantik! Ostvariše se svi strahovi dvojice suradnika. Ali Robur nije bio ni najmanje zabrinut zbog leta iznad ovog ogromnog oceana. I on i njegovi ljudi prilično ravnodušni vratиše se na svoja mjesta.

Kamo je to *Albatros* išao? Je li išao oko svijeta i dalje, kao što Robur reče? Čak i da je tako, ovo putovanje se jednom mora završiti. Ne bi bilo moguće da Robur provede čitav život u zraku na aeronefu i nikada više ne kroči na zemlju. Kako bi se inače mogao opskrbljivati potrepštinama i materijalima potrebnim za rad njegovih strojeva? Morao je imati neko utoчишte, sigurnu luku, negdje na nekom nepoznatom i nedostupnom mjestu, gdje opskrbљuje *Albatros*. Možda se on uistinu odrekao svake veze s ljudima na zemlji, ali zasigurno se nije odrekao svih mjesta na planetu.

Ako je tako, gdje se onda nalazi to mjesto? Kako ga je inžinjer odabrao? Je li možda imao svoju vlastitu malu koloniju? Je li tamo mogao naći novu posadu?

Kolikim je to sredstvima raspolagao kad je mogao izgraditi tako skup stroj poput *Albatrosa* i njegovu izgradnju zadržati tajnom? Istina, njegovo održavanje nije izgledalo skupo. I konačno, tko je uopće bio taj Robur? Odakle je došao? Kakva mu je bila povijest? Ove zagonetke bilo je nemoguće riješiti; a Robur nije bio čovjek koji bi rado pomogao u njihovom rješevanju.

Stoga ništa čudno što su ta pitanja bez odgovora dvojicu kolega gotovo izluđivala. To što su se našli u nepoznatom, bez slutnje što će se na kraju zbiti, sumnjajući u beskonačnost ove avanture i osuđenost na vječno putovanje zrakom, zar to nije bilo dovoljno da predsjednika i tajnika Instituta Weldon dovede do krajnosti?

U međuvremenu je *Albatros* letio nad Atlantikom. Kad je sunce ujutro izašlo, nije se vidjelo ništa osim zakriviljene crte gdje se spajaju nebo i pučina. Afrika je nestala daleko na sjevernom obzoru i na vidiku nije bilo niti jednog komada kopna.

Frycollina je opet obuzeo strah čim se izvukao iz kabine i video svu tu vodu ispod sebe.

Na Atlantik otpada oko četvrtine ukupnog područja vodenih površina na svijetu, kojih ima oko sto četrdeset i pet milijuna kvadratnih milja. Inžinjer se, izgleda, nije odveć žurio da ga prijeđe. Sada više nisu išli maksimalnom brzinom, onih dvjesto kilometara na sat, kako su letjeli iznad Europe. Ovdje, gdje prevladavaju jugozapadni vjetrovi, vjetar je dolazio sprijeda, i premda nije bio osobito jak, ne bi bilo dobro prkositi mu. Zato je *Albatros* išao umjerenom brzinom, ali ipak brže i od najbrže lađe.

Dana 13. srpnja prešao je ekvator, kako je posadi bilo rečeno. Tada su i Ujak Prudent i Phil Evans saznali da putuju južnom polutkom. Prelazak ekvatora prošao je bez ikakve neptunovske ceremonije, kojih se još drže na brodovima. Jedino je Tapage označio taj događaj tako što je Frycollina za vrat zalio pintom vode.

Tijekom idućih dana u više navrata gusti su oblaci nebū davali neobično sivu boju; a potom, kada bi prešli taj zastor od pare čitava nebeska površina kao da je bila posuta nekim blistavim, jasnobijelim uvojcima - što se na ovoj zemljopisnoj širini moglo objasniti samo stvaranjem nečega sličnog tuči.

U noći između sedamnaestog na osamnaesti pojavila se mjesecčeva duga žućkastozelene boje, vjerojatno stoga što se aeronef nalazio između punog mjeseca i oblaka sitne kiše koja je isparavala prije nego što je dospjela do mora.

Može li se iz tih raznih pojava zaključiti kako će uskoro doći do promjene vremena? Možda. Bilo kako bilo, vjetar koji je puhalo s jugozapada još otkako su napustili afričku obalu, u području ekvatora počeo se smirivati. U ovoj tropskoj zoni bilo je vrlo toplo. Robur je stoga krenuo potražiti svježinu na većoj visini. Tamo su se moralji zaštiti od sunčevih zraka, čije jako zračenje ne bi bilo podnošljivo.

Ove promjene u zračnim strujanjima svakako su nagovještavale kako će se dalje od obratnice pojaviti drugi klimatski uvjeti. Valja primijetiti kako srpnju na sjevernoj polutci odgovara siječanj na južnoj, to jest prava zima.

Kada su već prošli Jarčevu obratnicu, 18. srpnja, mogli su primijetiti jednu pojavu, koja bi na morskoj lađi izazvala uzbunu. Čudan slijed svjetlucavih valova širio se površinom oceana brzinom od dobrih šezdesetak milja na sat. Valovi su putovali razmakom od kojih osamdeset stopa, iscrtavajući duge svjetlosne brazde. Kad je pala noć, njihov jarki odsjaj stigao je čak do *Albatrosa*, pa ga se moglo zamijeniti za plamteći bolid. Nikada prije Robur nije plovio po moru vatre, vatre bez topline od koje nije morao bježati uzdizanjem u nebeske visine.

Uzrok tome svjetlu morao je biti elektricitet; ono se nije moglo pripisati jatu riba što se mrijeste niči gomilama onih planktona što uzrokuju fosforescenciju mora. To je kazivalo kako u atmosferi postoji znatan električni napon.

Do jutra bi se obična lađa vjerojatno bila izgubila. Ali *Albatros* se igrao vjetrovima i valovima poput moćne ptice čije ime je nosio. Kad već nije kao galeb jezdio po površini, mogao je poput orla pronaći spokoj i sunce u visinama.

Tako su prešli i četrdeset sedmu paralelu. Dani, što su sad trajali tek nešto više od sedam sati, bit će sve kraći kako se budu približavali polu.

Oko jedan poslijepodne *Albatros* je lebdio u nižoj struji nego obično, stotinjak stopa od površine mora. Zrak je bio miran, ali u nekim dijelovima neba stajali su debeli crni oblaci, vrhova strmih poput planina i podnožja ravnih kao da ih je odsjekla neka oštrica. Iz tih oblaka virilo je nekoliko velikih izbočina čiji vrhovi kao da su privlačili vodu s površine oceana.

Odjednom ova voda poleti uvis u obliku divovskog pješčanog sata i *Albatros* se nađe okružen vrtlogom jednog ogromnog vodenog mlaza, kome se kao svita pridružilo još dvadesetak drugih, crnih poput mastila. Srećom, kružno kretanje vodenog mlaza bilo je suprotno od kretanja nosivih elisa, inače bi se aeronef stropoštao u more. Ovako se on samo poče strahovitom brzinom okretati oko sebe. Opasnost je bila ogromna, a bijeg se činio nemogućim, jer inžinjer nije mogao probiti vodenim vrtlog što ga je usisavao, usprkos svim propelerima i elisama. Ljudi, koje je centrifugalna sila razbacala po palubi, hvatali su se za ogradu kako ih ne bi odnijelo.

- Ostanite mirni! - vikao je Robur.

Smirenost je bila potrebna, kao i strpljivost. Čim su izašli iz kabine, Ujaka Prudenta i Phila Evansa bacilo je straga na palubu. Prijetilo je da ih odnese preko

ogramde. Vrteći se oko sebe, *Albatros* je istovremeno putovao nošen tim vrtlogom. Vodeni mlaz vrtio se tako brzo da bi mu mogle pozavidjeti sve *Albatrosove* elise. Ako bi aeronef uspio pobjeći iz tog vrtloga, mogao bi ga uhvatiti drugi i razbiti.

- Pripremite top! - viknu inžinjer.

Ta je naredba bila upućena Tomu Turneru, koji se stiskao kraj malog topa na sredini palube, gdje se učinak centrifugalne sile najmanje osjetio. On je razumio Roburovu zamisao. U trenu otvori ležište topa i ubaci topovsku kuglu iz spremnika na lafetu, pa opali. Odjednom, svi se vodeni vrtlozi srušiše, a zajedno s njima nestade oblaka do kojih su sezali.

Potres zraka je bio dovoljan da sruši ovu pojavu i ogroman oblak, pretvorivši se u kišu, izbrazda obzor okomitim prugama, što su se poput tankih mlazova spuštale od neba do mora.

Napokon slobodan, *Albatros* se vinu uvis za nekoliko stotina metara.

- Je li štogod slomljeno? - upita Robur.

- Ništa! - odgovori Tom Turner. - Ali ovu igru zvrka i rakete ne bi trebalo ponoviti!

Doista, Albatros je desetak minuta bio u velikoj opasnosti. Da nije bio tako izvanredno čvrst, bio bi izgubljen u vrtlogu vodenog mlaza.

Kako su dugi bili sati za vrijeme tog putovanja iznad Atlantika kad nije bilo nikakvih pojave da prekinu tu monotoniju! Dani su bivali sve kraći, a hladnoća veća. Ujak Prudent i Phil Evans slabo su viđali Robura. On je sjedio u kabini, zauzet planiranjem smjera kojim su išli i njegovim označavanjem na kartama. Bilježio je svoja zapažanja, mjerena barometara, termometara i kronometara, i sve događaje s puta unosio u dnevnik.

A dvojica kolega, s čvrsto vezanim kapuljačama, željno su iščekivali pojavu kakvog kopna na jugu. Na zahtjev Ujaka Prudenta Frycollin je pokušao od kuvara izvući ponešto o Roburu. Ali kako su se mogli osloniti na ono što je pričao taj Gaskonjac? Čas je Robur bio bivši ministar Republike Argentine, čas lord admiriliteta, čas bivši Predsjednik Sjedinjenih Država, čas španjolski general u mirovini ili potkralj Indije koji je u zraku tražio viši položaj. Ponekad je bio pirat i imao milijune zahvaljujući pljačkaškim pohodima aeronefa, a ponekad čovjek koji je potrošio svoj i tuđi imetak na aeronef pa sad bježi od svojih vjerovnika. A kuhar

nije znao hoće li se igdje zaustaviti. Ako je Robur mislio ići do Mjeseca u potrazi za zgodnom lukom, on će tako i učiniti!

- E, Fry! Dečko moj, ti bi sigurno volio vidjeti što se tamo gore događa.
- Ja neću tamo! Odbijam ići! - odgovarao je naivac uzimajući sve te laži za istinu.
- A zašto, Fry, zašto? Možda bi te uzela kakva lijepa i mlada Mjesečanka. Osnovao bi tamo crnačko pleme!

Kad je Frycollin sve to prenio gospodaru, ovom je bilo jasno kako od kuhara neće ništa saznati o Roburu. Zbog toga je još više razmišljao o osveti.

- Phile, - reče on jednog dana, - je li sad jasno da je svaki bjeg nemoguć?
- Jasno je.
- Tako dakle! Čovjek je uvijek svoj gospodar, pa bude li potrebno i žrtvovanjem vlastitog života...
- Ako nam je suđeno, neka to bude što prije! - reče Phil Evans i nastavi, unatoč svojoj smirenosti. - Već je vrijeme da ovome dođe kraj! Kuda ide *Albatros*? Evo, prelazi Atlantik dijagonalno i nastavi li istim smjerom doći će do Patagonije i Ognjene zemlje. A potom? Hoće li se vinuti iznad Tihog oceana ili će krenuti put Južnog pola? Sve je moguće kod tog Robura. Onda ćemo biti izgubljeni. Ovo je opravdani slučaj nužne obrane i ako već trebamo umrijeti...

- Neka to ne bude bez osvete, - nastavi Ujak Prudent - bez prethodnog uništenja ovog uređaja, sa svim onim što on nosi!

Suradnici, u stanju nemoćna bijesa, bili su spremni žrtvovati sebe kako bi uništili izumitelja, zajedno s njegovom tajnom. Nekoliko mjeseci bit će čitav vijek ovog čudesnog aeronefa, kojem su, na svoju žalost, morali priznati neospornu nadmoć u kretanju zrakom! Ta ih je misao toliko obuzela da su mislili samo na to kako je ostvariti. Ali kako? Dočepati se eksploziva iz oružarnice pa raznijeti aeronef. No, trebalo je doći do oružarnice!

Srećom po njih, Frycollin nije znao za te planove. Već od same pomisli kako će *Albatros* eksplodirati u zraku, bio bi u stanju izdati svog gospodara.

Bio je 23. srpnja kada se na jugozapadu ponovo pojavilo kopno, negdje oko rta Virgin, na ulazu u Magellanov prolaz. Niže od pedeset i druge paralele u to je doba godine noć trajala osamnaest sati, a temperatura se spuštala do šest stupnjeva ispod nule.

Isprva je *Albatros*, umjesto da drži smjer prema jugu, slijedio obale tjesnaca, kao da želi stići do Tihog oceana. Nakon zaljeva Lomas, ostavljujući iza sebe planine Gregorio na sjeveru i Brecknocks na zapadu, prešao je Punta Arenas, malo čileansko selo, u kojem su baš zvonila sva crkvena zvona, a potom, nekoliko sati kasnije i staru utvrdu Port Famine.

Jesu li Patagonci, čije su se vatre tu i tamo vidjele, doista bili višeg rasta, putnici s aeronefa nisu mogli vidjeti. Njima su se svi s visine činili poput patuljaka. Ali kakav se veličanstveni krajolik pred njima otvarao za tih kratkih sati južnog dana! Gorostasne planine s vrhovima pod vječnim snijegom i padinama prekrivenim gustom šumom, unutrašnja mora, duboke uvale usred poluotoka i otoka arhipelaga, zemlje Clarence, Dawson i Desolation, tjesnaci i prolazi, punte i rtovi, sva ta nerazmrsiva zbrka povezana ledom u jednu čvrstu masu, od rta Forward, kojim završava američki kontinent, pa do rta Horn, gdje se završava Novi svijet!

Stigavši do Port Faminea Albatros je opet okrenuo na jug. Prošavši između planina Tam na poluotoku Brunswicku i Graves, krenuo je prema Mount Sarmientu, ogromnom vrhu zamotanom u snijeg, što dominira Magellanovim prolazom, uzdižući se na šest tisuća i četiri stotine stopa iznad mora. To je bila zemlja Fuegijana, domorodaca koji nastanjuju Ognjenu zemlju. Šest mjeseci ranije, usred ljeta, kada dani traju po petnaestak sati, ova zemlja bila bi prekrasna i plodna, naročito na svom sjevernom dijelu. Tada bi sve doline bile pune pašnjaka, gdje bi se hranilo na tisuće životinja; bilo bi djevičanskih šuma s огромним stablima breze, bukve, jasena, čempresa i velikom paprati; pa ravnica kroz koje bi prolazila stada ljama i nojeva. A sada je tu bilo na tisuće ptica i čitava vojska pingvina. Kada je *Albatros* upalio svoje električne svjetiljke, te su se ptice - gnjurci, patke, guske - sve bacile na njega, tako da je Tapage imao čime stotinu puta napuniti svoju ostavu.

To je za kuhara bio dodatni posao, a on je znao kako tu divljač valja pripremiti da izgubi svoju karkaterističnu masnoću. A višak posla dopao je i Frycollinu, koji je čerupao sve te zanimljive pernate stvorove.

Toga se dana, oko tri sata kad je sunce zalazilo, na vidiku pojавilo veliko jezero okruženo veličanstvenom šumom. Preko tog posve zamrznutog jezera, s dugim krpljama na nogama, brzo se kretalo nekoliko domorodaca.

Ugledavši *Albatros*, Fuegijanci se, obuzeti strašnim užasom, razbježaše u svim smjerovima, a kad više nisu mogli bježati, sakriše se u neke rupe, poput životinja.

Albatros je držao smjer prema jugu, prešavši Beagleov kanal, otok Navarin, čije grčko ime je odstupalo od imena ovih dalekih zemalja, te otok Wollaston, kojeg već zapljuškaju vode Tihog oceana. I tako, nakon što je prešao sedam i pol tisuća kilometara od Dahomeja, on preleti i zadnje otočiće Magellanovog arhipelaga, pa i najjužnije mjesto, strahoviti rt Horn, nagrižen od valova što neprestане u nj udaraju.

XIV. poglavljje

NEOČEKIVANE ODLUKE

Sutradan je bio 24. srpnja, a 24. srpnja na južnoj polutci isto je što i 24. siječnja na sjevernoj. Iza njih bio je pedeset i šesti stupanj južne širine. Odgovarajuća paralela na sjeveru prolazi preko Edinburgha.

Termometar je stalno pokazivao temperaturu nižu od nule, pa su strojevima aeronefa morali zagrijavati kabine. Premda dani nakon 21. lipnja na južnoj polutci postaju sve duži, putnicima s *Albatrosa* bivali su sve kraći kako se on približavao polu. Malo dnevne svjetlosti bilo je iznad ovog dijela južnog Pacifika. Noću je bilo prilično hladno. Ali uz svu tu toplu odjeću, dvojica kolega, dobro umotani, mogli su ostati na palubi i kovati planove za bijeg. Robura su rijetko viđali, a od teških riječi izrečenih kod Tumbuktua više nisu razgovarali. Frycollin skoro uopće nije izlazio iz kuhinje, gdje mu je Tapage velikodušno pružao gostoprимstvo, pod uvjetom da mu bude pomoćnik. Kako je od toga zapravo imao koristi, crnac je posao rado prihvatio, uz dopuštenje svoga gospodara. A zatvoren u kuhinji nije video ništa od onoga što se vani događalo, pa je vjerovao da mu više ne prijete nikakve opasnosti. On je, zapravo, bio poput noja, ne samo zbog svoje proždrljivosti, već i zbog svoje gluposti.

No, kamo će *Albatros* sada krenuti? Hoće li sad, usred zime, krenuti prema južnim morima ili zemalja na polu? U ovoj ledenoj atmosferi, čak da su aeronefove baterije takvog kemijskog sastava da na njih ne može utjecati mraz, zar se ne bi mogla smrznuti čitava posada? Bilo bi loše i da je Robur pokušao prijeći preko pola u vrijeme tople sezone, ali pokušavati to sada, u polarnoj noći antarktičke zime, ravno je djelu jednog luđaka!

Tako su razmišljali predsjednik i tajnik Instituta Weldon, odvedeni sada na kraj kontinenta Novog svijeta, koji je još uvijek bio Amerika, ali ne ona Amerika Sjedinjenih Država.

Što je taj tvrdoglavi Robur naumio? Zar nije kucnuo čas da raznesu ovaj uredaj i prekinu njegovo putovanje?

Primijetili su kako se tijekom tog dana, 24. srpnja, inžinjer često savjetovao sa svojim nadzornikom. On i Tom Turner čitavo su vrijeme držali oko na barometru, ne toliko da bi pratili dosegнуту visinu, već kako bi uočili promjenu vremena. Očito je bilo pokazatelja što su ukazivali na oprez.

A Ujaku Prudentu se učinilo da Robur pozorno bilježi stanje zaliha, kao da razmišlja o povratku.

- Povratak! - reče Phil Evans. - Ali kamo?
- Tamo gdje može obnoviti zalihe - odgovori Ujak Prudent.
- To mora biti na nekom usamljenom otoku Tihog oceana, nastanjenog kolonijom hulja poput njega!
- Tako i ja mislim. Meni se čini da će na zapad, a bude li išao punom brzinom kojom može ići bit će tamo svakog časa.

- Mi nećemo moći ostvariti svoj plan. Stignemo li tamo...
- Ali nećemo stići tamo, Phile Evanse!

Suradnici su doista djelomice pogodili inžinjerove namjere. Tijekom dana postalo je jasno kako će *Albatros*, nakon granice Antarktičkog mora, promijeniti smjer. Kad led pokrije čitav ovaj dio sve do rta Horn, sva niža područja Pacifika bit će pokrivena ledenim poljima i santama. Gomile leda stvorit će neprobojnu branu, čak i najjačim brodovima i najsmionijim moreplovциma. Istina, poveća li *Albatros* brzinu svojih krila, mogao bi prijeći preko ledenih planina na oceanu, a potom preko onih na kopnu, ako se tamo na južnom polu uopće nalazi kopno. No, bi li Robur stvarno pokušao to učiniti usred polarne noći, pri temperaturi zraka od šezdeset stupnjeva ispod ništice?

Stoga, nakon što je zašao stotinjak kilometara na jug, *Albatros* skrenuo na zapad, kao da namjerava prema nekom nepoznatom otoku u Tihom oceanu. Ispod njega razlila se tekuća ravnica što se pružala između Azije i Amerike. Voda je već poprimila onu jedinstvenu boju zbog koje su je prozvali "mliječno more". U polutami koju slabe zrake sunca nisu mogle rastjerati, površina čitavog oceana bila je mliječnobijela. Izgledalo je poput polja prekrivenog snijegom, čiji nabori nisu bili vidljivi s te visine. I kad bi hladnoća more pretvorila u čvrsto i nepregledno

leđeno polje, ovaj se prizor ne bi promijenio. Znali su da ovu pojavu izaziva bezbroj svjetlećih stanica fosforecentnih planktona. Čudno je bilo samo to što su na ovu hrpu opalescenata naišli ovdje, a ne u vodama Indijskog oceana.

Barometar je odjednom počeo pokazivati pad tlaka, premda je u ranim jutarnjim satima stajao dosta visoko. Bez sumnje, postojali su pokazatelji o kojima svaki zapovjednik lađe mora voditi računa, ali ne i zapovjednik aeronefa. Moglo se pretpostaviti da je neka strašna oluja nedavno uzburkala vode Tihog oceana.

Bilo je jedan sat popodne kad se Tom Turner približi inžinjeru i reče:

- Vidite li onu crnu točku na obzoru, gospodine? Tamo, sasvim na sjeveru... Je li to neka stijena?

- Ne, Tome. Tamo nema nikakvog kopna.

- To onda mora biti neki brod ili čamac.

Ujak Prudent i Phil Evans s pramca su gledali u točku koju je pokazivao Tom Turner.

Robur zatraži svoj dalekozor i počne pozorno promatrati pokazani predmet.

- To je čamac! - uskliknu on. - I u njemu ima ljudi.

- Brodolomci! - odvrati Tom.

- Da! Sigurno su morali napustiti brod, nesretnici koji ne znaju gdje je kopno i koji možda umiru od gladi i žeđi! E pa nitko neće moći reći da im *Albatros* nije htio pomoći!

Robur izda naredbu i aeronef krene ponirati prema moru. Zaustavi se na visini od stotinu metara i punom brzinom pohrli prema sjeveru.

To je doista bio čamac. Jedro mu je lagano lepršalo na jarbolu. Tamo, bez sumnje, nije bilo nikoga s dovoljno snage za veslanje. Kako nije bilo vjetra čamac je stajao, ljuljavši se na valovima. Činilo se da su u njemu petorica, svi nepomični, kao da su bili premorenici ili mrtvi.

Albatros se polako spusti nad čamac. Na njegovoj krmi moglo se pročitati ime broda kojem je pripadao. Bio je to Jannette iz Nantesa.

- Ahoj, vi tamo! - vikne glasno Tom Turner. Morali bi ga čuti, jer se čamac nalazio samo osamdeset stopa ispod njega.

Odgovora nije bilo.

- Opalite iz puške! - dosjeti se Robur.

Puška opali i razlegne se pucanj nad morem.

Tada vidješe kako se jedan od brodolomaca, upalih očiju i lica kao u kostura, s mukom podiže. Ugledavši *Albatros* još se više užasnuo.

- Ne bojte se! - viknu Robur na francuskom. - Dolazimo vam u pomoć! Tko ste vi?

- Mornari s Jannette, jedrenjaka na kojem sam ja prvi časnik. Morali smo ga napustiti... prije petnaest dana... tonuo je. Nemamo ni vode ni hrane!

I ostala četvorica polako se uspraviše. Blijedi, mršavi i strašno iscrpljeni, dizali su ruke k *Albatrosu*.

- Čuvaj! - viknu Robur.

S palube se do čamca spusti konopac s vjedrom pitke vode. Bacivši se na vjedro, ti nesretnici su tako halapljivo pilj da ih je bilo mrsko gledati.

- Kruha! Kruha! - povikaše.

Odmah im je spuštena košara u kojoj se nalazilo nešto namirnica, konzerve, bočica brendija i nekoliko pinta kave. Prvi časnik ih je teškom mukom pokušavao obuzdati u borbi za hranu.

Potom upita:

- Gdje smo?

- Na pedeset milja od obala Čilea i arhipelaga Chonas - odgovori Robur.

- Hvala, ali nema vjetra i...

- Mi ćemo vas vući!

- Tko ste vi?

- Ljudi sretni što vam mogu pomoći - odgovori jednostavno Robur.

Prvi časnik je razumio da treba poštovati Roburovu suzdržnost. Ali ima li ovaj leteći stroj dovoljno snage da ih vuče?

Ima! I pošto su za čamac privezali čelično uže od stotinjak stopa, ovaj moćni uređaj povuče ga prema istoku.

U deset sati navečer na vidiku se pojavilo kopno, ili bolje, vatre koje su pokazivale njegov položaj. Brodolomcima s Jannette ova pomoć s neba stigla je u zadnji čas, pa su oni s pravom mogli vjerovati kako su spašeni nekim čudom.

Kada stigoše do tjesnaca otoka Chonas, Robur im viknu da puste uže, što su oni i učinili blagosloveći svoje spasioce. *Albatros* se odmah uputi prema pučini.

Doista je bilo nečeg dobrog u tom aeronefu, kada je mogao tako pomagati mornarima izgubljenim na moru! Koji bi balon, ma kako savršen, bio u stanju učiniti takvu uslugu? Ujak Prudent i Phil Evans su među sobom to morali priznati, premda su bili u stanju poricati čak i ono što je bilo očito.

More je još uvijek bilo uzburkano, a pokazatelji sve zabrinjavajući. Barometar se spustio još za nekoliko milimetara. Bilo je silovitih udara vjetra, koji bi potom posve pao. U takvim okolnostima na jedrenjaku bi se jedro već dvaput uvilo oko jarbola i jedanput oko vjetrila. Sve je ukazivalo na to da se diže vjetar na sjeverozapadu. Cijev olujnog barometra, koji pretkazuje nevrijeme, počela se uznemirujuće mutiti.

U jedan nakon ponoći zapuhao je izuzetno snažan vjetar. I premda je *Albatros* išao ravno u vjetar, još uvijek ga je mogao nadjačati brzinom od nekih dvanaest do petnaest milja na sat. Ali od njega se nije smjelo zahtijevati više.

Bilo je jasno kako nailazi ciklona, premda je to rijetka pojava na ovim geografskim širinama. Bilo da se zove uragan, kao na Atlantiku, ili tajfun, kao u kineskim morima, ili samum, kao u Sahari, ili pak tornado, kao na zapadnoj obali, to je uvijek olujni vrtlog, vrlo opasan za svaku lađu koja bi u njega upala. Taj je vrtlog sve jači prema svom središtu, a usred tog vrtloga nalazi se jedino mirno mjesto gdje vjetar ne puše.

Robur je to znao. A znao je kako je najbolje pobjeći od ciklone i izaći iz zone njezine privlačne moći penjanjem na veću visinu. Dotad mu je to uvijek uspijevalo. Ali sad nije smio gubiti ni sata, niti minute.

I doista, jačina vjetra se osjetno povećala. Vjetar je raznosio zapjenjene kriješte valova poput prašine. Bilo je jasno kako ciklona silovito i brzo napreduje prema polarnim krajevima.

- Uvis! - viknu Robur.

- Idemo uvis! - odgovori Turn Turner.

Aeronefu je dobio ogromnu uzletnu snagu pa se on dijagonalno podiže kao da putuje uz neku kosinu nagnutu u pravcu jugozapada. Barometar se spustio za više od dvanaest milimetara kad odjednom *Albatros* zastade u svom usponu.

Što je bilo uzrok tom zaustavljanju? Svakako pritisak zraka, silovita struja što putujući odozgo nadolje smanjuje uzgon. Kad parobrod ide užvodno, rad njegovog

kola mora biti veći nego kad ide nizvodno. Usporavanje je tada znatno, a njegova brzina zbog riječne struje može pasti na nulu. Tako je u ovom trenutku bilo s *Albatrosom*.

Ali Robur se nije predavao. Njegovih sedamdeset i četiri elisa i propelera, u savršenom zajedničkom radu, okretali su se maksimalnom brzinom. Međutim, aeronef se nije mogao oteti takvoj snazi ciklone. Za kratkih zatišja nastavljao se penjati, pa bi ga opet nadvladao pritisak, te je on padaо poput broda koji tone.

Pojača li se snaga ciklone, *Albatros* će završiti kao slamka u vihoru koji čupa stabla iz korijena, nosi krovove i ruši zidove.

Robur i Tom mogli su komunicirati samo znakovima. Ujak Prudent i Phil Evans, držeći se čvrsto za ogradu, pitali su se hoće li možda ciklona učiniti ono što su oni htjeli - uništiti aeronef, a s njim njegovog izumitelja, a s izumiteljem i tajnu njegova izuma.

Kako *Albatros* nije mogao okomito izaći iz ciklone, valjalo je probati nešto drugo - pokušati proboj do središta ciklone, gdje je relativno mirno i gdje će moći upravljati svojim kretanjem. Ali da bi dospio do središta morat će svladati kružna strujanja što su ga vukla prema van. Ima li on dovoljno mehaničke snage da se iz njih isčupa?

Odjednom se gornji dio oblaka provali. Kiša je padala kao iz kabla, para se kondenzirala u bujicu. Bilo je dva sata ujutro. Barometar, oscilirajući i preko dvanaest milimetara, sada je pao na 709, pri čemu je trebalo uzeti u obzir snižavanje zbog dosegnute nadmorske visine aeronefa.

Čudno, ciklona je bila izvan područja u kojem su one uobičajene, odnosno područja između tridesete paralele sjeverne geografske širine i dvadeset i šeste paralele južne geografske širine. Time se, možda, moglo objasniti zašto se kružna oluja odjednom pretvorila u pravocrtnu. Ali kakav je to uragan bio! Mogao se usporediti s olujom od 22. ožujka 1882. u Connecticutu, čija brzina je bila više od 116 metara u sekundi, odnosno više od stotinu milja na sat.

Albatros je, dakle, trebao bježati u pravcu vjetra, kao brod pred olujom, pustiti da ga nosi struja koju nije mogao svladati i iz koje se nije mogao izvući. Ali pošavši tom putanjom, bježao je prema jugu, prema onim polarnim područjima što ih je

Robur želio izbjjeći. Sada više nije bio gospodar pravca i morao je ići kuda ga nosi uragan.

Tom Turner stade za kormilo. Bila je potrebna sva njegova vještina kako bi aeronef držao smjer. U prvim jutarnjim satima - ako jutrom možemo zvati nejasni ton što je bojio obzor, *Albatros* je bio petnaest stupnjeva ispod rta Horn, što je činilo više od četiri stotine milja, i prešao granicu polarnog kruga. Tamo je u srpnju noć trajala devetnaest i pol sati. Sunčev kolut, bez topline i sjaja, samo se pojavio iznad obzora i potom odmah nestao. Na polu je ova noć trajala sto dvadeset devet dana. Sve je ukazivalo na to da će *Albatros* u nju zaroniti kao u ponor.

Da je tog dana bilo moguće mjeriti, vidjeli bi kako se nalaze na $66^{\circ}40'$ južne širine. *Albatros* se, dakle, nalazio na tisuću četrstotinu milja od Južnog pola.

Neodoljivo nošen prema toj nepristupačnoj točki zemaljske kugle, njegova brzina je, takoreći, "gutala" njegovu težinu, iako je ona tada bila nešto veća, uslijed spljoštenosti Zemlje na polovima. Činilo se kao da može letjeti bez nosivih elisa. Uskoro je uragan postao tako snažan da je Robur smatrao kako valja smanjiti na minimum broj okretaja pogonskih propelera, da se izbjegnu veći kvarovi. Davao je tek toliko brzine da može upravljati kormilom.

Usred ove opasnosti inžinjer nije gubio svoju hladnu pribranost, a posada je slušala kao da je duša njihovog zapovjednika bila u njima. Ujak Prudent i Phil Evans ni na trenutak nisu napuštali palubu. Tu se moglo ostati bez ikakvih neugodnosti. Zrak je stvarao tek blagi otpor. Aeronef je bio kao aerostat što ide s fluidnom masom u kojoj se nalazi.

Je li područje Južnog pola kontinent ili arhipelag? Ili je to paleokristično more čiji se led ne topi čak ni za vrijeme ljetnih perioda? Ne zna se. Ali je poznato da je Južni pol hladniji od Sjevernog, zbog položaja Zemlje na njenom putu oko Sunca u vrijeme antarktičke zime.

Tijekom dana ništa nije ukazivalo na to da će se oluja stišati. *Albatros* se približavao polarnim krajevima kod sedamdeset i petog meridijana zapadne dužine. Kod kojeg meridijana će se izvući, ako se ikada izvuče?

Kako se *Albatros* spuštao na jug, dan je postajao sve kraći. Još malo i uronit će u tu noć koju obasjava samo mjesecina ili blijeda polarna svjetlost. No tada je baš

bio mlađak, pa Roburovi suputnici možda neće vidjeti ništa od tog područja što izaziva toliku ljudsku radoznalost.

Na aeronefu hladnoća nije izazivala veliku neugodu, jer temperatura nije bila tako niska kako se očekivalo. Činilo se kao da je uragan poput Golfske struje nosio određenu toplinu sa sobom.

Mogli su samo žaliti što je čitavo područje bilo u tako mrklom mraku. Ali, čak i da je Mjesec bio u punom sjaju, vrlo malo toga bi se moglo vidjeti. U to doba godine, čitavu polarnu površinu poput ledene ljuštare prekriva ogroman sniježni pokrivač. Čak se ne primjećuje ni onaj "treptaj" bjeličaste boje leda, čije svjetlucanje nedostaje mračnim obzorima. Kako je moguće u tim uvjetima razlikovati oblik tla, prostranstvo mora, raspored otoka? Kako razaznati hidrografsku mrežu tog područja ili ortografske oblike kad se brda i planine miješaju s ledenjacima i santama?

Malo poslije ponoći polarna svjetlost osvijetli tamu. Sa svojim srebrnkastim resama i ljuskicama što blistaju kroz prostor, izgledala je poput ogromne lepeze na jednoj polovici neba. Njena najudaljenija električna treperenja gubila su se u Južnom križu, čije su četiri zvijezde svijetlile na zenitu. Ova pojava bila je neusporedivo lijepa i njena svjetlost konačno je pokazala lice ove zemlje koje se gubilo u pustoj bjelini.

Ne treba govoriti kako ovako blizu magnetskog pola, beskrajno uznemirena igla kompasa nije mogla pružiti točnu naznaku pravca kretanja. Tako se otklanjala da je Robur u jednom trenutku pomislio kako su prošli iznad magnetskog pola. I nakon sat vremena, oko jedan poslije ponoći, izračunavši kut što ga je igla sklopila s vertikalom, on uzviknu:

- Južni pol je pod nama!

I pojavi se bijela kupola, ali nije se moglo vidjeti što krije pod svojim ledom.

Nekoliko trenutaka kasnije nestade polarne svjetlosti, pa ta ishodišna točka, u kojoj se križaju svi meridijani zemaljske kugle, još uvijek ostade neotkrivena.

Ako su Ujak Prudent i Phil Evans htjeli aeronef i sve koje je on nosi sa sobom pokopati u najtajnovitiju samoću, sad je za to bila prilika. Nema sumnje, oni to nisu učinili jer im je još uvijek bilo nedostupno odgovarajuće eksplozivno sredstvo.

Uragan je još uvijek puhao silovitom brzinom. Da se *Albatrosu* na putu ispriječilo kakvo brdo, o njega bi se razbio poput lađe bačene na obalu. Jer ne samo što se njime nije moglo vodoravno upravljati, već je nestalo i upravljanja po visini.

Nije nevjerojatno da u ovim antarktičkim predjelima ima kakvih planina. Svakog trenutka moglo je doći do sudara koji bi uništio *Albatros*. Takva katastrofa postala je sve izglednjom kako je vjetar počeo ^{BalkanDownload} okretati na istok kad su prešli nulti meridijan. Tada se ispred *Albatrosa* ukazaše dvije svjetleće točke. To su bila dva vulkana iz ogromnog masiva planina Ross - Erebus i Teror. Zar će *Albatros* izgorjeti na njihovom plamenu kao kakav ogroman leptir?

Slijedio je vrlo uzbudljiv trenutak. Izgledalo je kao da će jedan od vulkana, Erebus, ravno na *Albatros*, koji nije mogao skrenuti iz smjera uragana. Plameni oblak je sve više rastao dok su mu prilazili. Vatrena paljba prepriječila je put. Jarka svjetlost ispunjavala je prostor. Tako osvjetljeni, ljudi s aeronefa dobiše pakleni izgled. Nepomično i bez glasa očekivali su strašni trenutak kada će ih ova vatra obaviti svojim plamenovima.

Od takve sudbe *Albatros* tada spasi ona ista oluja. Plamenove Erebusa uragan je povio pa oni propustiše aeronef. I tako je, usred kiše izbačene lave, koju je centrifugalno djelovanje nosivih elisa srećom odbijalo, prešao iznad ovog kratera u punoj erupciji.

Sat vremena kasnije te dvije ogromne baklje, što su osvjetljavale kraj svjeta u dugoj polarnoj noći, nestadoše iz vida na obzoru.

U dva sata ujutro pojavio se otok Balleny kod krajnje točke Obale Otkrića, ali ga nisu mogli prepoznati jer je ledom bio spojen s antarktičkim kopnom.

Albatros je izašao iz polarnog kruga kod sto sedamdeset i petog meridijana. Uragan ga je nosio iznad ledenjaka i santi, tako da mu je stotinu puta prijetila opasnost da se o njih razbije. Više nije bio u rukama kormilara, već u božjim rukama.

Aeronef se kretao dalje na sjever. Prešavši šezdesetu paralelu, uragan se počeo stišavati. Osjetno je oslabio pa je posada ponovo mogla upravljati *Albatrosom*. Potom, a to je bilo pravo olakšanje, stigoše u osvijetljene krajeve zemaljske kugle i oko osam sati ujutro ponovo pojavi se dan.

Robur i njegovi, oteše se cikloni s rta Horn i osloboдиše se uragana. Ponovo su izbili na Tih ocean, prešavši čitavo polarno područje i prevalivši preko sedam tisuća kilometara za devetnaest sati. To je otprikljike tri milje u minuti, ili dvaput brže od brzine koju je *Albatros* mogao postići svojim pogonskim propelerima u normalnim uvjetima.

Ali Robur više nije znao gdje se nalazi, jer se igla kompasa u blizini magnetskog pola uznemirila. Za drugo mjerjenje valjalo je čekati Sunce u pogodnim uvjetima. Nažalost, toga su dana veliki oblaci pokrivali nebo pa Sunca nije bilo. Razočaranje je bilo i veće, jer su oba pogonska propelera nekako stradala u oluji.

Robur je ljutilo što je zbog toga čitav dan morao letjeti relativno malom brzinom. Putujući iznad antipoda Pariza, išao je šest milja na sat. Valjalo je paziti da se oštećenja ne povećaju, jer bi prestanak rada pogonskih propelera iznad ogromnog Pacifika bio vrlo zabrinjavajuć. Stoga se inžinjer pitao ne bi li trebalo odmah krenuti s popravkom, kako bi osigurao nesmetani nastavak putovanja.

Sutradan, 27. srpnja, oko sedam sati ujutro, primijetili su neko kopno na sjeveru. Ubrzo su shvatili da se radi o jednom otoku. Ali kojem, kad je na tisuće takvih posvuda na Tihom oceanu? I Robur odluči ovdje se zaustaviti, ali bez slijetanja. Smatrao je kako će jedan dan biti dovoljan za popravak oštećenja i da će već istu večer moći nastaviti put.

Vjetar se posve stišao, a to je bila povoljna okolnost za manevar zaustavljanja. I neće ih tko zna kamo otpuhati dok budu stajali.

Jedno uže od sto pedeset stopa, na čijem kraju se nalazilo sidro bacili su preko ograde. Sidro prvo udari o podvodne grebene, pa se zakači između dvije stijene kad je aeronef stigao iznad obale. Uže se zbog elisa zategne pa *Albatros* na mjestu stane i ostade nepomičan poput usidrene lađe.

To je bilo prvi put od polaska iz Philadelphije da se vezuju za zemlju.

XV. poglavje

NEKOM NEPRILIKА NEKOME PRILIKA

Još dok se *Albatros* nalazio na velikoj visini moglo se primijetiti da je ovo otok srednje veličine. Na kojem se meridijanu nalazio? Koja ga je paralela presijecala? Je li to bio otok Tihog ili Indijskog oceana? Je li pripadao Australaziji? Znat će se tek kad Robur obavi potrebna mjerjenja. Premda se nije mogao osloniti na ono što je kompas pokazivao, imao je razloga najvjerojatnijim smatrati da se nalaze na Tihom oceanu.

Otok, opsega nekih petnaestak milja, s te je visine od sto pedeset stopa, izgledao kao trokraka zvezdača.

Na jugozapadnom kraju virio je jedan školjić pred kojim je bilo puno hridi. Na obali nije bilo nikakavih tragova od plime i oseke, što je išlo u prilog Roburovoj pretpostavci glede mjesta gdje se nalaze, jer su plime i oseke na Tihom oceanu neznatne.

Na sjeveroistočnom kraku dizalo se jedno zaobljeno brdo, visoko otprilike tisuću dvjesto stopa.

Nije se video nijedan domorodac, ali su oni možda naseljavali suprotnu obalu. Kako bilo, ako su primijetili aeronef, strah ih je morao natjerati na skrivanje ili na bijeg. *Albatros* se usidrio s jugoistočne strane otoka. Nedaleko, u jednom malom zaljevu, tekaо je među stijenama neki potok. S druge strane bilo je nekoliko zavojitih dolina, mnogo raznolikog drveća, divljači, mnoštvo jarebica i droplji. Ako je otok i bio nenaseljen, činio se pogodnim za život. Robur je ovdje mogao i sletjeti, ali to zasigurno nije učinio stoga što mu neravno tlo nije izgledalo prikladnim za spuštanje.

Inžinjer je odmah naredio da se počne s popravcima, računajući kako će sve biti gotovo do kraja dana. Nosive elise, kojima je uragan olakšavao rad, bile su neoštećene. U ovom trenutku radilo ih je samo pola, jer je i to bilo dovoljno da

sidreno uže bude sigurno zategnuto. Oba pogonska propeleri pretrpjela su više štete nego što je Robur pretpostavlja. Trebalo je ispraviti krakove i popraviti zupčanike preko kojih se prenosilo kretanje.

Pod Roburovim budnim okom posada se prvo bacila na popravak prednjeg propeleri. Valjalo je početi s njim, u slučaju da *Albatros* iz bilo kojeg razloga bude primoran krenuti prije nego se završi sav posao. I s tim jednim propelerom mogli su lako držati smjer.

U međuvremenu su se Ujak Prudent i njegov suradnik prošetali po palubi i sjeli na njen stražnji kraj. Frycollin je bio nevjerojatno smiren. Kakva razlika! Visiti na samo sto pedeset stopa od zemlje!

Radovi su prekinuti jedino u trenutku kad je položaj Sunca iznad obzora omogućio izračun satnog kuta, a potom i u ^{BalkanDownload} zenitu, kad se dobilo podne tog mesta.

Rezultat dobivenih promatranja bio je sljedeći:

Dužina: $176^{\circ} 17'$ zapadno.

Širina: $44^{\circ} 37'$ južno.

Ta je točka na karti pokazivala otočje Chatham, posebice otok Pitt, jedan od njih. Ova grupa nalazi se petnaest stupnjeva istočno od Južnog otoka Novog Zelanda.

- To je bliže nego li sam pretpostavlja - reče Robur Tomu Turneru.

- Onda, koliko smo daleko?

- Četrdeset i šest stupnjeva južno od otoka X, ili dvije tisuće osamstot milja od njega.

- Još jedan razlog više da popravimo propeleri - reče nadzornik. - Na ovom putu mogli bismo naići na suprotan vjetar, a s ovako malo zaliha trebamo stići na otok X što prije.

- Da. Tome, i ja se nadam da ćemo moći nastaviti put večeras, pa makar morali krenuti samo s jednim propelerom, a drugog popraviti usput.

- Gospodine, - upita Tom Turner - a ova dva gospodina i njihov sluga?

- Mislite li da će se buniti ako postanu stanovnici otoka X?

Ali gdje je bio taj X? Jedan otok izgubljen u prostranstvu Tihog oceana, između ekvatora i Rakove obratnice, opravdano prozvan tim algebarskim znakom. Nalazio se u Markižanskom otočju, van svih prekoceanskih putova. Tu je Robur osnovao

svoju malu koloniju, tu se *Albatros* odmarao između svojih putovanja, tu se opskrbljivao svim potrebnim zalihamama. Robur, izuzetno bogat čovjek, na otoku X izgradio je brodogradilište u kojem je sagradio svoju zračnu lađu. Tu ga je mogao popraviti, pa čak i iznova sagraditi. U njegovim skladištima nalazili su se svakakvi materijal i hrana, sve to za pedesetak ljudi koji su živjeli na otoku.

Kad je prije nekoliko dana Robur nadletio rt Horn, namjeravao je dalje prema otoku X, tako što bi dijagonalno prešao Tihi ocean. No *Albatros* je uhvatila ciklona pa ga je uragan odnio dalje na jug. Ustvari, on se vratio na svoj prvobitni pravac, i da nije bilo oštećenja na propelerima, kašnjenje bi bilo neznatno.

Dakle, vraćali su se na otok X. Ali, kao što reče nadzornik Tom Turner, put je još uvijek bio dug, s očekivano nepovoljnim vjetrom. Inače bi mehanička snaga *Albatrosa* bila dovoljna da on uobičajenom brzinom i po osrednjem vremenu prijeđe ovaj put za tri do četiri dana.

Zato se Robur odlučio zaustaviti na otočju Chatham. Tu je bilo povoljno mjesto za popravak bar prednjeg propelera. Nije bilo bojazni da bi ih kakav vjetar mogao odnijeti na jug umjesto na sjever. Do mraka će popravci biti gotovi pa će moći dignuti sidro. Ako se sidro suviše čvrsto ukotvilo za stijene, on je bio spreman prerezati uže i tako nastaviti put prema ekuatoru.

Članovi posade *Albatrosa* znali su kako nema vremena za gubljenje pa su se odlučno bacili na posao.

Dok su oni radili na prednjem dijelu aeronefa, Ujak Prudent i Phil Evans vodili su razgovor čije posljedice će biti izvanredno ozbiljne.

- Phile Evanse, - upita Ujak Prudent - jeste li, poput mene, spremni žrtvovati svoj život?

- Jesam!

- Jasno je da nemamo što očekivati očekivati od tog Robura.

- Nemamo!

- E, pa, Phile Evanse, ja sam odlučio. Krene li *Albatros* večeras odavde, mi ćemo do jutra izvršiti svoje djelo. Slomit ćemo krila Roburovoj ptici! Raznijet ćemo ga još noćas!

- Tako je! - odgovori Phil Evans.

Vidljivo je kako su se dvojica suradnika u svemu složila, čak i onda kada je trebalo prihvati strašnu smrt što ih je očekivala.

- Imate li sve što vam treba? - upita Phil Evans.

- Da! Prošle noći, dok su se Robur i njegovi ljudi brinuli kako spasiti aeronef, ja sam se uspio uvući u oružarnicu i uzeti jednu patronu dinamita!

- Bacimo se onda na posao, Ujače Prudente.

- Ne, pričekajmo večer! Kada padne noć, ući ćemo u svoju kabinu, a vi ćete paziti da nas nitko ne iznenadi!

Oko sedam sati večerali su kao i obično. Dva sata kasnije povukli su se u svoju kabinu, kao ljudi koji se žele dobro naspavati nakon jedne nepreslavane noći.

Ni Robur ni bilo tko od njegovih nije mogao sanjati kakva je katastrofa zaprijetila *Albatrosu*.

Evo kako je Ujak Prudent to zamislio:

Kao što reče, uspio se uvući u skladište streljiva gdje se dočepao izvjesne količine baruta i jedne patronе eksploziva, poput onih koje su bacali u Dahomeju. Vrativši se u svoju kabinu, brižljivo je sakrio tu patronu kojom je tijekom noći namjeravao raznijeti *Albatros*.

Phil Evans je sada promatrao paklenu napravu koju je ukrao njegov suradnik. To je bio jedan cilindar s metalnim okvirom i punjenjem od otprilike kilogram dinamita, što je trebalo biti dovoljno da raznese aeronef i slomi njegove elise. Ako ga eksplozija ne uništi odjednom, sam će se uništiti pri padu. A ništa nije bilo lakše nego staviti patronu u jedan kutak kabine, tako da ona probije palubu i raznese trup.

Kako bi se izazvala eksplozija trebalo je upaliti kapslu koja se nalazila na patroni. To je bio najteži dio posla, jer je nju trebalo zapaliti u vrlo precizno vrijeme.

Ujak Prudent je razmišljaо i o tome. Čim prednji propeler bude popravljen, aeronef će nastaviti svoj put prema sjeveru. Kad to bude gotovo, vjerojatno će Robur i njegovi ljudi otići na stražnji dio palube popravljati stražnji propeler. Njihova prisutnost oko kabine mogla bi omesti Ujaka Prudenta u njegovu poslu. Stoga je on odlučio poslužiti se fitiljem, kako bi izazvao eksploziju u točno određeno vrijeme.

- Kad sam uzimao ovu patronu, - reče on Philu Evansu - uzeo sam i nešto baruta. Od njega će napraviti fitilj, kojem će trebati točno toliko vremena da dogori i zapali eksploziv. Namjeravam fitilj zapaliti u ponoć, tako da eksplodira oko tri ili četiri sata ujutro.

- Dobro smišljeno! - odgovori Phil Evans.

Kao što vidite, dvojica suradnika su već potpuno hladno govorila o strašnom razaranju u kojem su i sami trebali stradati. Osjećali su takvu mržnju prema Roburu i njegovim ljudima da su bez ustezanja bili spremni žrtvovati vlastite živote ako bi time uništili *Albatros* i svakoga na njemu. Da je to djelo bilo besmisleno, pa čak i gnusno, nije bilo sumnje. Ali eto do čega ih je dovelo pet tjedana života u kojem sav nagomilani gnijev i bijes nisu mogli iskaliti.

- A Frycollin? - upita Phil Evans. - Imamo li pravo žrtvovati i njegov život?

- Ta mi žrtvujemo i vlastite živote! - odgovori Ujak Prudent.

No, malo je vjerovatno da bi i Frycollinu ovaj razlog bio dovoljan.

I Ujak Prudent se odmah bacio na posao dok je Phil Evans pazio da netko ne nađe. Svi članovi posade bili su zauzeti na prednjem dijelu aeronefa, stoga se nisu moralj bojati da će ih netko iznenaditi. Ujak Prudent je prvo usitnio manju količinu baruta u posve sitan prah. Malo ga navlaživši, umotao je prah u platno i tako načinio fitilj. Zapalivši ga za probu, uvjerio se kako gori brzinom od pet centimetara u deset minuta, znači metar za tri i pol sata. Potom je ugasio fitilj, pa ga je čvrsto konopcem vezao u jednu spiralu i spojio za kapislu patronе. Posao je završio oko deset sati navečer, a da nitko nije ništa posumnjavao.

Tijekom dana radovi na popravku prednjeg propelera bili su vrlo živi. Propeler su moralj skinuti kako bi izravnali svijene krakove. Nikakvih oštećenja nije bilo na baterijama i akumulatorima, kao ni na pogonskim strojevima.

Kada se spustio mrak Robur i njegovi ljudi prekinuše posao. Prednji propeler još nije bio postavljen na mjesto. Trebalo im je još nekih tri sata kako bi ga potpuno osposobili. Nakon savjetovanja s Tomom Turnerom, Robur odluči umorne ljude poslati na odmor i za sutra odložiti ono što je još preostalo učiniti. Za ovo precizno sklapanje trebala im je dnevna svjetlost, jer svjetiljke nisu mogle sve dovoljno osvijetliti.

A Ujak Prudent i Phil Evans to nisu znali. Držeći se onoga što su ranije čuli od Robura, mislili su kako će prednji propeler biti popravljen prije noći i da će *Albatros* odmah nastaviti put na sjever.

Noć je bila mračna i bez mjesecine. Teški oblaci tamu učiniše još mračnjom. Osjećao se blagi povjetarac. Nekoliko refula udarilo je s jugozapada, ali bez ikakvog učinka na *Albatros*, koji je nepomično stajao nad sidrom, privezan zategnutim užetom.

Ujak Prudent i njegov suradnik, zatvoreni u kabini i uvjereni kako putuju, nisu puno razgovarali, već su slušali šušanj nosivih elisa, što je nadjačavao sve ostale zvukove. Čekali su trenutak za akciju.

Malo prije ponoći Ujak Prudent reče:

- Vrijeme je!

Ispod postelje u kabini nalazio se sanduk što je služio kao ladica. U taj sanduk Ujak Prudent položi patronu s dinamitom i fitiljem. Tako fitil može gorjeti a da ne privuče nečiju pozornost svojim dimom i pucketanjem. Ujak Prudent zapali vrh fitilja, pa gurnuvši sanduk pod postelju reče:

- Hajdemo negdje straga i čekajmo!

Obojica izadoše i iznenadiše se što kormilara nije bio za kormilom. Tada se Phil Evans nagnu preko palube.

- *Albatros* je još uvijek na istom mjestu - šapne on. - Popravci nisu gotovi. Nije mogao krenuti!

Ujak Prudent je bio razočaran.

- Moramo ugasiti fitilj - reče on.

- Ne! Moramo pobjeći! - odvrati Phil Evans.

- Pobjeći?

- Da! Dolje po užetu! Noć je, a sto pedeset stopa, pa to je ništa!

- Doista ništa, Phile Evanse! I bili bismo najveće budale kad ne bismo iskoristili ovako neobičnu i sretnu priliku!

Ali prije toga vratiše se u svoju kabinu i uzeše sve što su mogli ponijeti, računajući na duži boravak na otoku. Zatim se, zatvorivši vrata, bešumno uputiše naprijed probuditi Frycollina i natjerati ga na bijeg s njima.

Tama je bila gusta. Oblaci su stizali s jugozapada, a *Albatros* se već pomalo ljujao nad sidrom, tako da se uže što ga je držalo njihalo od okomice. Spuštanje po njemu ne bi trebalo biti teško.

Suradnici su se neprimjetno šuljali palubom, zaustavljući se u sjeni kućica kako bi osluškivali. Vladala je potpuna tišina. Kroz prozoriće nije dopirala nikakva svjetlost. Aeronef kao da je utonuo u san!

Kad se već približiše Frycollinovoj kabini Phil Evans se zaustavi i reče:

- Stražar!

I doista, netko je ležao ispred kućice. Bio je u polusnu. Ništa od bijega ako ga probude.

Tamo nađoše neke užadi i platna od popravka propelera, pa u trenu čovjeku zečepe usta, povežu mu oči i vežu ga za ogradu, tako da nije mogao ni pisnuti niti se pomaknuti. Sve se to zabilo gotovo bez ikakvog šuma.

Ujak Prudent i Phil Evans dobro osluhnu. Iz kabina se ništa nije čulo. Svi na aeronefu su spavali. Tada stigoše do kabine u kojoj se nalazio Frycollin. Čulo se Tapageovo hrkanje, dostoјno njegovog imena, a to ih je umirilo.

Na svoje veliko iznenađenje Ujak Prudent nije morao gurnuti vrata Frycollinove kabine. Ona su bila otvorena pa on zakorači u kabinu, osvrnu se i reče:

- Ovdje nema nikoga!

- Nema nikoga? Ta gdje može biti? - prošapće Phil Evans.

Otišli su skroz do pramca misleći kako Frycollin možda spava u nekom kutku. Ali nigdje ga nije bilo!

- Zar nas je momak preduhitrio? - upita Ujak Prudent.

- Bilo da jest ili da nije, - odgovori Phil Evans - ne možemo više čekati! Hajdemo!

Dvojica bjegunaca bez okljevanja jedan za drugim zgrabiše rukama uže i prihvatiše se nogama, pa spustivši se niz njega dospješe živi i zdravi do tla.

Kakvu radost je izazvalo to što opet nogama stajaše na zemlji koja im je već tako dugo nedostajala. Ponovo su stajali na čvrstom tlu i više nisu bili igračke atmosfere!

I tad krenuše uz potok prema unutrašnjosti otoka, kad se pred njima pojavi jedna sjena. To je bio Frycollin. Da, crncu je pala na pamet ista misao kao i njegovom gospodaru i bio je toliko drzak preduhitriti ga i o tome ga ne obavijestiti.

Ali sad nije bio trenutak za optuživanje. Ujak Prudent pođe u nekom udaljenom dijelu otoka pronaći kakvo sklonište, kad ga Phil Evans zaustavi.

- Ujače Prudente, - reče on - evo nas van šaka tog Robura. On i njegovi ljudi osuđeni su na strašnu smrt. U redu, on to zaslužuje. Ali, kada bi dao časnu riječ kako nas neće ponovo ugrabiti...

- Čast takvog čovjeka...

Ujak Prudent nije stigao završiti. Prekinu ga neko komešanje s *Albatrosa*. Bilo je jasno da se radi o uzbuni zbog otkrivenog bijega.

- Ovamo! Ovamo! - vikao je netko.

Bio je to čuvar koji je uspio oslobođiti usta. Po palubi odjeknuše brzi koraci. Gotovo u istom trenutku električne svjetiljke obasjaše tlo u velikom krugu.

- Eno ih! Eno ih! - vikao je Tom Turner.

Bjegunci su bili otkriveni.

U istom trenutku Robur dade neki znak i nosive elise malo uspore, pa *Albatros* krenu prema tlu.

Tada Phil Evans glasno upita:

- Inžinjeru Robure, dajete li časnu riječ da ćete nas ostaviti slobodne na ovom otoku?

- Nikada! - odvrati Robur.

I taj odgovor poprati pucanj iz puške, čiji metak okrznu rame Phila Evansa.

- Ah, nitkovi jedni! - viknu Ujak Prudent.

I s nožem u ruci on jurnu prema stijenama gdje se ukotvilo sidro. Aeronef je bio na samo pedeset stopa od zemlje.

Nekoliko sekundi kasnije već je prerezao uže, pa vjetar, što je sve jače puhao, zahvati *Albatros* i ponese ga iznad mora prema sjeveroistoku.

XVI. poglavlje

NESRETNA NEIZVJESNOST

Bilo je dvadeset minuta nakon ponoći. S aeronefa opališe još pet ili šest hitaca. Ujak Prudent i Frycollin, pridržavajući Phila Evansa, potražiše zaklon iza stijena. Nisu ih pogodili. Za sada se nisu imali čega bojati.

Putujući sve dalje od otoka Pitt, *Albatros* se popeo na skoro devetsto metara. Trebalо je pojačati uzletnu snagu kako ne bi pao u more.

Kad je čuvar oslobođivši usta počeo vikati, Robur i Tom Turner su jurnuli prema njemu i skinuli mu konopce i platno kojim je bio svezan. Nadzornik je potom žurno ušao u kabinu Ujaka Prudenta i Phila Evansa. Ona je bila prazna! Tapage je pretražio Frycollinovu kabinu. I u njoj nije bilo nikoga!

Vidjevši da su mu zatočenici pobjegli, Robura je obuzeo strašan bijes. Taj bijeg značio je da će njegova tajna biti svima otkrivena. Zbog poruke koju su bacili nad Europom on se nije pretjerano zabrinuo, jer je postojala velika vjerojatnost da se ona u padu izgubila! Ali sada...?

Potom, smirivši se, reče:

- Dakle, pobjegli su. Pa neka! Ali neće moći nikuda s ovog otoka. Ja ću se vratiti i tražit ću ih. Uhvatit ću ih ponovo! A onda...

Doista, spas trojice bjegunaca nije bio siguran. Kad *Albatros* bude posve popravljen, on će se lako vratiti na otok. Do kraja istog dana bjegunci će opet biti u inžinjerovim rukama.

Do kraja istog dana! Ali, neće proći ni dva sata, a *Albatros* će biti uništen! Dinamitska patrona je bila poput torpeda privezanog o njegov bok koji će u zraku obaviti svoje razorno djelo.

Povjetarac je bivao svježiji, a aeronef nošen dalje prema sjeveroistoku. Premda je putovao umjerenom brzinom, otočje Chatham izgubio bi iz vida prije zore. Kako bi se vratio uz vjetar trebala mu je snaga propelera, a posebice prednjeg.

- Tome, - reče inžinjer - upalite sve svjetiljke.

- Da, gospodine.
- I svi na posao!
- Svi! - odgovori nadzornik.

Više nije moglo biti ni riječi o tome da posao ostave za sutra. Sad se više nije radilo o umoru. Nije bilo čovjeka na *Albatrosu* koji nije dijelio stav svog zapovjednika. Nije bilo nijednog koji nije bio spremna sve, samo da uhvate bjegunce!

Čim prednji propeler bude na mjestu, vratit će se na otok, usidriti se i dati u potjeru za bjeguncima. Tek kad ih uhvate bacit će se na popravak stražnje elise kako bi aeronef u punoj sigurnosti mogao nastaviti svoj put do otoka X preko Tihog oceana.

Sada je bilo važno da *Albatros* vjetar ne odnese predaleko na sjeveroistok. Ali, pojavila se jedna vrlo nezgodna okolnost. Vjetar se pojačavao i *Albatros* više nije mogao niti ići uz vjetar niti stajati na mjestu. Bez svojih pogonskih propelera on je bio kao balon kojim se nije moglo upravljati. Bjegunci, koji stajaše na obali, pretpostavljeni su kako će se *Albatros* izgubiti iz vida prije nego ga eksplozija raznese na komade.

Ovakvo stanje stvari veoma je zabrinjavalo Robura i kvarilo mu planove. Neće li zakasniti s povratkom na otočje Chatham? Dok su drugi uvelike radili na popravku, on odluči spustiti aeronef na manju visinu s nadom kako će tamo biti slabije struje. Možda će se *Albatros* uspješno održati u tim slojevima do trenutka kad opet postane dovoljno snažan da svlada vjetar.

Manevar su izveli odmah. Kakav bi to užasan prizor bio za posadu neke lađe, ovakvo kretanje Roburova uređaja, osvijetljenog vlastitim električnom svjetlošću!

Albatros se zaustavi na nekoliko stotina stopa od površine mora.

Nažalost, na ovoj maloj visini vjetar je bio još jači i aeronef se udaljavao još većom brzinom. Moglo se, dakle, dogoditi da ga odnese daleko na sjeveroistok, što bi odgodilo njegov povratak na otok Pitt.

Nakon ovog pokušaja Robur je uvidio kako je bolje držati se veće visine, gdje je atmosfera uravnoteženija. Stoga se *Albatros* pope na visinu od tri tisuće metara. Doduše, ni tu nije stajao u mjestu, ali ga je vjetar nosio vrlo sporo. Inžinjer se, dakle,

mogao nadati kako će s ove visine u osvit dana vidjeti obale otoka, čiji je položaj ranije zabilježio s najvećom preciznošću.

Robura nije zanimalo jesu li bjegunci kod domorodaca pronašli utočište, u slučaju ako je otok naseljen. Malo ga se ticalo hoće li im ti domoroci priskočiti u pomoć, jer pred svim ofanzivnim sredstvima kojima je *Albatros* raspolagao, oni bi, užasnuti, brzo pobjegli. Dakle, hvatanje bjegunaca nije predstavljalo nikakav problem, a kad jednom budu opet uhvaćeni...

- S otoka X se ne može pobjeći! - reče Robur.

Oko jedan sat po ponoći prednji propeler je bio popravljen. Trebalo ga je samo još vratiti na mjesto, što je zahtijevalo sat vremena posla. Kada to bude završeno, *Albatros* će krenuti na jugozapad i potom će posada skinuti stražnji propeler.

A onaj fitilj što je gorio u napuštenoj kabini? Fitilj čija je već dobra trećina izgorjela! I taj plamen što se približavao patroni s dinamitom!

Da ljudi na aeronefu nisu bili tako zauzeti, možda bi netko od njih primijetio slabo pucketanje koje se u kućici već čulo. Možda bi osjetio miris izgorjelog baruta. To bi sigurno bilo uz nemirujuće! Taj netko obavijestio bi inžinjera ili Toma Turnera. Tražili bi i otkrili sanduk u kojem se nalazilo to eksplozivno oružje. Bilo bi još vremena za spas tog izvanrednog *Albatrosa* i svih onih koje on sa sobom nosi!

Ali, ljudi su radili na prednjem dijelu, na dvadeset metara od kabine bjegunaca. Ništa ih još nije privlačilo na taj dio palube i ništa ih nije moglo odvojiti od posla koji je zahtijevao svu njihovu pozornost.

I Robur je bio tu i radio na tom poslu jer je bio vješt mehaničar. On ih je požurivao, ali je vodio računa kako bi sve bilo što pomnije napravljeno. On je morao opet postati apsolutnim gospodarem svoga uređaja. Ne uspije li uhvatiti bjegunce, ovi će se na kraju vratiti u svoju domovinu. Krenut će u potragu. Možda pronađu i otok X. A to bi značilo kraj života kakvog su sebi stvorili ljudi s *Albatrosa* - života natčovječanskog i uzvišenog!

U tom trenutku se Tom Turner približi inžinjeru. Bilo je jedan i četvrt.

- Gospodine, - reče on - čini mi se kako vjetar slabi, ali okreće na zapad.

- A što kaže barometar? - upita Robur nakon što je promotrio nebo.

- Otprilike stoji na mjestu - odgovori nadzornik. - Ali meni se čini da se oblaci spuštaju ispod Albatrosa.

- Tako je. U tom slučaju nije nemoguće da na površini oceana pada kiša. Ako se uspijemo održati iznad kišne zone, onda to nije važno jer neće smetati završetku našeg posla.

- Pada li tamo stvarno kiša, - nastavi Tom Turner - to mora biti sitna kišica, sudeći prema obliku oblaka, a vjetar posve prestati.

- Bez sumnje, Tome, - odgovori Robur - ali ipak mi se čini kako je bolje da još ne silazim. Dovršimo popravak oštećenja pa ćemo se moći kretati kako želimo. Sve je u tome.

U dva sata i nekoliko minuta prvi dio posla je bio završen. Prednji propeler stavljen je na mjesto, a pokrenute su i pogonske baterije. Kretanje se malo-pomalo ubrzavalо i *Albatros* se, iz pravca ^{BalkanDownload} jugozapada, srednjom brzinom uputi u pravcu otočja Chatham.

- Tome, - reče Robur - otprilike dva i pol sata smo išli prema sjeveroistoku. Vjetar se nije promijenio, kao što sam mogao ustanoviti promatrajući kompas. Stoga mislim da ćemo za najviše sat vremena biti blizu otoka.

- I ja tako mislim, gospodine, - odvrati nadzornik - jer krećemo se brzinom od dvanaest metara u sekundi. Između tri i četiri ujutro *Albatros* će opet biti na svojoj polaznoj točki.

- Utoliko bolje, Tome! - odgovori Robur. - Nama ide u prilog da stignemo noću, pa da sletimo da nas nitko ne vidi. Bjegunci vjeruju kako smo daleko na sjeveru, pa neće biti oprezni. Kad se *Albatros* spusti gotovo do zemlje, pokušat ćemo ga sakriti iza kakve visoke stijene na otoku. I budemo li morali provesti nekoliko dana na otoku...

- Provest ćemo ih, pa makar se morali boriti protiv čitave vojske domorodaca...

- Borit ćemo se, Tome, borit ćemo se za naš *Albatros*!

Inžinjer se tada okrenu svojim ljudima koji su očekivali nove naredbe:

- Prijatelji, - reče im - još nije došlo vrijeme za odmor. Trebamo raditi do jutra.

Svi su bili spremni. Sad je i na stražnjem propeleru trebalo izvršiti popravke. Oštećenja su bila ista i uzrok im je bio isti - mahnitanje uragana za vrijeme prelaska preko antarktičkog kontinenta.

Kako bi taj propeler lakše skinuli, bilo je potrebno na nekoliko minuta zaustaviti kretanje aeronefa, pa čak i krenuti unatrag. Na Roburovu naredbu pomoćni strojar

je stroj pokrenuo unatrag, promijenivši smjer vrtnje prednjeg propelera u suprotni. Aeronef odmah krenu unatrag. Svi su se pripremali otići na stražnji dio broda, kad Toma Turnera iznenadi neki čudan miris.

Dim fītilja, ispunivši sanduk, širio se iz kabine bjegunaca.

- Hej! - uzviknu nadzornik okrenuvši nos za mirisom.
- Što je? - upita Robur.
- Zar ne osjećate? Miris baruta koji gori?
- Doista, Tome!
- I taj miris dolazi iz one kabine!
- Da, i to baš iz kabine...
- Da oni bijednici nisu nešto potpalili?
- Možda su učinili i nešto gore! - uzviknu Robur. - Provali vrata, Tome, provali vrata!

Ali tek što je nadzornik zakoračio prema njima, strašna eksplozija zatrese *Albatros*. Kabine odletješe u zrak. Svjetiljke se ugase, nestade struje i nastade potpuni mrak. Nekoliko nosivih elisa na prednjem dijelu još se nije prestalo okretati, premda ih je većina, iskrivljenih^{BalkanDownload/} i polomljenih, bila van stroja.

U jednom trenutku trup aeronefa razdvoji se malo iza prve kućice na palubi, u kojoj su akumulatori još uvijek pokretali prednji propeler, i stražnji dio palube sruši se u ponor.

Skoro istovremeno zaustaviše se i posljednje nosive elise i *Albatros* pade u bezdan.

To je bio pad s tri tisuće metara za osmoricu ljudi koji su se kao brodolomci držali za olupinu. Pad je dodatno ubrzavao prednji propeler svojim radom.

Tada se Robur, izuzetno smiren, spusti do napola raznesene kućice i zgrabi kormilo, pa promijeni pravac okretanja propelera, koji od pogonskog, kakav je dotad bio, postade nosivi.

Pad je bio neminovan, premda malo usporen; olupina bar nije padala s onim ubrzanjem koje imaju tijela prepuštena gravitaciji. Ako je to još uvijek bila smrt za preživjele s *Albatrosa* jer su padali u more, to više nije bila smrt gušenjem u zraku u kojem se zbog brzine padanja ne bi moglo disati.

Najviše osamdeset sekundi od eksplozije ono što je ostalo od *Albatrosa* sruši se u more.

XVII. poglavlje

OPET U INSTITUTU

Nekoliko tjedana ranije, 13. lipnja, dan nakon sjednice i one burne rasprave u Institutu Weldon, u svim klasama filadelfijskog stanovništva, crnog i bijelog, nastade uzbuđenja kakvog je bilo lakše zamisliti nego opisati.

Već u prvim satima prijepodneva razgovori su se vodili jedino o neočekivanom događaju i skandalu što se dogodio prethodne noći. Jedan nezvani gost, predstavivši se kao inžinjer, inžinjer koji je tvrdio da nosi neobično ime Robur, Robur Osvajač, čovjek neznanog podrijetla, nepoznate narodnosti, pojavio se iznenada u dvorani za sastanke, uvrijedio baloniste, narugao se letačima aerostata, hvalio izvanredne sposobnosti uređaja težih od zraka, izazvao zvižduke usred užasne buke, i dao povoda prijetnjama koje je okrenuo protiv svojih protivnika. Potom, napustivši tribinu usred revolverskih hitaca, on je nestao i, unatoč silnoj potrazi, nitko ništa nije čuo o njemu.

Naravno, to je bilo dovoljno da potakne sve jezike na priču i uspalji sve strasti, i to ne samo u Philadelphiji, pa ni u ostalih trideset i šest sjedinjenih država, već i u Starom svijetu isto toliko koliko i u Novom.

Koliko je to uzbuđenje još naraslo kad je 13. lipnja navečer otkriveno kako se ni predsjednik ni tajnik Instituta Weldon nisu vratili svojim kućama! Da se slučajno nisu negdje zadržali? Ne, ili bar ništa nisu rekli što bi moglo opravdati ovu pretpostavku. Bilo je čak dogovorenod da sutradan zauzmu svoja mjesta u klubu, jedan kao predsjednik, drugi kao tajnik, na sjednici na kojoj je trebalo raspravljati o događajima prethodne večeri.

I ne samo što su ova dvojica uvaženih građana Pennsylvanie potpuno nestali, već nikakvih vijesti nije bilo ni o slugi Frycollinu. Ni njega nigdje nisu mogli pronaći kao ni njegovog gospodara. Odavno se nije toliko govorilo o jednom crncu. I on je počeo zauzimati važno mjesto, kako među svojim kolegama u filadelfijskoj

služinčadi tako i među onim ljudima ove lijepo zemlje Amerike za koje je dovoljna neka ekscentričnost pa da se čovjek istakne.

Ni idućeg dana nije bilo nikakvih vijesti. Dvojica suradnika i Frycollin nisu se pojavili. To je izazvalo ozbiljnu zabrinutost, gotovo početak pobune. Velika gomila ljudi okupila se pred poštom i telegrafom u iščekivanju kakve vijesti. Još ništa!

A obojicu su vidjeli kako zajedno izlaze iz Instituta Weldon, kako glasno razgovaraju i kako u pratnji Frycollina silaze niz Ulicu oraha u pravcu parka Fairmount. Jem Cip, vegetarijanac, je čak stisnuo predsjednikovu desnicu, pozdravivši ga:

- Do sutra!

A Williamu T. Forbesu, proizvođaču šećera iz starih krpa, Phil Evans je srdačno stisnuo ruku i rekao:

- Doviđenja! Doviđenja!

Miss Doll i Miss Mat Forbes, vezane za Ujaka Prudenta vezama najčistijeg prijateljstva, nisu mogle doći k sebi od njegovog nestanka i, u nadi da će dobiti neke vijesti o odsutnome, pričale su još više nego obično.

Prodoše tri, četiri, pet, šest dana, pa tjedan, pa još jedan... Nije bilo nikoga i ničega što bi moglo uputiti na neki trag nestaljima.

Pretražili su svaku gradsku četvrt - i ništa! U ulicama koje vode na pristanište - ništa! U samom parku, pod gustim krošnjama, u najgušćim šumarcima... Ništa! Stalno ništa! Pa ipak, vidjelo se da je na velikom proplanku trave bila ugažena, i to je bilo sumnjivo jer je izgledalo neobjasnjivo. Na rubu proplanka bilo je tragova borbe. Je li to kakva banda zločinaca presrela dvojicu suradnika u ovom pustom parku kasno u noći i napala ih?

To je bilo moguće. Stoga je policija pokrenula istragu i to na način i u ozbiljnosti koju propisuje zakon. Pretražili su i rijeku Schuylkill, njen dno i obale, s kojih su posjekli grmlje i pokosili travu. Premda je to bilo uzaludno, nije bilo beskorisno, jer je rijeci Schuylkill bilo potrebno jedno temeljito čišćenje, što je obavljeno ovom prilikom. Gradski oci u Philadelphia su bili vrlo praktični!

Tada su u pomoć pozvane novine. Oglasni, pozivi i reklame poslati su svim listovima Unije, bez obzira na boju. *Daily Negro*, posebni list crne rase, objavio je Frycollinov portret prema njegovoj zadnjoj fotografiji. Nudile su se nagrade,

obećavane su premije, svakome tko bude dao bilo kakvu obavijest o trojici nestalih, pa čak i svakom onom tko bi našao bilo što što bi moglo pomoći da im se uđe u trag.

- Pet tisuća dolara! Pet tisuća dolara svakom građaninu koji...

Ništa nije pomoglo. Pet tisuća dolara ostade u blagajni Instituta Weldon.

- Nisu pronađeni! Nisu pronađeni! Nisu pronađeni! Ujak Prudent i Phil Evans iz Philadelphije!

Razumljivo, u klubu je nastala čudna zbrka zbog ovakvog neobjašnjivog nestanka njegovog predsjednika i tajnika. Prvo je skupština izglasala da se obustave radovi na izgradnji balona *Go-Ahead*. Jer kako bi se bez glavnih pokretača, onih koji su tom poslu dali jedan dio bogatstva i skupocjenog vremena, moglo završiti to djelo kad oni nisu tu da ga okončaju. Dakle, trebalo je čekati.

I baš u to vrijeme ponovo se počelo pričati o čudnovatoj pojavi koja je toliko uznemiravala ljude nekoliko tjedana ranije. Tajanstveni predmet je u nekoliko prilika zamijećen, ili bolje rečeno, viđen u višim slojevima atmosfere. Nitko, međutim, nije pomicao dovesti u vezu ovo neobično i opetovano pojavljivanje tajanstvenog predmeta s neobjašnjivim nestankom dvojice članova Instituta Weldon. Jer, doista bi bilo potrebno imati prilično mašte za povezati ova dva slučaja.

Kako god bilo, asteroid, bolid ili zračno čudovište, opetovano se pojavljivalo u uvjetima koji su omogućavali bolji uvid u njegove dimenzije i oblik. Prvo je viđen u Kanadi, iznad područja što se pruža od Ottawe do Quebeca, i to baš na dan nakon nestanka dvojice suradnika; potom iznad ravnica Dalekog zapada, kad se natjecao u brzini s ekspresnim vlakom na pruzi Pacifičke željeznice.

Od tog dana je neizvjesnost u učenom svijetu prestala. To tijelo nije bilo proizvod prirode, već leteći uređaj što je predstavljao praktičnu izvedenicu teorije *težega od zraka*. Premda je tvorac i gospodar ovog aeronefa htio sačuvati svoju osobnu privatnost, jasno je bilo kako mu do toga nije bilo stalo kada je u pitanju bio njegov stroj, jer ga je tako javno izložio pogledima na području Dalekog zapada. Što se tiče mehaničke snage kojom je raspolagao i prirode strojeva koji su ga pokretali - to je ostala tajna. Taj je aeronef, bez sumnje, morao biti obdaren neobičnom lakoćom kretanja, jer su ga nakon nekoliko dana primijetili u Nebeskom Carstvu, pa nad sjevernim dijelom Hindustana, a potom iznad nepreglednih stepa Rusije.

Tko je bio taj smjeli strojar koji je posjedovao takvu snagu kretanja, za kojega države više nisu imale granica ni oceanii krajeva, koji se u atmosferi snalazio kao u vlastitom domu? Je li to možda bio onaj Robur koji je svoje teorije tako drsko bacio u lice Institutu Weldon onoga dana kad je došao uništiti utopiju o upravlјivom balonu? Možda su neki oštromnici pomislili i na to. Ali, nitko nije ni pomislio ni pretpostavio da dotični Robur bilo u čemu ima veze s nestankom predsjednika i tajnika Instituta Weldon.

I tako bi to ostala tajna da šestog srpnja u jedanaest sati i trideset sedam minuta nije stigao iz Francuske, preko New Yorka, jedan brzjav. A što je bilo u tom brzjavu? To je bio tekst dokumenta pronađenog u Parizu u jednoj burmutici - poruka koja je otkrila što se dogodilo s te dvije osobe, već skoro prežaljene u Uniji.

Tako, dakle, otmicu je izvršio Robur, inžinjer koji je došao u Philadelphiju baš kako bi uništio teoriju balonista u njezinom gnijezdu! On je bio taj koji je upravljao aeronefom nazvanim *Albatros*. On je, radi odmazde, oteo Ujaka Prudenta, Phila Evansa i Frycollina! I te osobe je trebalo smatrati zauvijek izgubljenima, osim ako na bilo koji način njihovi zemaljski prijatelji ne načine stroj sposoban boriti se s moćnim Roburovim uređajem i tako ih pokušaju vratiti na zemlju.

Kakvo uzbudjenje! Kakva preneraženost! Francuski brzjav je bio upućen Institutu Weldon. Članovi kluba su o tome odmah obaviješteni. Deset minuta kasnije čitava Philadelphia doznala je za tu vijest preko telefona, a za manje od sata i čitava Amerika, jer se ta vijest brzo širila preko nebrojenih žica novog kontinenta.

Ljudi nisu htjeli u to vjerovati, a ništa nije bilo tako istinito. To mora biti neka neslana šala, govoriše jedni, neka neukusna laž, govoriše drugi. Kako bi se takva otmica mogla izvršiti u Philadelpiji, i to tako krišom? Kako se taj *Albatros* spustio u parku Fairmount, a da ga nitko nije vidio negdje iznad Pennsylvanie?

U redu. To su bili argumenti. Nepovjerljivi su imali pravo sumnjati. Ali sedam dana nakon brzjавa više nisu imali pravo na to. Francuski brod Normandie uplovio je trinaestog srpnja u vode rijeke Hudson i donio čuvenu burmuticu. Iz New Yorka su je željeznicom brzo poslali u Philadelphiju.

To je doista bila burmutica predsjednika Instituta Weldon. Jem Cip je tog dana trebao pojesti neku kompaktniju hranu, jer se umalo onesvijestio prepoznavši

burmuticu. Koliko je puta on u znak prijateljstva zahvatio iz nje! I Miss Doll i Miss Mat su je također prepoznale, kao i William T. Forbes, Truck Milnor, Bat T. Fynn i mnogi drugi iz Instituta Weldon. Stotinu puta su je vidjeli u rukama svog cijenjenog predsjednika.

Tako u tom pogledu nije više smjelo biti ni trunke sumnje. Ne samo predsjednikova burmutica, već i rukopis kojim je poruka napisana, morali su razuvjeriti sve nepovjerljive. Tada nastade jadikovanje i posezanje očajničkih ruku prema nebu. Ujak Prudent i njegov suradnik odnio je neki leteći uredaj i teško je naslutiti na koji bi način mogli biti oslobođeni!

Društvo Niagara Falls, čiji je najveći dioničar bio Ujak Prudent, umalo što nije obustavilo svoje poslovanje i zaustavilo vodopade, a u *Walton Watch Company* pomicali su već likvidirati svoju tvornicu satova, jer su ostali bez direktora Phila Evansa.

O aeronefu se sve manje moglo čuti. Proteče srpanj, prođe i kolovoz, a neizvjesnost o Roburovim zarobljenicima ostade potpuna. Nije li on, poput Ikara, postao žrtvom svoje drskosti?

Tako prođe i dvadeset sedam dana rujna. Ali 28. rujna gradom se proširi vijest kako su se Ujak Prudent i Phil Evans tijekom poslijepodneva pojavili u kući predsjednika Instituta Weldon. Najčudnije je bilo to što je ta vijest bila istinita, iako je malo tko u to mogao povjerovati.

Međutim, morali su prihvatići tu očitost. Bili su to baš glavom dvojica nestalih, bez sumnje, a ne njihove sjenke. Čak se i Frycollin vratio!

Članovi kluba, pa njihovi prijatelji, a potom i čitava gomila ljudi pojaviše se pred kućom Ujaka Prudenta. Nosili su ih na rukama, s mnogim *hura* i *hip-hip-hura!* Tu je bio Jem Cip, otišavši usred ručka - pečenja od kuhane salate, potom William T. Forbes sa svoje dvije kćeri i svi članovi kluba. I danas se još svi pitaju kako su Ujak prudent i Phil Evans mogli ostati živi od tisuća ruku koje su ih nosile kroz grad.

Te se večeri u Institutu trebala održati tjedna sjednica. Očekivalo se da dvojica suradnika konačno zauzmu svoja mjesta. I kako još ništa nisu rekli o svojim doživljajima, nadali su se kako će sa svim podrobnostima tamo ispričati utiske s puta. Ali, iz nekog razloga, obojica su šutjeli! Šutio je i Frycollin, kojega njegovi zemljaci umalo nisu u svojoj ushićenosti rastrgali.

A sad, evo onoga što dvojica suradnika nisu rekli ili nisu htjeli reći:

Nije se potrebno vraćati na ono što već znamo o događaju što se odigrao u noći između 27. i 28. srpnja - o smjelom bijegu predsjednika i tajnika Instituta Weldon, o njihovom skrivanju iza stijena, o metku ispaljenom na Phila Evansa, o prerezanom užetu i o tome kako je *Albatrosa*, bez pogonskih propelera, odnio jugozapadni vjetar dok se dizao na veliku visinu. Njegove električne svjetiljke omogućile su im da ga neko vrijeme prate pogledom. A tada je nestao.

Bjegunci se nisu imali čega bojati. Kako bi se Robur mogao vratiti na otok kad njegovi propeleri još tri ili četiri sata neće biti u pogonu? Dotad će *Albatros* već biti raznesen eksplozijom, biti samo jedna olupina što će plivati po moru, a oni koje je on nosio samo raskomadani leševi koje čak ni ocean neće moći izbaciti. Osveta je bila ispunjena u svoj svojoj strahoti.

Ujak Prudent i Phil Evans, smatrajući da su tako postupili iz samoobrane, nisu uopće osjetili ikakvo kajanje. Evans je bio samo lako ranjen hicem s *Albatrosa*. I tako su sva trojica išla uz obalu, nadajući se susretu s kakvim domorocem. U tome se nisu prevarili. Pedesetak domorodaca živjelo je od ribolova na zapadnoj obali. Vidjeli su kako se aeronef spušta na otok pa su bjeguncima priredili doček misleći da su natprirodna bića. Obožavali su ih, ili nešto slično. Smjestili su ih u najudobniju kolibu. Nikada se više Frycollinu neće pružiti takva prilika da ga smatraju za crnačkog boga!

Kao što su i predvidjeli, Ujak Prudent i Phil Evans nisu vidjeli da se aeronef vraća. Iz toga su zaključili kako se katastrofa dogodila u visokim zonama atmosfere. Više se nikada neće čuti o inžinjeru Roburu i čudesnom stroju na kome je letio sa svojim ljudima.

Sad je trebalo čekati priliku za povratak u Ameriku. Međutim, moreplovci slabo posjećuju otočje Chatham. Tako je prošao čitav mjesec kolovoza i bjegunci su se počeli pitati jesu li jedan zatvor zamijenili drugim, koji je Frycollinu, u svakom slučaju, bolje odgovarao od zračne tamnice.

Konačno, 3. rujna, jedan brod je došao opskrbiti se pitkom vodom na otočnim izvorima. Niste zaboravili kako je Ujak Prudent u trenutku otmice imao kod sebe nekoliko tisuća papirnatih dolara, a to je bilo više nego dovoljno za put do Amerike. Nakon zahvale domorocima obožavateljima, koji ih nisu štedjeli najvećih počasti,

Ujak Prudent, Phil Evans i Frycollin su se ukrcali za Auckland. Ništa nisu pričali o svojim doživljajima, i za dva dana stigoše u Novi Zeland.

Tu su se ukrcali na drugi brod i 20. rujna, nakon vrlo sretnog puta, preživjeli s *Albatrosa* iskrcaše se u San Franciscu. Nisu govorili ni tko su ni odakle dolaze, a kako su dobro platili za svoj put, nijedan američki kapetan ne bi tražio ništa više.

U San Franciscu Ujak Prudent, njegov suradnik i sluga uhvatiše prvi vlak velike Pacifičke željeznice, pa dvadeset i sedmog konačno stigoše u Philadelphiju.

Eto, to je sve što se dogodilo od trenutka kad su bjegunci pobjegli. Tako su još istu večer predsjednik i tajnik zauzeli svoja mjesta i Institutu Weldon u društvu neobično velikog broja ljudi.

Međutim, ni jedan ni drugi nisu nikada bili tako tihi. Gledajući ih, čovjek bi pomislio kako se od onog čuvenog sastanka od 12. lipnja ništa neobično nije dogodilo. Ta tri i pol mjeseca kao da nisu ništa značila u njihovom životu! Nakon prvih pozdrava i klicanja, koje obojica primiše bez pokazivanja i najmanje uzbudjenosti, Ujak Prudent stavi šešir na glavu i uzme riječ:

- Štovani građani, - reče on - sastanak može početi.

Frenetičan pljesak, i to s punim opravdanjem! Jer ako nije bilo ništa neobično što će sastanak započeti, bilo je neobično baš to da ga je njavio Ujak Prudent u prisutnosti Phila Evansa.

Predsjednik pričeka da se uzvicima i pljeskanjem oduševljenje iscrpi. Potom nastavi:

- Na našem posljednjem sastanku, gospodo, rasprava (Čujmo, čujmo) između pristaša prednjeg i stražnjeg propelera za naš balon *Go-Ahead* bila je vrlo živa (Znaci čuđenja). I eto, mi smo pronašli način da uskladimo mišljenja i jednih i drugih. Treba staviti dva propelera, po jedan na svaki kraj gondole! (Muk potpunog zaprepaštenja).

I to je bilo sve.

Da, sve. O otmici predsjednika i tajnika Instituta Weldon ni jedne riječi! Ni jedne riječi ni o *Albatrosu*, ni o inžinjeru Roburu! Ni jedne riječi o putovanju! Ni jedne riječi o načinu na koji su zatočenici uspjeli pobjeći! Ni jedne riječi o tome što se zbilo s aeronefom, leti li on još uvijek zrakom i treba li se bojati novih odmazdi protiv članova kluba!

Svi su balonisti željeli ispitati Ujaka Prudenta i Phila Evansa, ali oni su bili tako ozbiljni, tako zakopčani, pa se svima činilo kako je red poštivati njihovu suzdržanost. Kada budu imali potrebu oni će govoriti, a drugima će biti čast da ih čuju. Na kraju krajeva, u toj misteriji je možda bila i kakva tajna što još nije mogla biti otkrivena.

I tada Ujak Prudent, ponovo uzevši riječ, usred tišine kakva dotad nije bila poznata na sastancima Instituta, reče:

- Gospodo, sad nam još preostaje završiti aerostat *Go-Ahead*, kojem je namijenjeno osvojiti zrak! Sastanak je završen.

XVIII. poglavlje

EPILOG PRIČE BEZ SVRŠETKA

Dvadeset devetog travnja sljedeće godine, sedam mjeseci nakon tako neočekivanog povratka Ujaka Prudenta i Phila Evansa, sva je Philadelphia bila na nogama. Ovog puta to nisu bili politički razlozi. Nisu bili u pitanju ni izbori ni mitinzi. Aerostat *Go-Ahead*, izrađen pod pokroviteljstvom Instituta Weldon, konačno je trebao zavladati svojim prirodnim elementom.

Čuveni Harry W. Tinder, čije je ime već spomenuto na početku ove priče, pozvan je za aeronauta. On je uzeo jednog pomoćnika. Predsjednik i tajnik Instituta Weldon trebali su biti jedini putnici. Zar oni nisu zaslužili tu čast? Zar oni nisu imali pravo tako osobno prosvjedovati protiv svakog uređaja koji bi se zasnivao na načelu težeg od zraka?

Ni tijekom tih sedam mjeseci oni ništa nisu pričali o svojim doživljajima. Čak ni Frycollin ništa nije govorio o inžinjeru Roburu i njegovom čudesnom stroju. Naravno, Ujak Prudent i Phil Evans, kao gorljivi balonisti, nisu htjeli niti čuti o aeronefu ili bilo kakvom drugom letećem stroju. Sve dok balon *Go-Aheadne* zauzme prvo mjesto među pokretnim zračnim strojevima, oni ništa nisu htjeli priznati o izumima drugih avijatičara. Oni su još uvijek vjerovali, oni su još uvijek htjeli vjerovati kako je jedino pravo zračno prijevozno sredstvo aerostat i kako samo aerostatu pripada budućnost.

Uostalom, onaj kome su se tako strašno osvetili - posve opravdano, vjerovali su - nije više postojao. Nitko od njegovih suputnika nije mogao preživjeti. Tajna *Albatrosa* sad je bila zakopana u dubinama Tihog oceana.

A to da je Robur imao neko utočište, neki otok usred oceana gdje se mogao skloniti, bilo je samo pretpostavka. Dvojica suradnika ostaviše sebi za pravo da se o tomu kasnije raspitaju.

Dakle, vrijeme je za taj veliki eksperiment kojeg su u Institutu Weldon već tako dugo i brižno pripremali. *Go-Ahead* je bio nešto najsavršenije što je do tad izumljeno u aerostatici - ono što su u pomorstvu bili ratni brodovi *Inflexible* i *Formidable*.

Go-Ahead je imao sve kvalitete koje treba imati jedan aerostat. Njegov volumen dopuštao mu je uzdizanje na najveću visinu koju može doseći jedan balon; njegova nepropusnost dopuštala mu je neograničeni boravak u atmosferi; njegova čvrstoća omogućavala mu je da prkosi svakom širenju plinova, kao i kiši i vjetrovima; njegov kapacitet omogućavao mu je znatnu uzletnu snagu koja, pomoću svih dodatnih sprava, može podići električnu mašineriju sposobnu pogonskim propelerima dati snagu veću od svega onoga što je dotad izumljeno. Njegov izduženi oblik idealno je nosio gondolu. Ta gondola, paluba što je donekle bila slična palubi balona kapetana Krebsa i Renarda, nosila je sav alat potreban upravljačima balona - instrumente, užad, sidra, itd. - te uređaje, baterije i akumulatore što su davali pokretačku snagu. Ova gondola je na prednjem dijelu imala jedan propeler, a na stražnjem drugi i kormilo. Ali vjerojatno je učinak strojeva *Go-Aheada* bio manji od učinka kojeg su *Albatrosu* pružali njegovi strojevi.

Kad su ga napuhali, odvukli su *Go-Ahead* na proplanak parka Fairmount, isti onaj gdje se onomad spustio i aeronef.

Uzletnu snagu je dobivao od najlakšeg od svih plinovitih tijela. Obični rasvjetni plin ima snagu od nekih sedamsto grama po kubičnom metru. Ali, vodik ima moć podizanja od nekih tisuću sto grama po kubičnom metru. Takav čisti vodik, pripremljen po postupku i u posebnim uređajima Henryja Gifforda, ispunjavao je ogromni balon. Kako je obujam *Go-Aheada* iznosio četrdeset tisuća kubičnih metara, uzletna snaga njegovog plina bila je četrdeset tisuća pomnoženo s tisuću sto, što iznosi četrdeset četiri tisuće kilograma.

I 29. travnja prije podne sve je bilo spremno. Već od jedanaest sati divovski balon se ljudao na nekoliko stopa od tla, spreman za let u zrak. Vrijeme je bilo prekrasno i kao naručeno za ovaj veliki pokus. Ustvari, možda bi bilo bolje da je vjetar bio malo jači, jer bi ga to učinilo uvjerljivijim. Nikada se nije sumnjalo u to da se balonom može upravljati po mirnom vremenu, dok je posve druga stvar bila kad je atmosfera uskovitlana, pa je u takvim uvjetima trebalo vršiti pokuse.

Međutim, vjetra nije bilo niti je bilo izgleda da će ga biti. Čudno je reći, ali Sjeverna Amerika kao da se toga dana nije spremala poslati u Europu jednu od onih prvakasnih oluja iz svoje neiscrpne zalihe. Nije mogao biti izabran ljepši dan za jedan aeronautički pokus.

Treba li pisati o velikom broju ljudi koji su se okupili u parku Fairmount i o mnogobrojnim vlakovima što su u glavni grad Pensylvanie doveli znatiželjnjike iz okolnih država, o obustavi rada u industriji i trgovini, što je omogućilo svima da nazoče ovom prizoru: majstorima, činovnicima, radnicima, muškarcima, ženama, djeci, članovima Kongresa, predstavnicima vojske, novinarima, bijelim i crnim građanima. Svi oni skupiše se na ovom proplanku! Treba li opisivati bučnu oduševljenost tih ljudi, neobjasnjivo komešanje, naglo guranje, uslijed čega se masa uzbudivala i talasala. Treba li nabrajati sve uzvike *hura!* što su odjekivali sa svih strana poput vatrometa kad su se Ujak Prudent i Phil Evans pojavili na palubi aerostata okićenog američkim zastavama. Na kraju, treba li priznati kako većina znatiželjnika tu nije bila zbog *Go-Aheada*, već kako bi se divila ovoj dvojici neobičnih ljudi.

Zašto dvojici, a ne trojici? Zašto tu nije bio i Frycollin? Frycollin je smatrao kako mu je za slavu bio dovoljan i doživljaj s *Allhatrosom*. On je odbio čast pratiti gospodara pa tako nije primio svoj dio pomamne aklamacije kojom su dočekani predsjednik i tajnik Instituta Weldon.

Razumljivo, nijedan od članova čuvenog kluba nije nedostajao na posebnim mjestima na prostoru usred proplanka ograđenom konopcem. Tu su bili Truck Milnor, Bat T. Fynn i William T. Forbes sa svoje dvije kćeri. Svi su došli svojom naznočnošću potvrditi kako nikada ništa neće moći stati između pristaša lakšega od zraka!

Oko jedaneast i dvadeset pucanj iz topa objavi kraj posljednjih priprema. *Go-Ahead* je samo čekao na znak za polazak. Drugi pucanj iz topa odjeknu u jedanaest i dvadeset pet.

Go-Ahead, vezan konopcima svoje mreže, podiže se na petnaestak metara od proplanka. Tako se paluba našla iznad razdragane gomile. Ujak Prudent i Phil Evans, koji su stajali posve sprijeda, staviše tada svoju lijevu ruku na srce, duboko

ganuti takvim ispraćajem. Potom pružiše desnu ruku prema zenitu, što je značilo da će najveći do tada poznati balon konačno zavladati iznadzemaljskim prostorom.

Tada se u gomili sto tisuća ruku prineće na srce, a drugih sto tisuća ruku podiže k nebu.

Treći pucanj iz topa odjeknu u pola dvanaest.

- Pustite svu užad, krećemo! - viknu Ujak Prudent tu svetu rečenicu.

I *Go-Ahead* se vine „veličanstveno“ - upravo tim atributom udomaćenim u opisima aerostatičkih uzdizanja.

I, doista, to je bio izvanredan prizor! Izgledao je poput broda kada napušta brodogradilište. Pa zar to nije bio brod koji je porinut u zračno more?

Go-Ahead se podiže posve uspravno, što je bio dokaz potpunog mira u atmosferi, i zaustavi se na visini od dvjeta i pedeset metara.

Tu poče prikazivanje vodoravnog kretanja. Pomoću svoja dva propelera, *Go-Ahead* podje prema istoku brzinom od desetak metara u sekundi. To je brzina kita - posve prilična usporedba, jer je balon donekle imao oblik tog velikog sisavca iz sjevernih mora.

Nova paljba oduševljenih uzvika krenu prema vještim aeronautima.

Potom, pod djelovanjem kormila, *Go-Ahead* poče izvoditi sve vrste kretanja - kružno, koso, ravno, kakvo mu je zadavala ruka njegovog kormilara. Vrtio se u jednom uskom krugu, išao je naprijed, natrag, tako da razuvjeri sve nepovjerljivce prema mišljenju da je balonom moguće upravljati, ako je bilo takvih! Jer da ih je bilo, bili bi raskomadani!

Ali baš šteta što nije bilo vjetra. Tada bi svi vidjeli kako *Go-Ahead* bez oklijevanja izvršava sva kretanja, bilo da skreće od vjetra kao jedrenjak, bilo da ide izravno u vjetar kao parobrod.

U tom trenutku aerostat se podiže za još nekoliko stotina metara. Dolje su razumjeli taj manevr. Ujak Prudent i njegovi suputnici mislili su u višim zonama pronaći neko strujanje, kako bi upotpunili pokusni let. Sustav unutrašnjih balona, sličan ribljem mjehuru, u koje se crpkama mogao unijeti zrak, omogućavao je aerostatu okomito kretanje. Tako nisu morali bacati balast kako bi se uzdigli, niti ispuštati plin kako bi se spustili. Na gornjoj strani balona nalazio se jedan ventil za

slučaj ako je potrebno brzo spuštanje. To je, uostalom, bila primjena već poznatih sustava, samo dodatno usavršena primjena.

Go-Ahead se okomito uzdizao. Njegove ogromne dimenzije su se postepeno smanjivale, a vratovi gledatelja gotovo su se lomili od silnog gledanja uvis. Ogroman kit malo je pomalo postajao manji dupin, dok se nije sveo na običnu krkušu.

Dizanje uvis nije prestalo sve dok *Go-Ahead* nije stigao na visinu od četiri tisuće metara. Kako je nebo bilo čisto, bez tračka sumaglice, mogli su ga još uvijek pratiti pogledom.

Balon je stalno bio iznad proplanka kao da je bio privezan konopcima. Kao da je neko veliko zvono pokrilo čitavu atmosferu i zaštitilo je od strujanja. Nije bilo ni daška vjetra, kako na visini balona, tako ni na jednoj drugoj visini. Aerostat je letio ne nailazeći ni na kakav otpor, a zbog daljine činio se tako malenim, kao da se gleda naopako kroz durbin.

Odjednom se iz gomile prolomi jedan krik, krik na kojeg se nastavi još sto tisuća drugih krikova. Sve se ruke pružiše prema jednoj točki na obzoru. Ta je točka bila na sjeverozapadu.

Tamo se, u dubokom plavetnilu, pojavilo jedno pokretno tijelo koje se približavalo i postajalo sve veće. Je li to ptica koja leti kroz visoke slojeve? Ili je to neki bolid čija putanja koso presijeca atmosferu? U svakom slučaju, njegova brzina je ogromna i svaki čas će prijeći iznad gomile. Jedna sumnja, poput elektriciteta, prostruji kroz sve mozgove na proplanku.

Izgledalo je da su i na *Go-Aheadu* opazili taj čudni predmet. Nije bilo sumnje da su osjetili opasnost, jer su povećali brzinu i pojurili na istok.

Da, gomila je shvatila! Jedno ime, što ga je izustio jedan od članova Instituta Weldon, ponovilo je stotinu tisuća usta:

- *Albatros! Albatros!*

Doista, to je bio *Albatros*. To se Robur ponovo pojavio na nebeskim visinama! On se, poput neke ogromne ptice grabljivice, ustremio na *Go-Ahead*.

Ali, prije devet mjeseci, razoren eksplozijom, slomljenih krila, rastrgane palube, aeronef je bio uništen. Da nije bilo inžinerove smirenosti u trenutku kad je promijenio kružno kretanje prednjeg propelera i time ga pretvorio u nosivu elisu,

čitava posada *Albatrosa* bi se ugušila prilikom pada. No, kad su već izbjegli gušenje, kako se on i njegovi ljudi nisu utopili u vodama Tihog oceana?

Ostaci palube, krila, elisa, pregrade kabina, sve što je ostalo od *Albatrosa*, bila je olupina. No, iako je ranjena ptica pala u more, njena krila su je ipak održala na valovima. Nekoliko sati su Robur i njegovi ljudi ostali prvo na olupini, a potom u gumenom čamcu kojeg su neoštećenog izvukli iz olupine.

Providnost - za one koji vjeruju u božansko miješanje u ljudske stvari, slučajnost - za one koji ne vjeruju u providnost, priteče u pomoć brodolomcima.

Nekoliko sati nakon izlaska sunca primijetio ih je jedan brod i spustio čamac u more. Pokupili su ne samo Robura i njegove ljude već i plivajuće ostatke aeronefa. Inžinjer je samo kazao da je njegov brod stradao od sudara i nije više ništa govorio o tome.

Taj brod je bio jedan engleski jedrenjak s tri jarbola, iz Liverpoola, a zvao se *Two Friends*. Išao je u Melbourne, gdje je stigao nekoliko dana kasnije.

Tako dospješe u Australiju, ali još daleko od otoka X, kamo je trebalo stići što prije.

U ostacima zadnje kabine Robur je uspio pronaći priličnu svotu novca, pa je uspio podmiriti sve potrebe svojih prijatelja, a da ni od koga ništa ne traži. Ubrzo nakon njihovog dolaska u Melbourne nabavio je jedan mali jedrenjak od stotinjak tona i njime stigao na otok X.

Otada je imao samo jednu misao, koja ga je neprestano opsjedala: osveta. Ali, da bi se osvetio, morao je izraditi drugi *Albatros*. Ustvari, to je bio lagani zadatak za onoga tko je izradio prvi. Iskoristio je sve što je moglo poslužiti od starog aeronefa, a među ostalim stvarima koje su ukrcali na jedrenjak bile su i elise. Mehanizam su napravili s novim baterijama i novim akumulatorima. Ukratko, za manje od osam mjeseci čitav posao je bio završen i novi *Albatros*, isti poput onog raznesenog eksplozijom, jednako snažan i jednako brz, bio je spreman za let.

Nije potrebno naglasiti kako je imao istu posadu, bijesnu na Ujaka Prudenta, a posebice na Phila Evansa, kao i uopće na sve iz Instituta Weldon.

Albatros je napustio otok X prvih dana travnja. Za vrijeme putovanja Robur je vodio računa da ga nitko ne opazi sa zemlje. Stoga je skoro stalno putovao kroz oblake. Stigavši iznad Sjeverne Amerike, on odluči sletjeti u jednom osamljenom

području Dalekog zapada. Tu je, sačuvaši potpuno svoj identitet, s najvećim zadovoljstvom doznao kako u Institutu Weldon pripremaju pokusni let i da će *Go-Ahead* krenuti iz Philadelphie 29. travnja.

Kakva prilika za osvetu koju su toliko željeli i Robur i svi njegovi! Strašna osveta kojoj *Go-Ahead* neće moći umaknuti. Javna osveta, koja će pokazati svu nadmoć aeronefa nad svim aerostatima i drugim uređajima te vrste! Eto zašto se tog dana iznad parka Fairmount pojavio aeronef kao jastreb na nebeskim visinama.

Da, bio je to *Albatros*, kojega bi lako prepoznali čak i oni koji ga nikad nisu vidjeli!

Go-Ahead je još uvijek bježao. Ali ubrzo je shvatio kako neće moći pobjeći vodoravno. Stoga je potražio svoj spas bježeći okomito, i to ne prema zemlji, jer mu je aeronef mogao presjeći put, već penjući se u visine, gdje ga ovaj možda neće dostići. To je bilo vrlo smjelo, a istovremeno i vrlo logično.

Ali *Albatros* se poče uzdizati za njim. Kako bijaše manji od *Go-Aheada* izgledalo je kao da sabljarka goni kita, želeći ga probosti svojom sabljom.

Sve se to moglo vidjeti s tla i to s velikom tjeskobom. Za nekoliko trenutaka aerostat je dostigao visinu od pet tisuća metara. *Albatros* ga je pratio u uzdizanju. On se penjao oblijjećući oko njega nagnut na bok. Stezao ga je u krug koji se pri svakom oblijetanju smanjivao. On ga je mogao uništiti jednim naletom, probušiti mu slabi omotač. Ujak Prudent i njegovi suputnici razbili bi se u jednom zastrašujućem padu!

Gledatelje, već nijeme od užasa, obuze strava što pritišće prsa i odsijeca noge, a koju čovjek osjeća kad vidi kako netko pada s velike visine. Pripremala se zračna borba, borba u kojoj se nisu pružale čak ni one mogućnosti za spas što postoje u pomorskoj bitci - prva borba ove vrste, koja, bez sumnje, neće biti i posljednja, jer napredak je jedan od ovozemaljskih zakona. I dok se na balonu *Go-Ahead* vijorila američka zastava, *Albatros* je istaknuo svoj barjak, zvjezdano polje sa zlatnim suncem Robura Osvajača.

Go-Ahead se htjede udaljiti od svog neprijatelja penjući se u još veće visine. Tako se oslobođi preostalog balasta i skoči za još tisuću metara. Tada postade samo jedna točka u prostoru. *Albatros*, koji ga je sve vrijeme pratio maksimalnom brzinom, već je bio nevidljiv.

Odjednom se iz gomile podiže krik užasa.

Go-Ahead se naglo povećavao, a aeronef se pojavio na vidiku. Bio je to pad. Plin, koji se previše raširio u visokim slojevima atmosfere, probio je omotač balona. Balon, upola splasnuvši, padao je dosta brzo.

No, i aeronef se, smanjujući brzinu nosivih elisa, spuštao jednako brzo. Dostigao je *Go-Ahead* na tisuću dvjesto metara od zemlje i posve mu se približio.

Zar će ga Robur dotući i uništiti? Ne! On je htio spasiti njegovu posadu!

I on je tako vješto manevrirao pa su aeronaut i njegov pomoćnik mogli skočiti na palubu aeronefa.

Zar će Ujak Prudent i Phil Evans odbiti Roburovu pomoć, odbiti da ih on spasi? Oni su za to bili sposobni! Ali inžinerovi ljudi skočiše na njih i silom ih prevedoše s gondole balona na *Albatros*.

Potom se aeronef otkači i stade u mjestu, dok je balon, ostavši potpuno bez plina, pao na krošnje kraj proplanka, gdje ostade visjeti kao kakva ogromna krpa.

Na zemlji je zavladaла mukla tišina. Izgledalo je kao da se u svakome život zaustavio. Mnogi su zatvorili oči kako ne bi vidjeli ništa od ove strašne katastrofe.

Ujak Prudent i Phil Evans su, dakle, opet postali zatočenici inžinjera Robura. Sad kad ih se ponovo dočepao, hoće li ih odvesti tamo gdje ga je bilo nemoguće slijediti?

Tako je izgledalo!

Međutim, umjesto da krene uvis, *Albatros* se i dalje spuštao. Gomila se razmaknu da napravi mjesta na proplanku.

Uzbuđenje je dostiglo vrhunac.

Albatros se zaustavi na dva metra od tla. Tada se, usred duboke tišine, začu inžinerov glas:

- Građani Sjedinjenih Država, - reče on - predsjednik i tajnik Instituta Weldon su opet u mojim rukama. Kada bih ih zadržao, ja bih samo izvršio svoje pravo osvete. Ali, po bijesu kojega je u njihovoј duši izazvao uspjeh *Albatrosa* shvatio sam da još nisu spremni za revoluciju koju će osvajanje zraka izazvati jednoga dana. Ujače Prudente i Phile Evanse, vi ste slobodni!

Predsjednik i tajnik Instituta Weldon, kao i aeronaut i njegov pomoćnik, imali su samo skočiti na zemlju.

Albatros se tada podigne na desetak metara iznad gomile. Potom Robur nastavi:

- Građani Sjedinjenih Država, moj eksperiment je gotov. Sada mislim da ništa ne može stići prerano, pa tako ni napredak. Znanost ne može sprječiti navike. Umjesto revolucije trebali bismo tražiti evoluciju. Ukratko, ne bismo smjeli biti ispred svoga vremena. Ja sam pokušao oduprijeti se suprotstavljenim i podijeljenim interesima, ali sam došao prerano. Narodi još nisu spremni za jedinstvo. Ja odlazim i odnosim svoju tajnu sa sobom. Ali ona neće biti izgubljena za čovječanstvo. Ona će njemu pripasti onoga dana kada čovječanstvo bude dovoljno obrazovano da iz nje izvuče koristi i dovoljno mudro da je nikada ne zlouporabi. Ja vas pozdravljam, građani Sjedinjenih Država, ja vas pozdravljam!

I *Albatros*, udarajući zrak sa svoje sedamdeset četiri elise i nošen svom snagom svojih propelera, nestade na istoku ispraćen burnim usklicima divljenja.

Dvojica suradnika, duboko poniženi, a kroz njih i čitav Institut Weldon, učiniše jedino što su mogli - krenuše kući, dok ih je gomila, naglo promijenivši mišljenje, spremno pozdravljalna najžešćom zajedljivošću, u tom času posve opravdano.

A sada, isto pitanje - tko je taj Robur? Hoće li se to ikada dozнати?

Mi danas znamo. Robur je buduća znanost, možda već znanost sutrašnjice. To je predmet neke budućnosti.

A *Albatros*? Putuje li on još uvijek kroz atmosferu, kroz područje koje mu nitko ne može oteti? U to se ne smije sumnjati.

Hoće li se Robur Osvajač opet pojaviti jednog dana, kao što je rekao? Da! On će doći i odati tajnu jednog izuma, koji može promijeniti društvene i političke prilike u svijetu.

A što se tiče budućnosti kretanja zrakom, ona pripada aeronefu, a ne aerostatu.

Albatrosima je, na kraju, dodijeljeno osvajanje zraka!